

GEORG KÜHLEWIND

1. JEGYZETFÜZET

1966 nyár – 1968 nyár
(1968 nyár)

Frau Giessler Mailand
Ingeborg Poglitsch
8020 Graz
Reihersbadlgasse 22¹

Dr Wicliff Huss Bruno d'Arc Kuchlewind Arian
Binkli – PhFg

Gyakorlás

Zongorista nem lehet senki gyakorlás nélkül.

Igazi egoizmus

Az igazi egoizmus a gondolkodásban, az észlelésben, hogy nem csupán a „tárgyra” irányulnak, hanem a „tárggyal” együtt egyszersmind az „alany” is megteremtődik: a tárgyon érzi alanynak magát.

Gondolk. megfigyelése

A gondolkodás megfigyelése nem egy „tárgy” megfigyelése: a figyelemnek éppen nem „tárgya” a gondolkodás: ellenkezőleg, a figyelem egy témában merül el és merül ki, de intenzitása olyan lesz, hogy nem észlelhető a gondolkodás folyamata: ekkor magától „észlelődik”, nem kell külön figyelni rá, nem kell gondolni, mert már úgy is gondolva van. „Es wird geschaut. Es schaut.” Hasonlóan a tiszta észleléssel kapcsolatban is: (*Magia*² 54)

Észlelés

„Mindaz, amit az ember lát, mindaz, amit észlel és nem él át az észlelésből születő kép erejeként, azonnal irrealitás lesz, érzetté, és képzetté változik: reális csupán az észlelés pillanatában, amit a maga objektivitásában fölfogni az ember nem képes, mert nincs meg hozzá az ereje vagy bölcsessége még.”³

Nem megfigyelni kell az észlelést, és bizonyos értelemben mégis. Itt is tüstént irreverzibilis képzet-érzet alakul ki, mint a gondolkodásnál gondolat: a folyamat az, ami él, ami reális, amiben tárgy és alany egy, gondolkodás és észlelés egy, azaz nem hull szét még érzetté és képzetté.

Antipátia

A szétszakadásban van szerepe az antipátia-erőknek: *Allgemeine Menschenkunde*⁴ V. 74. –

Vér

A vér a szervezet legelsőbb része: életének alapja és forrása. Minden egyéb csupán másodlagosan él.

Szellem

Ami a gondolkodást létrehozza, az az erő élettelen lesz az érzékelésben is; egyetlen erő ez: a szellem. Az emberben kétfelől van jelen: mint tudattalan szellem építi föl a testet, élő szervezetként (vér) és tudatos formában; de halott, tükrözött, élettelen alakban (idegrendszer).

¹ Az első sort kivéve idegen kéz írása.

² Massimo Scaligero: *Magia sacra* – Una Via per la reintegrazione dell'uomo (Tilopa – Roma, 1966)

³ „Tutto ciò che viene veduto, tutto ciò che viene oerceoito e non vissuto come potenza d'immagine nascente dal percepire, è irreal e subito che si traduca in traduca in sensazione e rappresenzazione: essendo reale solo nel momento percettivo, che ancora non so ha la forza o la saggezza di cogliere nella sua ibiettività.” (Massimo Saligero: *Magia sacra*; Tilopa – Roma 1966; 54. oldal)

⁴ Rudolf Steiner: *Allgemeine Menschenkunde als Grundlage der Pädagogik* (GA 293; Dornach); 14 előadás Stuttgartban 1919. augusztus 21. és szeptember 5. között. A megjegyzés értelemszerűen az 5. előadásra vonatkozik. A 74-es oldalszám egy 1966-os vagy egy korábban megjelent kiadás oldalszámát jelzi.

A régi módszerek (Zen) a tudattalan, az újak a tudat felől közelítik meg ugyanazt a lényegét. Innen a szív központi szerepe.

Észlelés

A közönséges észlelésben is van akarat, ez a figyelem, a gondolati elem; révedezve is „látunk” valamit; így is meg lehet közelíteni az „adott”-at, de ha teljesen kikapcsolnánk a gondolkodást, akkor éppen semmit sem látnánk.

Gondolati út

A „gondolati út”, a gondolkodás átélése: *Lebensgang*⁵ 45-46. (I lejjebb), a gondolkodás „megfordítása”: *Magia* 65 –

Ásvány – logika

Milyen fogalmaink, milyen logikánk lenne, ha nem volna élettelen anyag körülöttünk? Mi értelme volna a definíciónak vagy logikának?

Gondolati út

Lebensgang 45-46. (III.)⁶

„Schiller hat von dem Bewusstseinzustand gesprochen, der da sein muss, um die *Schönheit* der Welt zu erleben. Konnte man nicht auch an einen solchen Bewusstseinzustand denken, der die Wahrheit im Wesen der Dinge vermittelt? Wenn das berechtigt ist, dann kann man nicht in Kantscher Art das zunächst gegebene menschliche Bewusstsein betrachten und untersuchen, ob dieses an das wahre Wesen der Dinge herankommen könne. Sondern man musste erst den Bewusstseinzustand erforschen, durch den der Mensch sich in ein solches Verhältnis zur Welt setzt, dass ihm die Dinge und Tatsachen ihr Wesen enthüllen. Und ich glaubte, zu erkennen, dass ein solcher Bewusstseinzustand bis zu einem gewissen Grade erreicht sei, wenn der Mensch nicht nur Gedanken habe, die äußere Dinge und Vorgänge abbilden, sondern solche, die er als Gedanken selbst erlebt. Dieses Leben in Gedanken offenbarte sich mir als ein ganz anderes als das ist, in dem man das gewöhnliche Dasein und auch die Gewöhnliche wissenschaftliche Forschung verbringt. Geht man immer weiter in dem Gedanken-Erleben, so findet man, dass diesem Erleben die geistige Wirklichkeit

⁵ Rudolf Steiner: *Mein Lebensgang* (GA 28; Dornach). A cím melletti számok egy 1966-ban vagy korábban megjelent német nyelvű kiadás oldalszámai.

⁶ „Schiller arról a tudatállapotról beszélt, amelynek meg kell lennie ahhoz, hogy az ember a világ szépségeit át tudja élni. Vajon nem lehetne-e egy olyan tudatállapotot is elképzelni, amely a dolgokban levő igazságot is megmutatja? Ha ez a feltevés jogosult, akkor nem lehet úgy eljárni, ahogy Kant, és a jelenlegi emberi tudatból kiindulva azt vizsgálni, hogy ez a tudat képes-e a dolgok igazi mivoltát megismerni; hanem előbb azt a tudatállapotot kellene megkeresni, amelynek segítségével az ember olyan kapcsolatot tud teremteni a világgal, amelyben a dolgok és tények felfedik előtte mivoltunkat.

Felismerni véltem, hogy ezt a tudatállapotot már bizonyos mértékig el is érte az ember akkor, amikor nem csak külső dolgokat és folyamatokat leképező gondolatai vannak, hanem olyanok is, amelyekben magukat a gondolatokat li át. Ez a gondolatokban való élés egész másnak nyilatkozott meg előttem, mint az a gondolkodás, amely a mindennapi életben, vagy akár a tudományos kutatás területén uralkodik. Ha az ember egyre továbbmegy a gondolatok átélésében, azt tapasztalja, hogy a szellemi világ valósága mintegy feltárul ez előtt az átélés előtt. Az ember lelkével így a szellemi világba jut. De egy olyan szellemi világba, amelynek valóságát a természet belső világában is megtalálja. Az ember mélyebb természeti megismeréshez jut, ha akkor közeledik a természethez, amikor az eleven gondolat révén már megismerte a szellem valóságát.

Egyre világosabbá vált előttem, hogy ha az ember elhagyva a szokásos absztrakt gondolatokat, olyan szellemi látáshoz jut, amely a gondolat józanságát és világosságát megtartja, olyan valóságba éli bele magát, amely átlagos tudatától idegen. Az átlagos tudatban benne van egyrészt az érzékszervi észlelés elevenése, másrészt a gondolatalkotás absztraktsága. A szellemi látás úgy észleli a szellemiséget, mint az érzékek a természeti világot; de a gondolkodással nincs olyan távol a szellemi észleléstől, mint a közönséges tudat a maga gondolkodásával az érzékszervi észleléstől, hanem gondolkodik, amennyiben a szellemiséget átéli, és átéli, amennyiben az ember felébredt szellemiségét gondolkodásra készíti.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 49. oldal)

entgegenkommt. Man nimmt den Seelenweg zu dem Geiste hin. Aber man gelangt auf diesem inneren Seelenwege zu einer geistigen Wirklichkeit, die man dann auch im Innern der Natur wiederfindet. Man erringt eine tiefere Naturerkenntnis, indem man sich der Natur dann gegenüberstellt, wenn man im lebendigen Gedanken die Wirklichkeit des Geistes geschaut hat.

Mir wurde immer klarer, wie durch das Hinwegschreiten über die gewöhnlichen abstrakten Gedanken zu denjenigen geistigen Schauungen, die aber doch die Besonnenheit und Helligkeit des Gedankens sich bewahren, der Mensch sich in eine Wirklichkeit einlebt, von der ihn das gewöhnliche Bewusstsein entfernt. Dieses hat die Lebendigkeit der Sinneswahrnehmung auf der einen Seite, die Abstraktheit des Gedanken-Bildens auf der andern. Die geistige Schauung nimmt den Geist wahr wie die Sinne die Natur; aber sie steht mit dem Denken der geistigen Wahrnehmung nicht ferne wie das gewöhnliche Bewusstsein mit seinem Denken der Sinneswahrnehmung, sondern sie denkt, indem sie das Geistige erlebt, und sie erlebt, indem sie die erwachte Geistigkeit im Menschen zum Denken bringt.“

Törekvés – spontánság

Amíg akarok valamit, törekszem valamire vagy gondolok valamit, a cél, a tárgy mindig azonos rendű és rangú lesz, mint a tudat, az alany, aki akar, törekszik, gondol. Ezért sosem lehet igazi cselekvés az, ami így kezdődik: nem vihet túl önmagamon, az éppen aktuális önmagamon.

Az igazi cselekvés mindig az akarás és spontánság összeesése. Ezért minden kiindulás indirekt: amit akarok, gondolok, csak ürügy arra, hogy közben spontán történhessék valami. A meditáció tárgya ezért mellékes. Ürügy arra, hogy mozgásba jöjjön az az erő, amely az ember lényege. De ezt meg kell előznie a gondolkodás, akarás átalakulásának. Erre való a koncentráció és ennek kapcsán a gondolkodás folyamatának spontán megfigyelése, azaz észlelése. Így alakul ki az az alany, aki spontán tud akarni.

Akarat és spontánság szembenállása az ego fokán van. Spontán az, ami nem tudatos, és így nem lehet „morális” értéke ezen a fokon. Akarás az, ami tudatos, de a tudat alánya és az akarat alánya a testiséggel azonosítja magát. Ez reális annyiból, amennyiben tükrözött gondolkodásról van szó: az alany nem képes önmagát az idegrendszerrel függetlenül átélni.

Ásvány

Az ásványi anyag titka: teljesen szellem-mentes, ezért teljesen szabadon hagyja a szellemet: a szabadság lehetősége (*Magia* 69-70). Az Én megjelenése a jelenségek világában az én-tudatot jelenti: az ásványi anyag szükségességét. Ez nem volt meg a régi Holdon.

Szellem

A szellemmel kétféle kapcsolata van az embernek: a szellem mint természet felépíti a testet, másrészt az idegrendszerben szabadon áramlik és ez az áramlás tükröződik: tudat (én-tudat) keletkezik. Ez a testhez kötődik kezdetben, nem a szellem tiszta áramlása, hanem annak tükörképe.

Ugrás

Az ugrás nem abból áll, hogy egy külsőnek elképzelt más-világba kerülünk – miközben megtartjuk megismerési módunk alapvető jellegét –; megismerési módunkat folyamatosan változtathatjuk, dolgozhatunk rajta. A mélyén dolgozik megismerési módunknak az az erő, amely mindennek alapja, amely felé csak indirekt módon törekedhetünk; ennek felébredése persze ugrás: saját lényegünk – a világ lényegének – önmagára eszmélése, ugrás, amely valóban teljesen más világba visz, de az által, hogy megismerésünket folyamatosan teljesen átalakítottuk. Ugrás a megfordulás értelmében és a kegyelem értelmében is: az ego elhatározásától ez függetlenül következik be vagy nem; az ego csak az útra és az úton lép, a

szellem-én elhatározása ez is, de még álmában lép arra az útra, amelyen járva egy ponton felébred, és a felébredés: ugrás. Mégis, amibe így kerülünk, minden pillanatban jelen van.

Ásvány

Az ásványnak nincsen ideje, a növénynek van. Ahol a szellem immanensen megjelenik, ott a tudat számára időbeliség jelenik meg, mert mozgás van, élet van. De élet helyett egymásutánt látunk. Az élet spektruma az idő. Az ásványhoz viszont a tér tartozik, mert kiesett a szellemből, nincs belülről az ásványvilág összekapcsolva.

Félreértés

Az alapvető nehézség a megismerés átalakítása, ill. ennek elmulasztása, és ami ebből következik: a félreértés. Vagyis az alap megteremtése, amiből aztán minden „magától” következik. E nélkül tan lesz, metafizika, hit, második természet, „kívül”, tárgy (szellemi) és cél a közönséges akarat számára; vallás és áhítat a közönséges érzelem számára.

A közönséges gondolkodás számára: tan, spekuláció;
a közönséges érzelem számára: hit, vallás, áhítat; függőség;
a közönséges akarat számára: cél, amely felé törekszünk és elérhető
intuíció, biztonság és spontaneitás helyett: egyszóval: szeretet helyett.⁷

„Elérhető”

Ami elérhető, az rajtam kívül van. Ezért sosem érhető el.
Ami elérhetetlen, az rajtam kívül van. Ezért elérhetetlen.

Dogma

Minden dogmatizmus a tartalomra irányul (még ha meg nem értett tartalom is); minden művészi megfontolás az erőre irányul, amely a tartalmat megérteni képes.

Lebensgang XII. 121. SzT

„So erlebte ich durch meine Goethearbeit den Unterschied einer Seelenverfassung, der sich die geistige Welt gewissermaßen wie gnadevoll offenbart, und einer solchen, die Schritt für Schritt das eigene Innere immer mehr dem Geiste erst ähnlich macht, um dann, wenn die Seele sich selbst als wahrer Geist erlebt, in dem Geistigen der Welt darinnen zu stehen. In diesem Darinnenstehen empfindet man aber erst, wie innig in der Menschenseele Menschengestalt und Weltengeistigkeit mit einander verwachsen können.“⁸

Lebensgang XIV. 137.

Immanencia

„Stein ist die Meinung, dass die Offenbarung von außen dem menschlichen Weltanschauungsstreben seinen Inhalt gegeben habe. Da konnte ich mit ihm nicht mitgehen. Mir war Erlebnis, dass die menschliche Wesenheit, wenn sie sich zur Verständigung mit sich selbst im geistlebendigen Bewusstsein bringt, die Offenbarung haben könne, und dass diese dann im Ideen-Erleben Dasein im Menschen gewinnen könne.“⁹ Mi a kinyilatkoztatás kívülről

⁷ Oldalt e három megjegyzés mellett egy lefelé mutató nyíl és két betű: Sz[ellem]T[udomány].

⁸ „Így Goethe-munkám révén átéltem, mi a különbség az olyan lelki alkat, amelynek a szellemi világ mintegy kegyelemben nyilatkozik meg és az olyan lelki alkat között, amely belső saját belső világát előbb fokozatosan hasonlítóvá teszi a szellemiséghez, hogy aztán amikor a lélek önmagát már mint szellemet éli át, benne éljen a világ szellemiségében. Mert csak ebben a benn-élésben lehet igazán átélni, milyen bensőségesen forr össze az emberi lélekben az emberi szellem és a világ szellemisége.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 123. oldal)

és mi belülről? Kívülről: a mai gondolkodás számára csak ennek van értelme. Régen kívülről: nem volt ellentét a gondolkodással.

Tárgyak

Minden megragadás, rá gondolás, észrehevés, törekvés, igyekezet tárgyat követel. Mint tárgy, ez mindig elérhetetlen. Ha elérném, és erre gondolnék, már el is vesztettem.

Kinyilatkoztatás

A Kinyilatkoztatás értelme: az öntudatlan szellem (a természetben, testben, vérben) se nem jó, se nem rossz. Ezért lehet visszanyúlni hozzá, ahogy a Zen teszi. Jóvá vagy rosszá a tudat szerint válik, amely rajta élőködik. A tudat felől lehet jó vagy rossz az élet: a tudat számára, míg önállóan (a gondolkodás kívül van). A Kinyilatkoztatás hozza az irányítást. Minden kinyilatkoztatott vallás: modern ebből a szempontból.

Lebensgang 230 (XXII)

Immanencia

„Mir kam es darauf an, von Erkenntnis so zu sprechen, dass das Geistige nicht bloß anerkannt, sondern *so* anerkannt werde, dass der Mensch es mit seinem Anschauen erreichen könne. Und wichtiger erschien es mir, festzuhalten, dass die »Urgünde« des Daseins innerhalb dessen liegen, was der Mensch in seinem Gesamterleben erreichen kann, als ein unbekanntes Geistiges in irgend einem »jenseitigen« Gebiet gedanklich anzuerkennen.“¹⁰

(XX.) S. 210.

Gondolati út

„Max Christlieb hat die Gabe, so in die Geist-Welt durch die lebendige Geistigkeit des Ideellen einzudringen, wie ich es für den angemessensten Weg halten musste.“¹¹

(XX.) S 209.

Idea-tapasztalás

„Ich hielt dafür, dass eingesehen werden müsse, wie der rechte Weg in die geistige Welt zunächst zum Erleben der reinen Ideen führt. Das war es, was ich in allen Formen geltend machte, dass der Mensch, wie er Farben, Töne, Wärmequalitäten usw. in seinem bewussten Erleben haben könne, er ebenso reine, von aller äußeren Wahrnehmung unbeeinflusste, mit einem völligen Eigenleben auftretende Ideen erleben kann. Und in diesen Ideen ist der wirkliche, lebendige Geist. Alles übrige geistige Erleben im Menschen, so sagte ich damals, müsse sich aufsprießend im Bewusstsein aus diesem Ideenerleben ergeben.“¹²

⁹ „Stein-nek az a véleménye, hogy a kinyilatkozás kívülről adta meg az emberi világnézeti törekvés tartalmát. Ebben nem tudtam egyetérteni vele. Mert élményként éltem át, hogy ha az ember eljut oda, hogy eleven szellemi tudattal megérti önmagát, kinyilatkoztatásban részesülhet, és ez azután az eszme átélésével mint valami létező él az emberben.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 139. oldal)

¹⁰ „Nekem az volt a fontos, hogy úgy beszéljek a megismerésről, hogy az ember a szellemiséget nem csak *elismerje*, hanem *úgy* ismerje el, hogy azt egyben lássa is. Fontosabbnak tartottam annak a hangsúlyozását, hogy a lét »ős okai« az ember átélésének a körén *belül* vannak, semmint hogy egy *ismeretlen* szellemiséget ismerjen el gondolati úton valamilyen »földöntúli« világban.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 234. oldal)

¹¹ „...Max Christlieb-nek megvan az adottsága ahhoz, hogy az eszmeiségben élő szellemiségen keresztül hatoljon be a szellemi világba úgy, ahogy azt akkor a legmegfelelőbbnek tartottam.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 214. oldal)

¹² „Azt tartottam, meg kell érteni, hogy a szellemi világba vezető helyes úton előbb a tiszta ideákat kell átélni. Minden vonatkozásban érvényre akartam juttatni azt a szemléletet, hogy az ember nem csak színeket, hangokat, hő-kvalitásokat stb. élhet át tudatosan, hanem *ugyanilyen* tudatosan átélhet *tiszta*, minden külső észleléstől független, saját mivoltukban megjelenő eszméket is. És hogy *ezekben* az eszmékben *van* a valóságos, az eleven szellemiség. Az ember minden egyéb szellemi átélésének – mondtam akkor – ebből a tudatban lejátszódó eszmei átélésből kell kisarjania.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 213. oldal)

Pascal

Pascal: J. Ch. Pascalhoz a Gethsemane kertben: "Sein getröst, du würdest mich nicht suchen, wenn du mich nicht gefunden hättest."

Lebensgang XXXIII. 309.

Olvasás, stílus

„...aber ein richtig verfasstes anthroposophisches Buch soll ein Aufwecker des Geistlebens im Leser sein, nicht eine Summe von Mitteilungen. Sein Lesen soll nicht bloß ein Lesen, es soll ein Erleben mit inneren Erschütterungen, Spannungen und Lösungen sein. Ich weiß, wie weit das, was ich in Büchern gegeben habe, davon entfernt ist, durch seine innere Kraft ein solches Erleben in den lesenden Seelen auszulösen. Aber ich weiß auch, wie bei jeder Seite mein innerer Kampf darnach ging, nach dieser Richtung hin möglich viel zu erreichen. Ich schildere dem Stile nach nicht so, dass man in den Sätzen mein subjektives Gefühlsleben verspürt. Ich dämpfe in Niederschreiben, was aus Wärme und tiefer Empfindung heraus ist, zu trockener, mathematischer Stilweise. Aber dieser Stil kann allein ein Aufwecker sein, denn der Leser muss Wärme und Empfindung in sich selbst erwachen lassen. Er kann diese nicht in gedämpfter Besonnenheit einfach aus dem Darsteller in sich hinüberfließen lassen.“¹³ L. *Mikro. – Makrokosmos* 267; *Der Ch. Imp.u. d. Entwickl. des Ich-Bewusstsein* 40-¹⁴

Gondolkodás spontánsága

A közönséges gondolkodás sohasem spontán (kivéve, ha érzelemből táplálkozik vagy ösztönösséget fejez ki), az életjelenségek spontának. A gondolkodás mindig akart, és ami akart, az nem spontán. De a magasabbrendű, az eleven gondolkodás spontán, mint az élet. Mert ez az élet. Ezt a gondolkodást nem kell gondolni (a közönséges értelemben). A gondolkodás spontánsága egyúttal az akaraté is.

Gondolkodás – észlelés

A saját gondolkodás megfigyelése utat nyit a világban, dolgokban áramló, bennük lévő gondolkodás megfigyeléséhez, meglátásához. Ez a tiszta észlelés. A világ közvetlen gondolkodását látjuk: ezt sem kell gondolni, akár a saját gondolkodásunkat sem (amikor megfigyeljük). Egyáltalában: mi gondoljuk a gondolatainkat? Csak észleljük (torzítva közönségesen) a gondolatokat.

Rektifikáció

A szellemi tapasztalás kifejlődése előtt: rektifikáció. *Welt d. Sinne*¹⁵ III.

Különösképpen az alapvető tisztulás rektifikálása: az én túlsúlya az asztrálttest fölött, a *Ph. d. Fr.* alapján, a gondolkodás megfigyelésével az azonosítások föloldása.

¹³ „...de egy helyesen megírt antropozófiai könyvnek az a feladata, hogy az olvasót felébressze a szellemi életre, nem pedig az, hogy ismereteket közöljön. Olvasása ne csak olvasás legyen, hanem belső megrázkódtatásokkal, feszültségekkel és oldódásokkal járó átélés.

Tudom, hogy könyveim milyen messze vannak attól, hogy a meguk belső erejével az olvasóból ilyen átélést váltsanak ki. De azt is tudom, hogy belső küzdelmet folytattam minden egyes oldalán azért, hogy ebben az irányban lehetőleg minél többet érjek el. Olyan stílusban írtam le a dolgokat, hogy abból szubjektív érzéseim ne érződjenek ki. Ami belső melegségből jön, amit mélyen átéreztem, azt száraz, matematikai stílusban írom le. De csakis ez a stílus tud ébresztően hatni az olvasóra, aki így fel tudja kelteni magában a melegséget és érzést. Ezeket nem áramoltathatja egyszerűen át magába a könyv írójából.” (Rudolf Steiner: *Életutam*, Genius Könyvkiadó; 311. oldal)

¹⁴ Rudolf Steiner két könyvének címe: *Entsprechungen zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos. Der Mensch – eine Hieroglyphe des Weltenalls* (GA 201); *Der Christus-Impuls und die Entwicklung des Ich-Bewußseins* (GA 116)

¹⁵ Rudolf Steiner: *Die Welt der Sinne und die Welt des Geistes* (GA 134); 6 előadás Hannoverben 1911. december 27. és 1912. január 1. között. A római számok az előadások számát jelzik.

Eleven gondolkodás

Az igazi, eredeti gondolkodás: szemlélése a gondolkodásnak, nem azonosulás vele. Nem a termék, hanem az erő szemlélése. Ez utóbbi spontán és eleven.

Tiszta észlelés

„Die Dinge reden lassen” – a tiszta észlelés. *Welt d. Sinne*¹⁶ II.

Észlelés rektifikációja

Az érzékelés rektifikációjának eredménye: az érzetvilág akarati jellegű (Ergebung). Az étertesti észlelés: *Waltende Weisheit, Welt des Entstehens und Vergehens*: értelem jellegű. Az éterszínti jelleget, átélést tapasztalnánk, ha a fizikai test nem lenne túlsúlyban az érzékszervekben az étertest fölött.

Ugyanakkor a csodálkozás, tisztelet, harmóniában levés a világban mutatkozó bölcsességgel és odaadás az én állapotának rektifikálásával is jár: az én-élmény független lesz a gondolkodástól, érzelemtől, akaratától: tiszta én lesz; az ember eredeti szerepe valósul meg: nézője, nem tudattalan átélője lesz önmagának. Az én néző lett volna, de (talán) nem jutott volna önmaga „nézéséhez”.

Immanencia

Szellem nincs kívül, nem lehet kívülről észlelni, csak belülről. Amint kívüli lesz, megszűnik szellem lenni, érzékelhetővé válik, anyag lesz. A szellem legalsóbb régiója (szárazföldje?) a formák láthatatlan világa. Ezeknek széttöréséből lesz a látható világ, az anyag, az érzékelhető: a kívüli. És ez egyúttal halott világ is: a szellem életén kívülesett: tehát múlt világ: természet, amely törvény alatt áll.

Παρακλητος¹⁷

Inkonzekvencia

A non-sequitur, inkonzekvencia az orosz marxizmusban: oportunizmus vagy életelem? A gondolkodás csődjéből az egyetlen kiút.

Kifelé fordulás

A kifelé fordulás a természettudományban: egészséges reakció a középkor deduktív gondolkodására. De a külvilág fölitta az embert: nem veszi észre, hogy ő az, aki észleli a külvilágot, nincs tudatában az észlelés vagy gondolkodás folyamatának, igyekszik azt is kívülről látni és magyarázni. A középkor sem élte át a gondolkodást, ott is csupán a gondolkodás eredménye volt fontos. Az idealizmus bírálta a fölvirágzó naiv realizmust, de már materialista volt: a gondolkodás szubjektív-objektív ellentétén fölülemelkedését nem tudta megragadni, ezért vagy agnoszticizmusba és szükségképpen dualizmusba torkollott, vagy nem vették végül is komolyan, és így hozzájárult a gondolkodás csődjéhez.

Tanítás

Mit tanít a szellemtudomány? Első lépésben nem tanít semmit.

Naiv realizmus

Az érzőlélek renaissance a naiv realizmus. Egyiptomi korszaki, és érzőlélekben (érzeti lélekben) az észlelést kísérő öntudatlan gondolkodás.

¹⁶ Lásd az előző, 15. lábjegyzetet.

¹⁷ „Paraklétosz” – a „Megváltó” görögül.

Használt gondolkodás

Az öntudatlan gondolkodásfélék fajtája: a használt gondolkodás, amely elvesztette fő feladatát, önmagát.

Művészet

Minden jó művészet, ha vigasztalan, ha a halálról érnekel, az életnek ad jelentést. A hallgatás a teljes pesszimizmus.

A tiszta észlelés jellemzői

1. Az alanyak nincs szüksége a nem-énre, hogy legyen, azaz érezze önmagát: nem tartalmazza őt többé az észlelés folyamata. A közönséges észlelésnél nemcsak nézők, közreműködők is vagyunk. A közreműködés pont nem az érzékszervi szubjektivitás, hanem az „érzethez” fűződő nem tudatos gondolkodás. Így keletkezik a Maya: ha ettől elfordulunk, menekülünk, akkor az illúziót valóságnak fogadtuk el.¹⁸

2. Értelmi csönd, automatizmusok, lelki beállítottságok kivetítése nélkül. A már meglévő képzetállomány szerepe nélkül, érzelmek (esztétikai) nélkül. Először személytelen megfigyelés. Az érzet szubjektív mozgása helyébe, amely lassan kialszik, torzulatlanul és bénítatlanul valami lép, ami az objektumból lép ki: nem érzeti adat az többé. Ez a szemlélőben belső mozgást idéz elő, aki nincs az érzettel elfoglalva, és ez a mozgás a tárgy realitásához tartozik, lényegéhez, nem a látszat-érzeti irrealitáshoz. A tárgy belső tartalma virágozik föl, akart és egyúttal spontán folyamatban a hallgatag megfigyelő lelkében.

3. A képzet nem bénul meg a tudat aktusában, hanem él, mint a megfigyelt tárgy közvetlen lényege. Eleven imaginatív formában él a tárgy lényege a lélekben. A lényeg ruhája azonban egyúttal a megfigyelő belső aktivitása. Az Én előtt eleven a kép; nem alszik ki az észlelet a képzetben. A közönséges tudat nem képes autonóm és közvetlen módon szemben állni az észlelettel. Közvetítő: a képzet, halott, eleven át nem bocsájto: azért lesz a világ külső, véges, fizikai, absztrakt. A lélek élete a dolgokban folytatódik, mert lényegében nem elválasztottak, így a dolog megszűnik dolognak lenni, hanem jele, momentuma a megismerésnek.

4. Belső csönd, személytelen szemlélés, hogy a mélyen sejtett identitás helyreálljon. Ez az azonosság a lét (élő lét) szférájával áll fenn, a nem manifeszt léttel. Ezt a realitást a gondolat ruhájába öltözötten tapasztaljuk, ahogyan az eleven gondolkozást is. A tárgy lényegébe hatolni annyi, mint rá az eleven gondolkodást alkalmazni. A dolgok Énjéhez közelítünk így; ez lényegében az önészlelés, amelyhez az érzetmentes gondolkodással jutunk: az ember megvalósítja önmagát, amennyiben megtalálja magát önmagán kívül: önmaga tiszta erejét, elfelejtve magát a világ észlelésében.

5. A tárgy először fizikai jegyein át beszél; ezek a kontempláció előtt kioltódnak lassan mint fizikai jegyek, és belőlük támad föl az eleven kép, amelyben megmutatkozni törekszik, ami ezeket a jegyeket egyesítette. És ez a kifejeződésében azonosul a megismerés mozgásával.

A közönséges észlelés

Az érzet (sensum) és a fogalom elválasztott. Ezáltal érzem magam magamnak, és az érzet „tárgyát” külvilágnak.

— Alvás

Az ember alszik és álmodik. De azt is álmodja, hogy gondolkodik és a gondolkodás menete az álomban is olyan, mint ébren, csak halványabb. Sőt az eredeti gondolatok egy-egy pillanatra való fölbredésből adódnak. Ezért a gondolkodás fonálán ébredhet föl.

¹⁸ Baloldalt a bekezdés mellett: Mozdulatlanlanság

Az adott megismerési helyzet elfogadása törli annak lehetőségét, hogy fölébredjen az ember. Bármit gondolok is, a gondolkodás tárgyától függetlenül már eldönti, megváltozhatok-e segítségével vagy nem.

—
Alvás

6. A közönséges észlelésben alszunk és álmodunk, az észlelés folyamatáról semmit sem tudunk – még annyit sem, amennyit közönségesen a gondolkodásról –, egy ösztönös memória lép a tudatba az észlelt tartalom megkövetelte belső aktus helyett, és élettelen képzetek formájában kerül az észlelet a tudatunkba. A „jelenlét” az észleletben a leghalványabb – de szükséges, mert ennek számára adódnak az érzetek, és mivel ez a tanúja az észleleteknek ilyen gyenge, az észleleteket elfogadja abban a formában, ahogyan adódnak realitásoknak. Hogy ne így legyen, ahhoz agyhoz nem kötött gondolkodás kell.

—
Mozgás

Az egyetlen mozgás, amit az ember észlel, a saját gondolkodásának mozgása: ha alvó állapotban az embert elmozdítják és vissza eredeti helyére, nem veszi észre. Csak ha a mozgásról tud: azaz gondolkodik.

*Trattato*¹⁹ 27 → Észlelés

A közönséges észlelés tényként, befejezett képként adódik: nem veszi észre az ember, hogy gondolkodása szolgáltatja a formát ehhez a képhez.

Épp ezért az érzet nem tartós: sem érzet, sem érzés nem állandó, hanem átmegy a következő pillanat érzetébe, érzésébe, amely szintén elvész. Időbeliség: mert nincs jelenlét. Nem kaphatjuk magunkat rajta valamely érzeten vagy érzésen. Az átmeneti objektivitás a tükrözött gondolathoz tartozik, az észlelhető mindig csak a tudat számára van.

—
Igazi Én

Az Ént az odaadás aktusában élhetjük át: az, aki odaadja, oda tudja adni magát, az vagyok igazán Én. Az Én legsajátabb „cselekvése” vagy megnyilvánulása az odaadás.

—
Értelmi lélek

Az értelmi lélek inspirált gondolkodásából vagy valami más „külső” világ fölkelte gondolkodás lesz, vagy olyan, amelyik önmagára támaszkodik; vagy visszaesik az érzőlélek immár dekadens fokára, vagy tudati lélekké lesz.

—
Betű

A term. Tud.os gondolkodásmód olvasás helyett a betű részleteire, pontjaira fordítja figyelmét. Mert nem veszi észre, hogy ez a figyelem van, hogy a figyelem mögött ott van a figyelem alanya, és hogy ez a figyelem független a tárgyától.

—
Apparátus

Az agy csak apparátus. Nem a fényképezőgép fényképez, kattánása nem a kép; nem a szem lát, hanem valaki a szem segítségével.

¹⁹ Massimo Scaligero: *Trattato del Pensiero Vivente* – Una Via oltre le filosofie occidentali, oltre lo Yoga, oltre lo Zen (Feriani – Milano, 1961) – a cím melletti szám a könyv 27. szövegegységére utal, mely az észleléssel foglalkozik. G. K. ehhez fűz itt észrevételeket, lehet, hogy egy-egy mondatot le is fordított a szövegből.

Tudat kutatása

A tudat kutatása külső (fizikai) úton nem lehetséges. Észleletről észleltre vándorol a tudat, de az észlelet csak a tudat segítségével lesz észleletté, a gondolkodásával. A gondolkodás belső adat, ahogy az érzeti külső.

Minden érzeti adatból csak gondolkodással lesz valami. A gondolkodás nem keresheti önmagát önmagán kívül. Ha a tudaton kívül, a gondolkodáson kívül, valami érzeti hordozóban keressük, ezt azzal a gondolkodással azonosítjuk, ismerjük föl, amit éppen meg akarunk magyarázni. Nincs értelme magyarázni a gondolkodást: ez újabb gondolkodás csak; de észlelni van értelme.

Az agy vizsgálatával csak észleletekhez jutunk, ezeket gondolkodás egészíti ki. Csak saját gondolkodásában fedezhetné föl a kapcsolatot az idegrendszer és a gondolkodás között. A gondolkodás függetlenségének tagadása is gondolkodás.

Érzékszerv

Érzék – vagy érzékszerv – R. S. szerint, ami megismeréshez juttatja az embert az értelem – Verstand – közreműködése nélkül. Ebben az értelemben érzékszerv a Begriffsinn is, habár ez teljesen a gondolkodás funkciójával esik egybe; de öntudatlan – nem az értelem tudatos működése.

Tapintás

A tapintás közös sajátysága a szaglásnak, ízlésnek, látásnak és hőérzéknek.

Isten-képzet

A vallások – pontosabban: a mai vallások isten-elképzelésének és a szellemtudomány szellemfogalmának semmi köze sincs egymáshoz, mert az előbbi tisztán hiposztazált, az utóbbi pedig tapasztalt valami. Az első antropomorf, az utóbbi emberfölötti.

Agy

Az agy a gondolkodás tükre: szükséges, míg az ember nem képes közvetlenül megragadni saját gondolkodását, még mielőtt az tükrözötté válnék.

Egoizmus

Az egoista nem a cselekvésért cselekszik, hanem valami vele járó haszonért. (Sonderzweck); ezért nem szabad a tette. A szabad tettnek, amely igazán az Én tettem, nincs miért-je (természet) és nincs hogy-ja (normatív erkölcs).

Kontinuitás

A fizikai és szellemi „érzékszervek” kontinuitása. A. P. P.²⁰ II.-III.

Észlelés – érzet – imagináció

(A. P. P. III. 55)²¹

„Indem sich der imaginative Sinn nach innen ergiesst, entsteht das, was man im gewöhnlichen Leben die Empfindung irgendeiner Sache nennt, die äußere Wahrnehmung. Dass Sie die Dinge draussen sehen, das beruht darauf, dass nach innen hinein dieser Sinn arbeitet. Was Sie nach draussen Empfindung, als Wahrnehmung haben, das können Sie nur dadurch haben, dass dasjenige in Sie hineinarbeitet, was im imaginativen Sinn zum Vorschein kommt.

²⁰ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; (GA 115); Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz

²¹ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; (GA 115); Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz

Unterscheiden Sie aber wohl, was hier Empfindung genannt ist, von dem, was z.B. ein Ton ist. Es ist noch etwas anderes, einen Ton zu hören, eine Farbe zu sehen, oder eine Empfindung dabei zu haben. Eine Farbe zu sehen und zu sagen, sie ist rot, ist etwas anderes, als die Empfindung dabei zu haben: sie ist schön oder hässlich, angenehm oder unangenehm im unmittelbaren Eindruck.“

Érzékszervek

Az inspiratív érzékszerv működése a közönséges életben: érzésvilág; az intuitív szervé: gondolkodás. „Zuerst hat der Mensch eine Empfindung von der Sache, dann kommt das Gefühl, und zuletzt bildet er sich seine Gedanken darüber.” A magasabb szellemi „érezékszervekkel” is így áll a dolog. „Und am Ende dieser Reihe finden wir jene allerfeinste Seelentätigkeit, die wir nun nicht mehr mit dem bloßen Gedanken bezeichnen, sondern als den reinen Gedanken, den bloß logischen Gedanken.” Ezen „érezékszervek” működése „befelé” alkotja a lelki életet, ha kifelé fordulnak, a lélek szellemé alakul: a gondolkodás, érzélem, akarat a külvilágban lép föl, szellemi lények hordozzák.

Az intuíció szerve a Geistselbst (?). Wahrnehmen, seelisch durchzuerleben, geistig zu erfassen.

1. Életérzék: étertestet áthatja; atma; összehúzza, asztrálest kivonul; életérés.
2. Mozgásérzék: buddhi; egyensúly az asztrálestben
3. Egyensúly: manas; étertestet kitágítja, asztrálest is; egyensúlyi szervek
4. Szaglás; tudati lélek hatására asztrálest szembe mozog a fiz. anyaggal; akarat
5. Ízlés: értelmi lélek; érzésszerű
6. Látás: érzeti lélek; gondolatszerű áramlik ki. (öntudatlan gondolkodás)
7. Hőérzék: érzőtest
8. Hallás: étertest; angyalok asztrálesté áramlik ki.
9. Nyelv, szó, hangzóérzék. Arkangyalok; az alaphangokról a felhangokra fordul a figyelem.
10. Fogalmi érzék. Emberiség szelleme, Kr.; a fölhangok mögötti általános ember
11. Az asztrálest tapogatói kifelé fordulnak külső indíték (ellenállás) nélkül (2 levelű) imagináció (Empfindung)
12. 16 levelű inspiráció (Gefühl)
13. 12 levelű intuíció (Gedankenbildn.)
- ...
- ...
- ... (tiszta gondolkodás)

Képzetvilág

Az észleleti világ azonosítása a képzetvilággal a tudat szerepének felismerésén, de egyúttal félreismerésén alapszik: nem a (tudattalan) gondolati elemet veszi tekintetbe, hanem az észlelés folyamatát materialisztikusan, ok-okozat módjára elképzelve; az organizmus (agy) vélt változásait tekinti.

Adott

A tiszta tapasztalat (*Grundlinien*, 15-22; *Ph. d. Fr.*): egyedi dolgok összefüggéstelen káosza. De már a különbség tapasztalása nem mentes (öntudatlanul használt) fogalmi elemektől. Az A. P. P. szerint az értelem (Verstand) használata nélkül nyerhető észleletek érezékszerveik: érzék, ami ilyen észleletet szolgáltat, egészen a fogalom-érzékgig. Ez kiindulási pontja lehet egy ismeretelméletnek. De következetes csak a gondolkodásból való kiindulás.

A *W. u. W.* az adott-ból indul ki, ez is összefüggéstelen egyediségek halmaza, de a 32. o lábjegyzete megjegyzi: „Das Absondern individueller Einzelheiten aus dem ganz unterschiedlichen gegebenen Weltbild ist schon ein Akt gedanklicher Tätigkeit.”²²

A *Gr.* 24. oldalán a tiszta tapasztalatról: „Erscheinung für die Sinne. Wir verstehen da unter *Sinn* nicht bloß die äußeren Sinne, die Vermittler der Außenwelt, sondern überhaupt alle leiblichen und geistigen Organe, die der Wahrnehmung der unmittelbaren Tatsachen dienen.”²³ Ezért lehet pl. a gondolkodás is a tapasztalat tárgya.

—
Problematikus a gondolkodás, ill. gondolati elem és az érzék(szerv) viszonya, különösen a magasabb „érezkszerveknél”.

—
Érzet

Az érzettel együtt adódik a megfelelő prediszkurzív gondolat.

Odaadás

Az odaadás az észlelésben azt jelenti, hogy csak látunk, de elfelejtjük, hogy mi látjuk, hogy valamit látunk, mert az észlelés magában foglalja a teljes azonosulás lehetőségét: ez az azonosság teljes mértékben meg is van. – Nem tudjuk, hogy amit látunk, kívül van-e, vagy hogy kinek az észlelése.

—
Tiszta észlelés

A tiszta észlelésben az ember elválasztja az érzeti elemet annak belső rezonanciájától; a realitás megjelenése nem érzetekben merül ki, hanem közvetlenül feloldódik a lényegbe (létbe), amelynek egyébként ruhája. A gondolkodás első fényét viszi az ember a dolgokkal és lényekkel szembe.

—
Érzeti lélek kilépése

Az érzőlélek „kilép” az érezkszerveken át (A. P. P. IV. 77.), az értelmi lélek erre nem képes. Az érzet nem gondolkodás – csak az utóbbi tévedhet. Valamikor a kettő együtt volt, az ember „látta” a gondolatait (79), Hellseher volt. Az én választja ketté. „Denn in Bezug auf die Sinneswahrnehmung steht der Mensch in einem unmittelbaren Verhältnis zur Außenwelt, in unmittelbarer Berührung mit der Außenwelt.” A gondolkodás képes valamit kimondani az énről. „Es ist die Begegnung der Verstandesseele mit dem Ich, welche das reine Denken, das nach innen gerichtete Denken erzeugt.”²⁴

Észlelés

APP. 125.

Érezkszervi észlelésnél: „Das Begehren, oder Liebe und Hass, fließen hin bis zur Grenze, und die Urteilsfähigkeit fließt auch hin. Beide werden an der Grenze gehemmt, und die Folge davon ist, dass das Begehren stillestehen muss, und dass das Urteilen stillestehen muss. Urteilen ist schon da und ebenso das Begehren, aber die Seele nimmt sie nicht wahr. Aber indem Begehren und Urteilen hinfließen bis an die Grenze des Seelenlebens und da gehemmt werden, bildet sich die Sinnesempfindung. Die Sinnesempfindung ist nichts anderes als auch etwas, was zusammengeflossen ist aus einem inneren unbewusst bleibenden Urteilen und

²² Rudolf Steiner: *Wahrheit und Wissenschaft*. Vorspiel einer „*Philosophie der Freiheit*” (GA 3); A Rudolf Steiner Verlag, Dornach/Schweiz, 1980-ban megjelent kiadásában az említett lábjegyzet az 50. oldalon található.

²³ Rudolf Steiner: *Grundlinien einer Erkenntnistheorie der Goetheschen Weltanschauung* (GA 2); Rudolf Steiner Verlag, Dornach/Schweiz, 1960; 41. oldal. A kiemelések az eredeti szöveg kiemelései, melyeket G. K. saját jegyzeteiben is jelölt.

²⁴ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; (GA 115); Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz; 79. oldal.

einem unbewusst bleibenden Phänomen von Liebe und Hass, die hinausstreben die aber nach außen hin gehemmt, festgehalten werden... Läßt die Seele aber denselben Strom bis an die Grenze fließen, so dass er an der Grenze aufschlägt, so wird sie gezwungen, stillestehen zu lassen den Strom des Begehrens und den Strom des Urteilens, und das Ganze, dieses Zusammenfließen von Begehren und Urteilen, ergibt sich in der Empfindung.

(127) „Trotzdem aber wissen Sie, dass Sie in dem Ich etwas vorstellen, was sozusagen bei jedem Sinneserlebnis dabei sein muss; denn Sie wissen, dass Sie es den Sinnesempfindungen entgegenstemmen in dem Begehren, in Urteilen. Und was wir seelisches Erleben nennen können, ist in einem gewissen Sinne auch Ich-Erleben. Tonerleben, Farbenleben ist in einem gewissen Sinne auch Ich-Erleben.“²⁵

Egy előadásvázlat:

Igazi és illuzórikus iskolázás, devóció, „törekvés“.

Az igazi magja: a magasabb én; a gondolkodás, beszéd, cselekvést levetése után

Az odaadás és kívülállás.

Módszer

Az előadás módszere azonos az indirektséggel: valamiről beszélgetni, hogy alkalma legyen valami másnak, hogy megtörténjék. Inkább a negatívumról beszélni, hogy a pozitívum fölmerüljön.

Szellem halála

A szellem halála a tudás, tan, ismétlés, alkalmazás, beszéd, magyarázat, kérdés. A hallgatásban él.

Önelfelejtés

Minél jobban ért valamit az ember, annál jobban belefelejtkezik, magát felejtí.

Azonosulás

A gondolkodással azonosítjuk magunkat: szemlélni kellene.

Az észlelettel azonosítani kellene magunkat: ezen kívül maradunk.

Gondolkodás

A gondolkodás igazából nem a mienk – nem szubjektív, az azonosítás utolsója, lépcsője, kivéve a nagy sugallatokat: akkor érezzük, hogy nem „mi“ vagyunk.

Másság

A dolgok, a világ más-sága onnan származik, hogy gondoljuk őket, ahelyett, hogy szemlélnénk őket gondolati lényegükkel együtt. De nem is azzal a gondolattal (gondolkodással) gondoljuk őket, ami alapjuk, hanem egy eltorzult gondolkodással – egoista gondolkodással.

Ez a másság a gondolkodás tükörképe (az észrevétlen gondolkodásé), amelyet reálisnak gondolunk a gondolkodáson túl, kívül.

Az észlelésben már észrevétlenül a világ gondolatával találkozunk – ez azonos a prediszkurzív saját gondolkodásunkkal. Ez a HÍD.

²⁵ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz; 127. oldal.

Forma

Aki igazán gondolkodik, annak számára a dolgok formája idea. Ami látható, a szellem számára nem létezik, mert az észleléskor azt mindig túllépjük (kiegészítjük): olyan lét, amely a szellemtől egy szokatlan mozgást igényel. Ez a mozgás a szabadság, amely a nem-létben valósul meg, amely az ásványiság léteként jelenik meg.

Érzelem, akarat

Az élettelen gondolkodás ugyanerre kárhóztatja az érzést és akaratot is, ezek ezért csak testi bázison képesek megnyilvánulni és az idegrendszert rezonanciába hozni. Eltorzult erők lesznek, szubjektívek, nem objektívek még annyira sem, mint a gondolkodás.

Az idegrendszerben a szellem szabadon megnyilvánulhatna, nincs lekötve az életjelenségekben. Ezzel szemben tükrözötten nyilvánul meg, azaz megfordítva. A modern ember a szellem megfordított erőivel gondolkodik, és ezekkel véli megragadni a szellemet.

Az igazi gondolkodás már egy a tárgyával és abban működik, már abban is, hogy az tárgyként jelentkezik. A tárgyszerűség már a gondolkodás kategóriája.²⁶

Az észlelet tartalma mindig belső, fizikai csupán az inger.²⁷ Az észlelés belső képességét tapasztalva és visszagöngyölítve az extrovertált dialektikát, amellyel nap, mint nap képzetet alkotunk a fizikairól és a metafizikairól, az ember a gondolkodás teremtő áramába léphet: ez több, mint gondolkodás: maga az erő, amely a természetet élteti és a világokat mozgatja.

Az ember mindent a gondolkodásán át közelít meg. Minden, ami szembenáll a gondolkodással, maga is gondolt. Minden anyag vagy dolog is már át van hatva gondolkodással.

Az észlelés egy része eleven gondolkodás; közvetlen formanélküli, az észlelés belső struktúrája.

Az érzetek mindig egy tudat számára vannak; ez nem idealisztikus megsemmisítése a realitásnak, hanem annak a pontnak az azonosítása, amelyben az ideális és reális objektíven, de tudattalanul egybeesnek. Minden észlelésben ez működik, améltül, hogy a gondolkodás észrevénné.

A gondolkodás: a természeti folyamat kioltása. Már a szembenállás is az, amelyből a tudat ered. Megragadhatja önmagát, és ezzel megszabadul a hordozójától: kioltja annak funkcióját.

Ez a kioltás az útja a szellemnek a lélekben: föloldja a természettel való azonosítását. Ez a kioltás nem a vágyakozás megakadályozása, a koplalás stb., hanem a belső aktivitás függetlensége ezektől a folyamatoktól és az ebből származó áthatása a mozgásuknak, fölismerve tulajdon azonosságunkat azokkal, amely rendszeren tudattalan.

A mozgás áthatása a gondolkodás kioltásának kezdete. A nem átalakult mozgás a vágy. Csak az ember vágyakozik, másutt (állatvilág) nincs szellem, a vágnak nincs alanya – ezért nem vágy.

Az ember passzívan függőségben van érzetvilágától. Ezzel a virtuális szabadságát egy nem szabad világhoz (természet, múlt) kapcsolja; saját testiségéhez, beleértve a lelkeségét is; amely kész, halott világ.

²⁶ „Il vero pensiero è già uno con l'oggetto ed opera in esso, per il fatto che esso si presenta come oggetto. L'oggettività è già una categoria del pensiero.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 25-26. oldal) A mondat később szövegfordításként bukkan fel a jegyzetek között. Lehet, hogy a szövegek egy része itt is Scaligero könyvéből való.

²⁷ „Il contenuto del percepire, [infatti, com si vedrà], è sempre interiore. Fisico è soltanto lo stimolo.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 28. oldal) Később ez a mondat is ismétlődik fordításként.

A gondolkodó öntudat előtt természetfölötti erők az állatvilágot kitaszították az emberből. Az öntudat a természetfölötti közvetlen formája. Ha az öntudat nem ismeri föl önmagát, a degradált természet áldozata lesz. A veszély az, hogy az öntudat kizárja saját princípiumát, amelyből származik. Mindegy, mit gondol, az számít, ahogy gondolja.

A gondolkodás lehetősége a szellem érintkezéséből származik a testiség tisztán fizikai elemével. Mozgását annak köszönheti, hogy a test életfolyamataiba nincs belebonyolódva, hanem ő maga az étertestben igyekszik kifejeződni, ahol nem áll az Én és az érzeti világ szolgálatában, és ezért nem oltódik ki érzetekben vagy képzetekben. Élettelen lesz a tükrözöttségben. Az élő lényeg mégis immanens sajátága, és mégis, mégis transzcendens az ember számára. Egykor az idegrendszer életének fénye volt, ma az élettelen idegrendszeren visszaverődött fény.

Te éhes vagy, és én eszem: ez nem használ neked semmit; még kevésbé, ha evésről beszélek.

Ami bennem van, vagy ami én magam vagyok, afelé nem törekedhetem.

Gondolkozom, hogy legyek, hogy ne aludjak el. Tudatom csak akkor van, ha tartalma, tárgya van. Üres nem lehet a tudatom. Ha alszom, nincs tudatom.

Tükröz csak én számára lehet. Az emberi én csak tükröképén ébred öntudatra. A gyerek mielőtt én-t mond, nem észleli saját magát, saját énjét; az, aki ekkor beszél és harmadik személyben, az nem azonosítja magát a gyerek testiségével, sőt lelkiességével sem. Nem is ismeri föl „magát” ezért a tükrözben. Az igazi én akkor beszél első személyben, ha azonosult a testével-lelkével (elköveti az emberiség nagy tévedését), azaz megtalálta a tükröt. De e nélkül a tévedés nélkül sohasem beszélhetne első személyben; nem lenne ön-tudata. És végül is rájöhet, hogy nem a tükröképpel azonos, hanem azzal, aki azt látja.

A tükröz megtalálása és a tükröképpel való azonosulás mindazonáltal az első függetlenedés is attól, ami a tükröz, azaz a testiségtől.

APP. 204.

„...denn der Ätherleib ist der fortlaufende Strom der Zeit; er enthält die Vorstellungen, die erst von der andern Seite beleuchtet werden müssen, das heißt vom Astalleib. Dann kann das, was im Ätherleib sozusagen vorwärtsschwimmt, beleuchtet werden vom Seelenleben. Was der Mensch als Ich-Vorstellung hat, ist selbst nur im Ätherleibe, das ist selbst nur der gesamte Ätherleib von innen gesehen. Die Ich-Vorstellung ist selbst nur im Ätherleibe wirksam, nicht aber das Ich selber, denn ... das Ich ist die seitlich einfallende Urteilstkraft. In dem Augenblick, wo Sie das Ich begreifen wollen, dürfen Sie nicht zum Ich-Bewusstsein gehen, sondern da müssen Sie zum Urteil gehen. Und merkwürdigerweise erklärt sich das Urteil ziemlich souverän gegenüber dem Ich-Bewusstsein. Wir haben ganz genau unterschieden zwischen dem, was vom Urteilen ergriffen ist, und dem, was noch nicht davon ergriffen ist. Wenn wir den Eindruck der roten Farbe haben, so ist noch kein Urteil gefällt vom Seelenleben. Da steht die Urteilsfähigkeit still. Es brandet von außen herein, was entscheidet über den Eindruck. In dem Augenblick, wo wir das einfachste Urteil fällen: »Rot ist«, wenn wir dem Rot das Sein zuschreiben, findet schon eine Urteilsfällung des Seelenlebens statt. In dem Augenblick, wo wir Urteile fällen, regt sich das Ich. Wenn nun das Ich seine Urteile fällt auf Grund der Ergebnisse der äußeren Eindrücke, so kommen die äußeren Eindrücke ins Urteil herein... Was muss denn aber möglich sein, wenn das Ich eine Wesenheit ist, verschieden von allen Vorstellungen und auch von seiner eigenen Wahrnehmung? Dann muss eine Urteilmöglichkeit

sein. Unter den verschiedenen Urteilen in unserem Seelenleben muss es eines geben, dem gegenüber sich das Ich souverän fühlt, nicht angewiesen auf einen äußeren Eindruck. Das tritt in der Tat ein, wenn Sie das Urteil fällen: »Ich ist«. »Ich bin«, ist ja nur ein anderer Ausdruck dafür. Da haben Sie das, was sonst in Ich lebt, was Sie aber noch nicht zum Bewusstsein gebracht haben, mit Urteilsfähigkeit ausgefüllt im »Ich ist« oder »Ich bin«.²⁸

Mindig formát látunk, és ez már idea. Az igazi gondolkodás a formában érintkezik a tárggyal: a forma mint idea, az a pont, ahol a szubjektív és objektív idea-elem egybeesik; már azért is egy a tárggyal és benne működik, hogy és mert az tárgyként jelentkezik. Ez már a gondolkodás kategóriája.

Az észlelet tartalma mindig belső, szellemi. Fizikai csupán a stimulus.

Az életet az ember a pred. eleven gondolkodással észlelhetné. Hogy ezt megismerje, meg kellene tudnia különböztetni az észleletet az észleléstől és ezt a gondolkodástól.

Az öntudat létrejötte annak köszönhető, hogy a szellem kétfelől van jelen az emberben: a test és az individuum felől. Minden más lényénél csak egyfelől, kisebb-nagyobb intenzitású jelenléttel.

A gondolkodás mozgásában van az igazi módszer és út titka, nem a (szellemi) tartalomban, amelyet formával ruház föl, amennyiben az már tartalom.

A tiszta észlelésben nem kell gondolkodni, mert a teremtett világ gondolata áramlik feléje az érzeti adaton át, ahogy a tiszta gondolkodáson át is.

A természetfölötti fölépítette az emberi testet és megvédte az animalizálódástól addig a pillanatig, amíg öntudatként közvetlenül nem jelent meg. Ettől kezdve az ember csak maga védheti meg magát ettől a veszélytől.

Mivel a tudat csak a gondoltban és az észleltben tud magáról, az Én nem tapasztalója az érzeti világnak. Mégis ő a tapasztaló alany, de ki van zárva a tapasztalatból.

Az akaratból vágy lesz, mert székhelyén az ember nem tudatos; a testiségbe süllyed, az ego lesz a használója.

Az észlelet mibenlétét a tudaton kívül keresni azt jelenti, hogy bízunk benne: más észleleteink is lehetnek, mint a sajátjaink.

Minél életteljesebb a gondolkodás, annál kevesebb vitalitás ér az agyi szervhez, annál kevésbé a vér határozza meg a gondolkodás mineműségét; sőt a gondolkodás, fényként föltámadva a dialektika héjából működni kezd a véráramban. És annál inkább esszenciálisan dolgozik ott, minél kevésbé van tudatában az ilyen működésnek, minél inkább a tartalom felé fordul a tudat, amelyből gondolkodásként él. Ez a meditáció titka.

A szem önzetlen, az ember egoista. A tiszta észlelés az ember önzetlenné válása.

²⁸ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; (GA 115); Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz; 204. oldal.

A negatív morális parancsok konkrétak, a testiségre, fizikaiságra vonatkoznak, és minden individuális hozzájárulás nélkül teljesíthetők. A pozitív parancsok teljesen általánosak, nem konkrétak, a lélekre vagy a szellemre vonatkoznak, és teljesítésükhöz ugyanaz a morális fantázia szükséges, mint a parancsok létrehozásához.

A tükrözött gondolkodás ugyanolyan halott, mint minden tükörkép. Ezért – mert nem azonos az élő forrással – észlelhető általa.

Graz: Die Wandlung des Ichgefühls. Das Ich innen und aussen.

Magia 99

A gondolkodás akkor kezdi igazán gondolni a világ valóságát, amikor megszűnik gondolkodni, úgyhogy ő és a világ valósága azonos lesz.

Az igazi érzeti tapasztalat ennek a gondolkodásnak a számára lehetséges, mert ez nem omlik szét az érzetekben, hanem megerősödik bennük, mert élőként ismeri föl magát bennük.

A mentális csönd a születése a gondolkodásnak, amely egy a világ lényével, dolgaival: ezért ez az első módja a mentális létezésének, miután emberi és világi kötelékekből megszabadult. Mert lényegénél fogva független, át képes hatni az érzeti világot.

A mentális azzal szemben kezd valós lenni, ami nem ő. Annak megismerésében, ami nem-ő, ki tudja oltani ezt a megismerést, hogy a bele vetült mozgást, miután megszűnik személyes formája, a világ valósága használja; hogy saját céljára nyilatkozzék meg.

A tiszta mozgás, amelyet a világ valóságos léte használ maga a világ szellemisége, amely az emberi lélekben nyilatkozik meg. Ez az értelme a nem-mentálisnak.

Az értelem megvalósulása végső fokon annak megerősödése, ami mindig a lényege, anélkül, hogy tudná. A világ dolgai nem lehetnének gondolatok, ha nem volnának már rejtett egységben a világgal.

Az értelem legyen az, ami: nem a hordozója, nem annak megnyilatkozása, nem a dolgok gondolata.²⁹

Magia 102.

Az istenek előtt semmit sem számít a devocionális ravaszkodás, amely az emberi jó lelkiismerethez szükséges, vagy a spirituális elméletek szorgalmas magyarázatása, hanem a lélek genuin mozgása a kozmosz realitása felé, amit az istenek tartanak fön.³⁰

²⁹ „Il pensiero comincia veramente a pensare la realtà del mondo allorché cessa di pensare, così che esso e la realtà del mondo sono uno.

La vera esperienza dei sensi è possibile a questo pensiero che non si dissolve nelle sensazioni, ma si rafforza ritrovandosi vivo in esse.

Il silenzio mentale è la nascita del pensiero uno con gli enti del mondo: perciò è il primo modo di essere del mentale, secondo scioglimento da vincoli umani o mondani. Per la sua essenziale indipendenza, può penetrare il sensibile.

La mente comincia a essere vera di contro a ciò che essa non è. Nel conoscere ciò che non è, sa come estinguere questo conoscere, perché il movimento in esso proiettato, cessando di avere forma personale, viene usato dalla realtà del mondo; si manifesta per suo mezzo.

Il movimento puro usato dall'essere reale del mondo è lo spirito stesso del mondo che si manifesta nell'interiorità umana. Tale il senso del non-mentale.

L'attuarsi della mente è in definitiva l'affermare ciò che essa è senza saperlo. Non si darebbe pensiero di cosa del mondo, se già non ci fosse unione segreta con il mondo.

La mente deve essere la mente: non il suo supporto, non la sua manifestazione, non il pensiero delle cose.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra – una via per la reintegrazione dell'Uomo*; Tilopa – Roma, 1966; 99. oldal)

³⁰ „Agli Dei non importa l'accorgimento devozionale necessario alla buona coscienza umana, o la diligente esposizione della teorica spiritualistica, bensì il genuino movimento del l'anima rispetto alla realtà del cosmo,

Lukas Ev.³¹ 72-73.

Dasjenige nun, was also erzeugt ist im Innern des Menschen unter der Wirkung dessen, was er sich aus den früheren Inkarnationen mitgebracht hat, was «Name und Form», was die Individualität gebildet hat, das bildet in ihm nun von innen heraus Manas und die fünf Sinnesorgane, die sogenannten sechs Organe. - Wohl gemerkt, der Buddha sagte nicht: Das Auge ist bloß von dem Innern heraus gebildet -, sondern er sagte: Dem Auge ist etwas eingegliedert, was im Linga sharira war und mitgebracht ist aus den früheren Daseinsstufen. Daher sieht das Auge nicht rein; es würde anders in die Welt des äußeren Daseins sehen, wenn es nicht innerlich durchdrungen wäre von dem, was aus den früheren Daseinsstufen geblieben ist. Daher hört das Ohr nicht rein, sondern getrübt, abgetönt durch das, was aus früheren Daseinsstufen geblieben ist. Und das bewirkt, daß sich hineinmischte in alles das Verlangen, dieses oder jenes zu sehen, dieses oder jenes zu hören, in dieser oder jener Weise zu schmecken oder wahrzunehmen. So schleicht sich in alles, was dem Menschen in dem gegenwärtigen Zyklus entgegentritt, dasjenige hinein, was von früheren Inkarnationen geblieben ist als das «Verlangen».

Würde sich dieses Verlangen aus den früheren Inkarnationen nicht hineinschleichen - so etwa sagte der Buddha -, so würde der Mensch hinausschauen in die Welt gleichsam wie ein göttliches Wesen, würde die Welt auf sich wirken lassen und nie mehr verlangen, nie mehr begehren als das, was ihm wird. Er würde mit seinem Wissen nicht mehr hinausgehen über das, was ihm beschert ist durch die göttlichen Mächte; er würde keinen Unterschied machen zwischen sich und der äußeren Welt und würde sich wie ein Glied der äußeren Welt empfinden. Denn nur dadurch empfindet sich der Mensch als etwas, was von der übrigen Welt getrennt ist, weil er mehr haben will, anderes haben will, als ihm die übrige Welt an Genüssen freiwillig bietet. Dadurch tritt das Bewußtsein ihm in die Seele, daß er etwas anderes ist als die Welt. Würde er zufrieden sein mit dem, was in der Welt ist, so würde er sich nicht von ihr unterscheiden. Er würde sein eigenes Dasein sich fortsetzen fühlen in der äußeren Welt. Er würde nie kennen, was man Berührung mit der äußeren Welt nennt; er wäre nicht von ihr getrennt, könnte sich also auch nicht mit ihr berühren. Dadurch, daß diese «sechs Organe» gebildet wurden, entstand allmählich die «Berührung mit der Außenwelt» und durch die Berührung erst dasjenige, was man in unserem Leben die Empfindung nennt, und durch die Empfindung das «Haften an der Außenwelt».

A vágy nemcsak a közönséges értelemben vett szimpátia³² és antipátia, hanem az, hogy észlelni, gondolkozni, érezni „vágyunk”, hogy tudatunk ki ne aludjék.

Az út kezdete, ha az ember rájön: a gondolkodásával mást is tehet, minthogy valamit gondol. És erről általában sejtése sincs. (Búzaszem és fölösleg)

Stúdium: amit az ember maga hozzátész ahhoz, amit olvas vagy hall.

Magia 119

Minden alkalommal, amikor az absztrakt gondolkodás önmagán kívül keresi saját korlátainak feloldását, nem ér el mást, minthogy ezeket tovább vetítse ki és megerősíti saját szembenállását az érzetfölöttivel.³³

che essi reggone.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*, 102. oldal)

³¹ Rudolf Steiner: *Das Lukas-Evangelium*; GA 114; Rudolf Steiner Verlag, Dornach, 2001; 63-64. oldal

³² Az előző Steiner-szöveg utolsó szavától egy nyíl mutat a „szimpátia” szóra.

³³ „Ogni volta che il pensiero astratto cerchi fuori de sé la risoluzione del proprio limite, non fa che ulteriormente proiettarlo, rafforzando la propria opposizione al sovrasensibile.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 119. oldal)

121: A tévedés abban van, ha azt hisszük: az emberi megismerés előtt a szellemiség, mint előzmény, leírtan és mozdulatlanul áll és megtanulható, és nem magában a megismerésének aktusában fejeződik ki. Mert a közvetlen behatolás ennek a megismerésnek az aktusába szabad akaratot igényel, más szóval az ideavilág szeretetét.³⁴

122. Az ortodox tudás, amely a maga megfogalmazását a belső tapasztalat föltételének tartja, a kanti szellem spiritualisztikus föltámadása, ahogyan az önmagán kívül hagyja a szellemet, és nem képes azonosítani magával azoknak a gondolatoknak a forrásával, amelyek segítségével a szellemet gondolhatja.³⁵

Mivel a lényeg a gondolkodás megfordítása, a gondolkodás erejének észlelése, nem a gondolat, ezért nem kell intellektualitás hozzá.

Magia 121: Midőn a gondolat nem ugyanaz a mozgás többé, mint az intuíció, amivel gondol, mindig kívülről marad a tárgya; és ez külső marad számára, mint valami megismerhetetlen tudattalan, képekbe rögződve, amelyekből az imaginatív élet hiányzik: anyag, amely csupán tudásként ragadható meg.³⁶ (Így van ez a term.tud.ban.)

A memória a szellemi élet halála, és az „alkalmazás”. A szellemi elevenség az előre nem látható, nem kiszámítható erőben van.

A szellemtudomány semmiféle tartalma nem képes az embernek azt nyújtani, amit magában sejt, ha az ember nem ragadja meg a gondolkodást, amellyel a tartalmat gondolja, vagy nem képes arra az odaadásra, amelyet a tartalom dialektikamentesen igényel. A tanítás először az eleven gondolkodás lehetőségéhez vezet: ahol ez föltámad, a tanítás világos lesz.

Magia 127: Hogy ne legyen számunkra szükséges a gondolatok követése, meg kell tanulni megismerni azokat diszkurzív ruhájuk nélkül: forma előtti állapotukban. Ez a kontempláció.³⁷

Aki abban az illúzióban él, hogy elszakad a gondolatoktól azok kontemplálása céljából, kötve marad egy gondolathoz, amit nem vesz észre.³⁸

128. A gondolkozó a gondolt szelleme. A természet a gondolt, szellem nélkül. A Logos az anyag szelleme: ez működik fölismeretlenül a gondolkodásban.³⁹

³⁴ „L'errore consiste nel credere che dinanzi al conoscere umano lo spirituale, come un antecedente, stia descritto o immobile a lasciarsi apprendere, e non si esprima nell'atto stesso del conoscerlo. Perché il penetrare direttamente nel l'immediatezza di tale conoscere esige libertà e volontà: che è dire amore dell'idea.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 121. oldal)

³⁵ „Il sapere ortodosso, nella sua formulazione posto come condizione all'esperienza interiore, è il risorgere spiritualistico del noumeno kantiano, lasciando esso fuori di sé lo spirituale, come non identificabile con la stessa fonte del pensiero capace di pensarlo.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 122. oldal)

³⁶ „Allorché il pensiero non è lo stesso movimento con cui intuisce e pensa, esso lascia sempre fuori di sé il proprio oggetto: che gli rimane esteriore come un inconoscibile inconsapevole, fissato in immagini prive di vita imaginativa: una materia che esso può elaborare soltanto come sapere.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 121. oldal)

³⁷ „Per giungere a liberarsi della necessita di seguire i pensieri, occorre aver imparato a riconoscerli senza veste diversiva: nel loro momento informale. Questo e il contemplare...” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 127. oldal)

³⁸ „Chi si illude di staccarsi dai pensieri per contemplarli, rimane attaccato a un pensiero che non avverte.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 127. oldal)

³⁹ „Il pensante è lo spirito del pensato. La natura è il pensato senza spirito. Il Logos è lo spirito della materia: che opera sconosciuto nel pensiero.” (Massimo Saligero: *Magia sacra*; 128. oldal)

Az embernek szüksége van a tárgyra, hogy tudatos maradjon. Ezt érezték Kant után: hogy a tárgy nem független az embertől. A szubjektivizmust azonban az észlelésben, vagy a képzetalkotásban keresték; eközben realitásnak tekintették a tárgyat, irreálisnak a gondolkodást a tárgyról, amely annak realitását megállapítja. Mégis a gondolkodás föltárta törvényszerűségei helyesek. És elfelejtették a prediszkurzív gondolkodást, amely az észlelésben van.

A stúdium arra való, hogy fölöslegessé tegye önmagát; hogy az ember megszabaduljon a tanítástól, a tantól; mert minden lehet számára tanítás és tan, minden a szellemből él, annak ruhája. Nincs jelentéktelen.

A forma a szellem elidegenedésének utolsó állomása és visszaemelkedésének első lépcsője. Nem ismernék föl a formákat, ha e fogalmi intuícióban nem működne az archetipusuk teremtő ereje.

Magia 153 Aki meditatív módon tapasztalja az ideát a maga dinamikus voltában és átéli annak élettelt telt villanását, fölfedezi benne, ugyanazt a mozgási képességet, amellyel az archetipus jelen van a formáiban és azokon keresztül gondolható.⁴⁰

A gondolkodással két dolgot teszek: leválasztom a dolgot és azonosítom magam a halott tükörckével. A tiszta gondolkodás megfigyelése az azonosítást, a tiszta észlelés a leválasztást szünteti meg.

Die grosse Befreiung 76

„...was heißt, ein gereinigter Geist?“ Der Zen-Meister antwortete: „Wenn der Geist vollkommen rein ist, so hast du einen gereinigten Geist, und ein Geist kann dann völlig rein genannt werden, wenn er jenseits von Reinheit und Unreinheit ist. Du willst wissen, wie dies zu erzielen ist? Halte deinen Geist vollkommen leer in allen Lebenslagen, dann wirst du Reinheit haben. Aber wenn das erreicht ist, hege keinen Gedanken daran, oder du fällst in Nicht-Reinheit. Dann aber, wenn der Zustand der Nicht-Reinheit erreicht ist, laß keinen Gedanken daran aufkommen, und du bist frei von Nicht-Reinheit. Das ist absolute Reinheit.“⁴¹

Magia 7. P.

A dolgok nem kapják vissza gondolati elemüket, míg az ember nem ismeri föl, hogy a nélkül a gondolati elem nélkül gondolja őket, amely az alapjuk. Ezért másságként bírja őket, amelynek realitása az önmagáról nem tudó gondolkodásból származik és saját mozgását csak kialvásban ismeri meg. Megfosztva belső életétől a világ anyagként tűnik föl: mintha önmagában hordozná alapját, és az nem abban volna, amit alapként csupán gondol.

A más-ság csupán a gondolkodás tükörképe, amely gondolt a gondolkodáson kívül: egy világ vetülete, amelynek realitását az ember kikerüli, mert fél tőle. – A világ valójában nem mentes a gondolkodástól, csak annak számára, aki nem veszi észre, hogy már az észlelésben a világ gondolatával találkozik, anélkül hogy azt gondolni kellene.⁴²

⁴⁰ „Chi meditativamente sperimenti l’idea nel suo momento dinamico e ne viva il lampo di vita, ravvisa in essa un potere di movimento identico a quello per cui l’archetipo è presente nelle sue forme e mediante esse è pensabile.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 153. oldal)

⁴¹ Daisetz Teitaro Suzuki: *Die grosse Befreiung* – Einführung in den Zen-Buddhismus; Otto Wilhelm Barth Verlag, 1984

⁴² „Cosi la materia è il percepito che non si sa di pensare e ogni volta si toglie al suo essere, come al suo pensiero: in tal modo toglia, o astratta, divenendo la sostanza con cui viene costruito l’edificio della cultura: l’alterità impenetrabile, consacrata dall’indagine priva d’indagatore; perché in verità priva de pensiero.

25.

Az igazi gondolkodás már egy a tárggyal, és abban működik, már abban is, hogy tárgyként jelenik meg. A tárgyiasság már a gondolkodás kategóriája.⁴³

28.

Az észlelés tartalma mindig belső. Fizikai csupán az inger.⁴⁴

30.

Az ember észlel, de észlelésének egy része már gondolkodás. Természetesen nem racionális gondolkodás, hanem közvetlen, eredeti gondolkodás, amit ilyenként lehet tapasztalni: tiszta gondolkodásként vagy szabad állapotú gondolkodásként: az észlelés legbelsőbb struktúrájában.⁴⁵

31.

Hogy az ember akarati erőit megismerje, arra volna szükség, hogy meg tudja különböztetni az észleletet az észleléstől és az észlelést a gondolkodástól; tapasztalnia kellene az észlelést tiszta állapotában, hogy találkozhasson a benne lévő eredeti gondolkodással.⁴⁶

35.

Az észlelésben az embernek nem kell gondolkodnia, mert a teremtett világ gondolata az érzeti adaton át áramlik feléje, ahogyan a tiszta gondolkodásban is.⁴⁷

43.

Az én áramlása, amely tudattalanul folyik a vérben, kioltja erőit az érzetben és a képzetben, hogy a tükrözött tudat számára szükséges élettelen tartalmakat szolgáltatssa. Ez az áramlás fölismerhető, mint az az életelelem, amely függetlenül a tudat számára szükséges tükrözöttségtől lehetővé teszi az észlelést és gondolkodást. Ebben az életelemben tudattalanul jelen van az ember eredeti képessége, mint az érzeti világ áthatásának és uralásának lehetősége: sosem valósul meg, noha adott a saját érzetfölötti természete. Az ember valójában érzetfölötti lényként cselekszik, de ma önmagát csak érzeti megjelenésében képes észlelni. Ezért a világból is csupán az érzeti elemet látja.⁴⁸

L'alterità è soltanto il riflesso del pensiero, pensato come reale di là dal pensiero: proiezione di un mondo di cui è evitata, perché inconsciamente temuta, la realtà, per via di un pensare che non si avverte, poiché nella razionalità si elimina la vita che sta alla sua base: la vita mediante cui si sente e si vuole, fuori della sua relazione con il pensiero." (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 7-8. oldal)

⁴³ „Il vero pensiero è già uno con l'oggetto ed opera in esso, per il fatto che esso si presenta come oggetto. L'oggettività è già una categoria del pensiero." (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 25-26. oldal)

⁴⁴ „Il contenuto del percepire, [infatti, com si vedrà], è sempre interiore. Fisico è soltanto lo stimolo." (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 28. oldal)

⁴⁵ „L'uomo percepisce, ma una parte del suo percepire è già pensiero. Naturalmente non si tratta di pensiero razionale, ma d'immediato sorgivo pensiero, che può essere sperimentato come tale: come puro pensiero, o pensiero allo stato libero: nell'intima struttura della percezione." (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 30. oldal)

⁴⁶ „Per poterle conoscere, dovrebbe distinguere il percepito dal percepire e il percepire dal pensare; dovrebbe sperimentare la percezione allo stato puro, così da incontrare in essa l'originario pensiero." (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 31. oldal)

⁴⁷ „Nel percepire non deve pensare, perché il pensiero del creato gli fluisce mediante il dato sensorio: così come gli fluisce nel pensiero puro." (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 35. oldal)

⁴⁸ „La corrente dell'io, che nel sangue fluisce inconscia estingue la sua forza nella sensazione come nella rappresentazione, per fornire, l'esanime contenuto necessario alla coscienza riflessa.

Tale corrente può essere riconosciuta come l'elemento di vita che rende possibili, indipendentemente dal momento della riflessività necessario alla coscienza, il percepire e il pensare. In questo elemento di vita il potere originario dell'uomo è inconsciamente presente come *possibilità* di penetrazione e di dominio del sensibile: mai attuata come tale, data la sua natura sovrasensibile. *L'uomo in effetto opera come essere sovrasensibile, ma per ora può riconoscere se stesso solo nella manifestazione sensibile.* Perciò vede del

49.

Az emberi észlelés azáltal lehetséges, hogy egy tudatos értelmi elem és egy nem tudatos vitális-akarati áramlás találkozik, amely nem ismer elválasztottságot szubjektum és objektum között, és ezért részese a világ eleven szubsztanciájának.⁴⁹

Az érzeti észlelés után a lélek egyik része arra szorítkozik, hogy annak éljen és örüljön, ami alapjában irreális, míg másik része mélységes személytelen erők útján abban részesedik, ami az észlelés aktusában reális elemként adódik.⁵⁰

51.

Nézni kell gondolatok nélkül, mert az igazi, legelevenebb gondolkodás működik ebben a nézésben. De ezt az tudja, aki teljesen birtokolja a racionalitást, úgy, hogy akaratából egy tiszta pillanatba sűrítetheti az észlelésben.

Amit az ember néz, mindig gondolat, amelybe elmerül. Azért van szó; tudja, hogy ezt nézi.

A világ nyugalmas nézésében eredeti, életteljes gondolkodás áramlik, gondolatok nélkül.

Az eleven gondolkodás eleven állapotban találja meg a világ gondolkodását az észlelésben, amely minden alkalommal olyan életként adódik, amit az ember elveszít, mert megragadni véli.

Hogy az élet el ne vesszék, nem szabad megragadni. Nincs szükség arra, hogy megragadjuk: benne van az emberben, mélységeiben összefonódva a világ szubsztanciájával. A közönséges érzeti észlelésben az ember ilyen mélységek megjelenésével találkozik önmagában, anélkül, hogy tudná; mert ezek a gondolkodás nem tudatos fényébe öltözötten adódnak az észlelésben.⁵¹

53.

Nincs szükség a gondolkodásra, amikor az ember egy fa színét, formáját vagy fényét kontemplálja, mert mindaz, amit gondolni lehet, már ott jelen van a tekintet előtt, mint kép. Csupán észre kell venni azt, amit belőle formaként és mozgásként már magunkba vettünk.

Ennek a képnek kell odaadni magunkat, az elengedettségnek azzal az erejével, amely a közvetlen észlelését lehetővé teszi. Nincsen megszakítás az észlelés és a kép között, sőt azonosság van, ami a mágikus imagináció adódásának képessége az észlelésben. ...

mondo solo il sensibile.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 43. oldal)

⁴⁹ „Il percepire è possibile all’uomo grazie al concorso del l’elemento mentale cosciente con una corrente vitale-volitiva non cosciente, che non conosce separazione tra soggetto e oggetto e perciò partecipa della sostanza vivente del mondo.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 49. oldal)

⁵⁰ „Per via dell’esperienza sensoria, una parte dell’anima è costretta a vivere e ad esaltarsi per ciò che sostanzialmente non è reale, mentre l’altra partecipa per virtù di profonde forze impersonali a ciò che di reale si dà nell’atto del percepire.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 49-50. oldal)

⁵¹ „Occorre guardare non avendo pensieri, perché il pensare vero, il più vivo, è attivo in questo guardare. Ma è l’arte di chi possedga integralmente la razionalità, così da poterla a volontà avere in un solo puro momento, nel percepire.

Ciò che si guarda è sempre un pensiero in cui si è immersi. Si tratta di sapere che si guarda.

Un pensare originario, intenso di vita, fluisce nel calmo guardare il mondo, senza pensieri.

Il pensare vivo incontra vivo il pensiero del mondo nella percezione, che ordinariamente ogni volta si dà come una vita, che si perde perché si crede afferrare.

La vita, per non essere perduta, non deve essere afferrata. Non ha bisogno di essere afferrata: è nell’uomo, in profondità congiunte con la sostanza del mondo. Mediante l’ordinaria percezione sensoria, l’uomo senza saperlo incontra l’affiorare in lui di tali profondità, che si danno perché vestite di inconscia luce di pensiero, nel percepire.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 51-52. oldal)

Az érzeti észlelésben az egoizmust legyőzte a Logos. Az ember föladata önmagában megvalósítani az egoizmus kioltását, amely már létrejött az érzékszervekben és azok kommuniójában a világgal. De ezért kell tiszta figyelmességgel fordulni számos érzeti tapasztalat felé: gyakorolni kell a tiszta észlelést, amelyet nem rontott el tüstént valamely ítélet vagy lelki reakció.

Az érzeti észlelet már a szellem egyesülése a világgal. Ezt az egyesülést észre kell venni, hogy a tudat színterén menjen végbe⁵²

99.

A gondolkodás akkor kezd igazán gondolni a világ realitását, amikor megszűnik gondolni, úgyhogy eggyé lesz a világ realitásával.

Az igazi érzeti tapasztalás ezen gondolkodás számára lehetséges, amely nem oldódik föl érzetekben, hanem elevenként találja meg magát azokban, és így megerősödik.

A mentális csönd a születése annak a gondolkodásnak, amely egy a világ lényével: ezért a mentális létnek első módja, az emberi és világi kötöttségek levetése után.⁵³ Lényegbeli függetlensége segítségével át képes hatni az érzeti világot.⁵⁴

133.

A tárgy szín, forma, működés. Egységként jelentkezik a gondolkodás mozgásának jóvoltából, amely összefogja és ezért eleven gondolkodás: de elevenként sosem kapja az ember. Valójában csak vetületét ragadja meg: valamit, amiben nincs semmi a formából, színből, működésből, csupán tükrözött kép. Minden alkalommal megfosztódik életétől, feláldozzák az egoisztikus tudás szükségességének.

Az ember bírja és elveszti a dolgok és lények életét az észlelésben, amennyiben az észlelésnek, hogy legyen, a tudati tényé kell válnia, és ez jelenleg csupán tükrözött tudat.

Az eleven gondolkodás egy a dolgok belső életével, amelyet csupán a megjelenésében, az érzeti észleleten át kapunk.

Az észlelésben tudattalanul mindig eleven gondolkodás működik.

Az észlelet erő-gondolatból születik, amely megérinti a fizikai realitást és egy nem-mérhető pillanatig azonosul vele. Ugyanígy, amikor valamely tárgyat gondolunk, a gondolkodás egy időtlen pillanatig, amely kívül esik a tudaton, a maga teremtő erejében jelenik meg: de gondolttá válva tüstént élettelen lesz.

⁵² „Non v'è bisogno di pensare, quando si contempla il colore o la forma o la luce di un albero, perché tutto ciò che può essere pensato è già presente dinanzi allo sguardo, come imagine. Occorre solo avvertire ciò che già se ne accoglie come forma e movimento.

A questa imagine occorre donarsi con la stessa potenza d'abbandono che rende possibile la sua immediata percezione. Non v'è interruzione tra percezione e imagine, anzi v'è identità, che è il potere di donarsi del magico immaginare al percepire. [...]

Nel percepire sensorio l'egoismo è stato vinto dal Logos. Còmpito dell'uomo è realizzare in sé l'estinzione dell'egoismo già attuata negli organi dei sensi e nella loro comunione con il mondo. Ma perciò egli deve recare attenzione pura a talune esperienze sensibili: deve esercitarsi ad avere percezioni pure, non guaste immediato giudizio o psichismo.

La percezione sensoria è già unione dello spirito con il mondo. Occorre avvertire tale unione perché si compia nella scena della coscienza [...]” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 53. oldal)

⁵³ A bekezdéssel egy magasságban a kézirat baloldalán: előbb

⁵⁴ „Il pensiero comincia veramente a pensare la realtà del mondo allorché cessa di pensare, così che esso e la realtà del mondo sono uno.

La vera esperienza dei sensi è possibile a questo pensiero che non si dissolve nelle sensazioni, ma si rafforza ritrovandosi vivo in esse.

Il silenzio mentale e la nascita del pensiero uno con gli enti del mondo: perciò è il primo mondo di essere del mentale, secondo scioglimento da vincoli umani o mondani. Per la sua essenziale indipendenza, può penetrare il sensibile.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 99. oldal)

Nem tudnék egy tárgyat gondolni, ha legbelül már nem jelenne meg eleven gondolkodásként: de eleven része tüstént elvész, hogy csupán az adódjék, ami kioltódva tudatos lesz.

Általában egy ideát nem látunk, csupán tükrözve kapjuk.⁵⁵

135.

Az agy mozdulatlanságát tiszta koncentráció útján érhetjük el, amennyiben úgy vagyunk képesek akarni a tárggyal akaratilag azonosult gondolkodás mozgását, hogy az tiszta idea-formává válva eltűnjön mint tárgy: és az objektivitás funkcióját a gondolkodás vegye át.

Az igazi gondolkodás objektív: ezért lehetünk eggyé vele. Csak valami olyannal érezhetjük egynek magunkat, ami nem mi vagyunk. A gondolkodás objektivitásának megvalósítása az Én megtalálása a maga közvetlen azonosságában.⁵⁶

150.

A gondolkodás szubsztanciája azonos azzal az erővel, amely minden teremtett formában működik, formaadóként. De nem a teremtett forma gondolása vezeti a gondolkodást centrális erényéhez, hanem az, ha a gondolkodás segítségével az erő működését követjük, a teremtett formákban. Ez a „követés” maga a mozgása az erőnek, felkeltve, és ezért észlelten.

A teremtett formákra nézve a mozdulatlan kontempláció gyökerében megindítja a formáló erő mozgását a gondolkodásban. A tiszta észlelés világában a világ közvetlen gondolkodása: eleven intuíció, amelynek nincs szüksége dialektikus formára.

A formában a külső és belső egyetlen mozgás: észre kell venni.⁵⁷

160.

⁵⁵ „L’oggetto è colore, forma, azione. Sorge come unità grazie al movimento del pensiero che li riassume e perciò è pensiero vivo: ma come vivo non si ha mai in sé. Si afferra infatti soltanto la sua proiezione: come qualcosa in cui non c’è nulla della forma, del colore e dell’azione, ma solo riflessa imagine. Ogni volta viene privato della sua vita, viene sacrificato nella necessità del sapere egoico.

La vita delle cose e degli esseri si ha e si perdi nella percezione, in quanto la percensione, per essere, deve divenire fatto della coscienza: che per ora è soltanto coscienza riflessa.

Il pensiero vivente è uno con quell’intima vita delle cose, che si coglie solo nel suo apparire, mediante percezione sensoria.

Nel percepire è sempre inconsciamente attivo il pensiero vivente. Da un pensiero-forza che tocca la realtà fisica e per un tempo imponderabile s’identifica con essa, nasce la pensiero percezione. Allo stesso modo, allorché si pensa un oggetto, il pensiero per un intemporale istante, che sfugge alla coscienza, affiora nella sua forza creativa: ma, pensato, è subito esanime.

+

Non si potrebbe pensare un oggetto se già nell’intimo non affiorasse come pensiero vivente: ma la parte viva viene istantaneamente perduta, perché si dia soltanto quella che, spenta, diviene cosciente.

In genere un’idea non viene vissuta, ma solo avuta riflessamente.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 133. oldal)

⁵⁶ „L’immobilità dell’organo cerebrale è conseguibile mediante concentrazione pura, in quanto si possa volere talmente il moto di un pensiero volitivamente immedesimato in un oggetto, che questo, divenendo pura forma ideale, scompaia come oggetto: e il pensiero assuma la funzione dell’oggettività.

Il vero pensiero è oggettivo: perciò ci si può unire con esso. Solo con qualcosa altro da noi ci si può sentire uni. L’obiettività del pensiero, realizzata, è il ritrovarsi dell’Io nella propria immediata identità.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 135. oldal)

⁵⁷ „La sostanza del pensiero è identica alla forza che in ogni forma creata opera come virtù formatrice. Ma non il pensare la forma creata conduce il pensiero alla virtù creante, bensì il seguire mediante il pensiero l’operare della forza nelle forme create. Questo „seguire” è il movimento stesso della forza, suscitato, indi percepito.

Riguardo alle forme create, l’immobile contemplazione apre alla radice il movimento della forza formatrice nel pensiero. Il percepire puro è infatti immediato pensiero del mondo: l’intuire vivo che non necessita di forma dialettica. [...] Nella forma l’esteriore e l’interiore sono un solo movimento: si tratta di avvertirlo.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 150. oldal)

A gondolkodás a más-ságot csak azokkal az erőkkel láthatja, amelyek segítségével már legyőzte azt.⁵⁸

Aki támaszkodik, nem önálló.
Aki önálló akar lenni, nem értett meg semmit.

A recehártyára vetülő képet: ki látja? És milyen fényben?

—
Musik: Wortloses Verstehen; Licht der Schweigsamkeit.

—
Beképzelt csak az absztrakt tudat lehet. Az igazi Én úgy egy a világgal, hogy erre nem ér rá: a szeretetben oldódik.

—
Semmi szükség nincs arra, hogy az ember higgyen egy transzcendens szellemi világban. Ez a „hit” még akadály is lehet e világ tapasztalása útján. A tiszta gondolkodásban megtalálhatja önmagát és ezzel együtt a szellemi világot.

—
A tudatosság, amiről szó van mint célról, nem a közönséges tudat határainak kiterjesztése eddig számára elzárt területekre, hanem a közönséges tudat dialektikus voltának túllépése, úgy, hogy nem a területe, hanem a módja, a „hogyan”-ja változik elsősorban, azokra a területekre vonatkozólag is, amelyekre már előzőleg kiterjedt: és ezzel nyeri el az „új” területeket; a régiek ezek, nincs semmi sem rejtve az ember előtt, ő alszik csupán.

—
Husz Jánost Krisztus nevében megégették, ő Krisztus nevében vállalta ezt. Ki volt az eretnek egyébként: ő, vagy akik megégették.

—
Az életet egyetlen esetben tudom biztosan megállapítani: ha valakivel gondolatot cserélek.

—
A szellemhez eljutva véget ér a kérdés lehetősége: nincs miért, nincs hogy. Zen!
Miért jött a Bodhi Darma nyugatról? Szabadság!

—
Az észlelésben áramló eleven gondolkodás a megvalósult egység szellemi azonosság a világgal, a világban alvó gondolkodással; ahogyan olvasás, beszélgetés közben azonosulsz a szöveggel. De ez az elevenesség kialszik. Az eleven gondolkodás: az Én autonóm és belső mozgása. Ez az ego számára még kívül van. Ez az igazi fény. Tüstént kialszik, mert nem ismeri saját felgyúlását.

—
APP.⁵⁹ II. 37.

⁵⁸ „Il pensiero può guardare l’alterità soltanto con le forze con cui l’ha già superata.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra*; 160. oldal)

⁵⁹ Rudolf Steiner: *Anthrophosophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz

Dieses dritte Element ist auch etwas, was der Mensch heute, nur zum geringsten Teil in sein Bewusstsein gebracht hat, nämlich Manas oder Geistselbst. Es obliegt allerdings heute schon dem Menschen als seine Erkenntnisaufgabe.

*

APP.⁶⁰ II. 43.:

Der nächste Sinn ist der Gesichtssinn. Hier ist es so, daß das, was jetzt den Ätherleib bearbeitet und sich in ihn ergießt, die Empfindungsseele ist. Das Geschehen ist hier von gedankenartiger Natur. Ein denkerisches Prinzip waltet da. Die Empfindungsseele hat schon in sich, was in der Bewußtseinsseele bewußt wird; allerdings ist der Gedanke in ihr noch unterbewußt. Es ist ein Denken in der Empfindungsseele, das hinausströmt durch das Auge. Hier strömt also richtige Gedankensubstanz hinaus. Sie hat eine weit größere Elastizität als die andern beiden Substanzen, die beim Geruchs- und Geschmackssinn ausströmen, und sie reicht deshalb auch viel weiter. Es ist so, daß wirklich von dem Menschen Astralisches ausgeht und zu den Dingen hinströmt. Es ist sehr merkwürdig, wenn man zum Beispiel in Betracht zieht, daß eigentlich schon in der Empfindungsseele unterbewußt ein Denken ist, das erst in der Verstandesseele zum Vorschein kommt und uns erst in der Bewußtseinsseele bewußt wird.

—
Der Chr.-Impuls und die Entwicklung des Ich-Bewusstseins⁶¹ I. 24.

Wenn es also einer solchen großen Lehrer-individualität gelingen konnte, diese Empfindungsseele so anzuregen, daß die Kräfte des Denkens in sie ungefähr ebenso hineindringen wie denkerisches Leben auf unterbewußte Art im Sehakt, ohne daß sich der Mensch eine Rechenschaft darüber gibt.

Das waren Wirkungen auf die Empfindungsseele in ähnlicher Art, wie für das Auge die denkerische Substanz auch wieder in der Empfindungsseele wirkt.

—
Az észlelet tartalma: idea: *Theos*.⁶² 131 —

—
Miért tűnik külsőnek, idegennek, másnak az észlelet? Mert az igazi Én mozgása, amely nem eshet a diszkurzív tudatba, akárcsak az ihletett gondolat, amelyről azt érezzük: sugallat, kívülről jön.

—
A szellemi világot nem transzcendenciaként kell tanítani kezdeni, hanem az én-en át.

—
A halál fullánkja: megszűnnek a tudat támaszai és ezzel a tudat. A szellemi én a ki nem alvó fény.

—
Arról beszélni (tanítani), amit az ember nem tapasztal: szemérmatlenség.

—
Az indirektség a korszerű, a direkt tanítás az értelmi lélek fokának felel meg; a gondolkodás nem az emberé.

—
Szép kis matematikus, aki tudja, mi az integrálás, de nem tud integrálni. Ilyen az az ember, akinek a szellemtudomány tan és nem praxis. De aki a kívülről való ábrázolással megelégszik, akinek más igénye nincs, annak nincs mit mondani. Lényegében a szellemtudománnyal indokolja a vallását.

⁶⁰ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, Psychosophie, Pneumatosophie*; Rudolf Steiner Verlag, 1980, Dornach/Schweiz

⁶¹ Rudolf Steiner: *Der Christus-Impuls und die Entwicklung des Ich-Bewusstseins* (GA 116)

⁶² Rudolf Steiner: *Theosophie. Einführung in übersinnliche Welterkenntnis und Menschenbestimmung* (GA 9; Dornach). Kikutatandó, az oldalszám melyik kiadásra vonatkozik.

A szellem álláspontját kell elfoglalni, akkor minden egyszerű, nem a szellemről fecsegni.

„Man kann den Geist nur begreifen, wenn man sich zu ihm erhebt, nicht dadurch, dass man ihn herunterzieht.” (C. Unger: *Das Ich und das Wesen des Menschen*)⁶³ Man soll nicht begreifen = sondern es sein.

Az értelmi lélek fölveheti az igazságokat, de nem tud beszélni róla: ha beszél, hamisít.

„Jede Erkenntnis wandelt den Erkennenden.” (*Sprache der Bew. seele*)⁶⁴

Az észlelésben is, a gondolkodásban is mindent megelőz a magasabb én predialektikus intuíciója. De a gondolkodásban az eleven gondolkodásból halottat az ego csinál. Az észlelésnél a tárgy: halott gondolat, nem az ego gondolata: ezért látja az ember és nem gondolja.

A megismerés valósága abban van, amit egy kotta lejátszásában élünk át. Vagy egy könyv olvasásakor. Előtte a könyv: észlelet. Könyv akkor lesz, amikor olvasom. A betű akkor lesz betű, ha olvasom. Különben csak észlelet.

Az eleven gondolkodást csak látni lehet, nem gondolni. Aki látja, az az igazi én.

A partitúra: absztrakció. Valóság a zene, még ha nem játsszák is. A könyv: absztrakció. Valóság: az olvasott könyv.

A tan: absztrakció. Valóság a megélt értelme. A tan, mint tan, csak a figyelmet vonja el a szellemtől.

A *Ph. d. Fr.* partitúra. Nem az a célja, hogy megtanítsa a gondolkodás, a szabadság, a megismerés definíciójára vagy fogalmára, hanem, hogy fölkeltsen bennünk azt a képességet, amellyel a gondolkodás, megismerés, szabadság lényegét észlelni tudjuk. Ha ez nem következik be, rosszul olvassuk.

Egy szöveg olvasásánál csak az a fontos, amit az ember „mellé” gondol. Így az olvasás megvilágosodásoknak, szellemi föltámadásoknak a sorozata, feszültségeké és boldogságoké, nem száraz „értem”-eké és langyos érzelemhullámoké.

A dolgoknak az ember gondolata kölcsönöz realitást.

Gondolkodom, tehát vagyok. De ha a gondolkodás az agykéreg terméke?

⁶³ Az idézett mondat Carl Unger (1878-1929) *Das Ich und das Wesen des Menschen* írásában (Carl Unger: *Schriften* című háromkötetes munkájának I. kötetében [1964]) olvasható, a 121. lapon.

⁶⁴ Carl Theodore Unger: *Schriften I-III.* (kiadta H. O. Proskauer, Stuttgart; Verlag Freies Geistesleben; I. kötet 1964, II. kötet 1966, III. kötet 1971). A harmadik kötet címe: *Aus der Sprache der Bewusstseinsseele. Unter Zugrundelegung der „Leitsätze“ Rudolf Steiners*

A tudati lélek korában elveszti az ember a biztonságot. Keresi mi az ember? Azelőtt egyszerűen: volt. Humanizmus.

A biztos: a természettudományos gondolkodás.

Az észlelésen fölgyulladó fogalmak viszonya a pred. gondolkodáshoz.

A naiv realizmus ma is él, mert az idealizmus nem azt bírálta benne, amit kellett volna: nem a gondolati közreműködést bírálta, hanem az érzet létrejöttében kereste a szubjektív elemet. Az észlelésben elkeveredő elem pedig nem szubjektív, hanem az univerzális gondolkodás.

„Ha a realitás észlelése nem hozzáférhető a gondolkodás számára, amit a gondolkodás hoz létre, minthogy nincs tudatában saját mozgásának, az észlelés azonnal érzéssé változik, amely a gondolkodást mozgatja” (közeledik a reflexhez); az ember azt hiszi: gondolkodik, miközben a gondolkodás érzetből-érzésből születik. Ezért plauzibilis az ilyen gondolkodás; ez a csúcsa a materializmusnak.

Az észlelt mozgatja a gondolkodást; ezért lesz istenítve: ez lesz a movens; az új transzcendencia. Ami előtt a spiritualisták is tehetetlenül állnak, mert öelöttük is áthatolhatatlan az anyag.

Az anyag mindig a gondolt anyag, amely sosem válna a tudat tárgyává, ha nem gondolná a gondolkodás.

„Az érzetfölötti jelen van, észlelhető, észlelt, de nem ismerjük föl érzetfölöttiként, azonosítjuk az érzeti világgal, a tudat és a gondolkodás erejének gyengesége folytán.”

Naiv realizmus a gondolati szférában: ismeretek vannak, a megismerőtől függetlenül.

Nihil est in intellectu...⁶⁵

Mikrokosmos – Makrokosmos⁶⁶ VIII. 188.

Das Ich ist sozusagen in die Weltenweiten ergossen, ist darin ausgebreitet, und daher ist das Hineinschlüpfen in den Körper beim Aufwachen am Morgen nicht nur so aufzufassen, als wenn das Ich dort irgendwo wäre und in uns hineinschlüpfte, sondern es ist eine Art Zusammenziehen des Ich; es zieht sich immer dichter zusammen und begibt sich dann hinein in den physischen und Ätherleib und mit einer gewissen Dichtigkeit ist es dann darinnen. Das zeigt sich dem hellichtigen Bewusstsein. Dieses Ich ist auch durchaus nicht während des Tagesbewusstseins ganz im Menschen darinnen. Für das hellichtige Bewusstsein ist das Ich etwas, was immer auch in einer gewissen Weise in der Umgebung des Menschen vorhanden ist. Das menschliche Ich deckt sich nur teilweise mit dem, was wir als physischen Menschenleib wahrnehmen. So können wir sagen, dass das Ich immer auch in bezug auf seine substantielle Wesenheit in unserer Umgebung ist. Man kann das, was der Hellseher als eine Art Licht-Aura sieht, die Ich-Aura des Menschen nennen. Der Mensch ist immer in solch einer geistig-substantiellen Wolke. Man kann das Ich nicht suchen an diesem oder jenem Orte, sondern ausfüllend die Umgebung...

⁶⁵ Nihil est in intellectu – Nincs semmi az értelemben, ami ne lenne az érzetekben (latin)

⁶⁶ Rudolf Steiner: *Entsprechungen zwischen Mikrokosmos und Makrokosmos – Der Mensch – eine Hieroglyphe des Weltenalls (Der Mensch in seinem Zusammenhang mit dem Kosmos*, Band I. – 16 Vorträge, Dornach 9. April bis 16. Mai 1920). (GA 201) A nyolcadik előadás címe: *Umlaufzeiten der Planeten*. Az oldalszám egy adott kiadásra vonatkozik.

L.: *Erkenntniswurzeln*⁶⁷ 101; *Wie erlangt man* 155-157 (Traumleben u. o.)⁶⁸

Egy rabbinisztikus gondolat az *Innere Ruhe* fejezetben;⁶⁹ „Aber je größer die notwendige Kraft, desto bedeutender ist auch das, was erreicht wird.“

A személyes relációt a szellemtudománnyal általában azért nem ápolják, azért nem beszélnek róla, mert nem jutnak előre.

A gondolkodás előtti beszéd (a gyereknél) csak utánzás? Vagy eleven gondolkodás? Hogyan lehet előbb a beszéd, aztán a gondolkodás? Történelmileg hogy van?

Az absztrakt gondolkodás és az észlelés voltaképpen azonos: mert az ember nem rendelkezik megfelelő gondolkodással, hát az észleletek is ilyen gondolkodás szerint tudatosulnak. A gondolkodás átalakítása az észlelésé is. De itt még talán valami más is van? Az érzeti lélek gondolkodása elevenebb volt annak idején. Az Én-élmény a kulcsa az egésznek.

Különbséget kell tenni érzék és érzékszerv között; az utóbbi önmagában nem érzékel. Az érzék már tartalmazza az Alanyt.

Luce 54

Finché il rappresentare è un ripetere le forme di ciò che esiste, non è libero. Amíg a képzetalkotás a létező formák ismétlése, addig nem szabad. Sem az a gondolkodás nem szabad, amely az ilyen képzetalkotással konform. A gondolkodás nem arra való, hogy alávesse magát a külső világnak, sem pedig, hogy meneküljön tőle: ami ugyanaz. A külső világ kelti föl, hogy abban megragadja saját mozgását, és fölismerje az érzeti világban saját eredeti erőinek jelenlétét. És hogy megvalósítsa saját autonómiáját, amely a szellemi világban már megvan: az autonómia problémája az érzeti világban adódik, ahol akadályai vannak.⁷⁰

A fizikai (ásványi) az első tudathordozó, mert a szellem nem működik benne, hanem rajta kívül. De tükröződik rajta és konformmá válik vele. Ezért nem szabad. Az éteriségben öntudatra ébredt szellem lehet szabad.

⁶⁷ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, ihre Erkenntniswurzeln und Lebensfrüchte* (GA 78) – a 101-es oldalszám egy adott, 1966 előtti kiadásra vonatkozik.

⁶⁸ Rudolf Steiner: *Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten* (GA 10; Dornach); *Veränderungen im Traumleben des Geheimschülers* című fejezet. Az 1975-ös kiadásban 159-169. oldalon olvasható.

⁶⁹ Rudolf Steiner: *Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten* (GA 10; Dornach); *Bedingungen – Innere Ruhe* című fejezet. A fejezet az 1975-ös kiadás 28-41. oldalán olvasható, az idézett mondat a 36. oldalon.

⁷⁰ „Finché il rappresentare è un ripetere le forme di ciò che esiste, non è libero. Né è libero il pensiero conforme a tale rappresentare. Il pensiero non esiste per subire il mondo esteriore, né per sfuggirlo: che è la stessa cosa. Esso viene sollecitato dal mondo esteriore, perché vi afferri il proprio movimento e riconosca la presenza di sue forze originarie nel sensibile. E realizza la sua autonomia, già vera nel mondo spirituale: il compito dell'autonomia ponendosi nel sensibile, dove è impedita.”

[Georg Kühlewind német fordításában:]

„Solange das Vorstellen die Wiederholung der Formen des Seienden ist, ist es nicht frei. Ebenso unfrei ist ein Denken, das solchem Vorstellen gemäß ist. Das Denken ist weder da, um der äußeren Welt zu unterliegen noch sie zu fliehen, was im Grunde das gleiche ist. Es wird durch die äußere Welt angeregt, damit es dort das eigene Regen ergreift und die Anwesenheit ihrer ursprünglichen Kräfte in dem Sinnlichen erkennt. Und um ihre Autonomie zu verwirklichen, die schon wahr ist in der geistigen Welt: die Aufgabe der Autonomie in das Sinnliche setzend, wo diese gehindert ist.” (Massimo Scaligero: *La Luce. Introduzione all'immaginazione creatrice*; Tipola, Roma, 1964; 54. oldal)

Az utángondolás – Nachdenken – az észleleti világ rabságába esett gondolkodás.

Luce 27

„Ami egykor misztériumi spiritualitás volt vagy az istenséggel való azonosulás bölcsessége, vagy az istenség felé való kitérülés művészete, medialitás lesz a tudati lélek korában, mert az elvesztette a közvetlen kommunió lehetőségét az érzetfölöttivel: a közvetlen kommunió ma egyes egyedül az érzeti észleletben és a gondolkodásban adódik.”⁷¹

Régebben is mindig „gondolati” út volt az út. De ezt az én-tudat csökkentésével érték el, amely érzetre, vagy érzésre támaszkodott: hogy a kívülről áramló idea-elem tisztán megmaradjon. Kinek számára?

Karma d. Materialismus III.⁷²

Kr. előtt az angyalok az intellektussal voltak kapcsolatban, Kr. után az emberi észlelésben élnek. L. VII. is.

...der Hauptwohnsitz der Angeloi war für die Menschen in dem Mysterium vor Golgotha der menschliche Intellekt. Die Menschen wussten nichts davon, dass die Angeloi in ihrem Intellekt wohnten. Aber die Folge davon, dass sie dort wohnten, war, dass diese Menschen, in abnehmender Stärke allerdings, aber dennoch eines hatten: atavistisches, imaginatives Hellsehen.

Bei uns ist es jetzt so, dass – allerdings unbewusst – in unseren sinnlichen Wahrnehmungen im Leben zwischen Geburt und Tod die Angeloi wohnen. Ja, wenn wir unsere Augen aufmachen und hinausschauen in die Welt, die uns umgibt und auf unsere Sinne wirkt, so wissen wir zwar nicht, dass, während der Sonnenstrahl in unser Auge dringt und die Dinge sichtbar werden, auf dem Sonnenstrahl der Ort zu finden ist, auf dem unser Engel wohnt. Aber es ist so: in den Schwingungen des Tons, in den Strahlungen des Lichtes und der Farben, in den anderen Sinneswahrnehmungen lebt die Wesenheit der Angeloi. Nur indem der Mensch die Sinneswahrnehmungen verwandeln muss in Vorstellungen, dringen die Angeloi nicht in das Vorstellungswesen mit ein und der Mensch weiss nicht, wie er umgeben ist von der Wesenheit der Angeloi.

Wie wir aber das Auge nicht selber sehen, so sehen wir auch den Christus-Impuls nicht, weil wir durch ihn die geistige Welt sehen.⁷³ (Szellemi világ mindenütt.)

Philosophie ancilla technicae, cupiditatis, vanitatis, ventris.⁷⁴

Karma des Materialismus VI.⁷⁵ Hegel: „Wenn das Abhängigkeitsgefühl das beste religiöse Gefühl ausmacht, dann ist der Hund der beste Christ.“

⁷¹ (Massimo Scaligero: *La Luce. Introduzione all'immaginazione creatrice*; Tipola, Roma, 1964; 27. oldal)

“Ciò che fu spiritualità misterica o sapienza della identità col Divino, o arte di aprirsi al Divino, diviene medianità nell'epoca dell'anima cosciente, perché ha perduto la comunione diretta con il sovrasensibile: la comunione diretta dandosi ora unicamente nella percezione sensibile e nel pensiero.”

[Georg Kühlwind német fordításában:]

„Was einst mystische Spiritualität oder ein Wissen von der Identität mit Gott war oder die Kunst, sich dem Göttlichen zu öffnen, wird alles zu Mediumismus im Zeitalter der Bewußtseinsseele. Es hat die unmittelbare Kommunion mit dem Übersinnlichen verloren: die unmittelbare Kommunion, die sich zur Zeit einzig im sinnlichen Wahrnehmen und im Gedanken ergibt.”

⁷² Rudolf Steiner: *Menschliche und menschheitliche Entwicklungswahrheiten – Das Karma des Materialismus* (GA 176; Dornach, 1982)

⁷³ Rudolf Steiner: *Menschliche und menschheitliche Entwicklungswahrheiten – Das Karma des Materialismus* (GA 176; Dornach, 2. kiadás 1982)

⁷⁴ A filozófia a technika, a vágy a látszat, a has szolgája. (latin)

U. o. Was uns die Sinne zeigen, ist nicht die ganze, das ist nur die halbe Wirklichkeit. Gerade dadurch, daß wir in einer bestimmten Weise organisiert sind, ist die Welt nur in einer gewissen Beziehung, wie die Orientalen sagen, Schein, Maja. Und dadurch, daß wir uns Vorstellungen über die Welt bilden, kommt es, daß wir im Gedanken das hinzufügen, was wir unterdrückt haben, indem wir in den Leib hineingegangen sind. So ist das wahre Verhältnis zwischen Wahrheit und Wissenschaft. Wirkliche Wissenschaft ist Ergänzung des Scheines zur vollen Wirklichkeit. Und von dieser Idee ausgehend, daß die Welt in ihrer ersten Gestalt, wie sie den Sinnen vorliegt, durch uns - nicht durch sich - uns unwirklich erscheint, und daß wir diese Gestalt der Welt, die durch uns eine unwirkliche ist, im subjektiven Arbeiten zur Wirklichkeit machen, darf ich diesen Gedanken den paulinischen Gedanken auf dem Gebiete der Erkenntnistheorie nennen. Denn es ist nichts anderes, als, auf das philosophische Erkenntnisgebiet übertragen, der Gedanke der paulinischen Erkenntnistheorie, daß der Mensch so, wie er in die Welt getreten ist durch den ersten Adam, diese Welt in einer untergeordneten Art vor sich hat, und sie erst durch das, was er durch den Christus wird, in ihrer wahren Gestalt erlebt. Das Christentum kann warten in der Philosophie, in der Erkenntnistheorie. Aber nicht darauf kommt es an, daß man die Erkenntnistheorie damit beginnt, daß man irgendwelche in der Theologie gebräuchliche Formeln an die Spitze setzt, sondern auf die Art des Denkens. Und ich darf sagen: In den Schriften «W. u. W.» und «Ph. d. Fr.», trotzdem sie ganz aus der Philosophie herausgearbeitet sind, lebt paulinischer Geist. Von dieser Philosophie aus ist es möglich, die Brücke hinüber zu finden zu dem Christus-Geist, wie man von der Naturwissenschaft aus die Brücke zum Vater-Geist finden kann. Aber man kann nicht von der naturwissenschaftlichen Denkweise aus zum Christus-Geist kommen. So lange daher der Kantianismus, der durchaus als Philosophie ein vorchristlicher Standpunkt ist, irgendwie herrscht, wird die Philosophie immer mehr das Christentum vernebeln. Da kann nur unrichtiges, verlogenes Christentum in die Philosophie hineinkommen, wenn der Kantianismus als erkenntnistheoretische Grundlage herrscht.⁷⁶

Karma d. Mat.⁷⁷ VII. Az ember jelent, életet nem észlel, csak az elhalót.

A művészetben valóban a realizmus a legmagasabb igény; csak az a kérdés: mi a realitás?

Der Chr.-Impuls und die Entwicklung des Ich-Bewußtseins⁷⁸ 247

„Schlag’ an deine eigene Brust! - so sagt Paulus -, du bist heruntergestiegen und hast deine eigene Anschauung so getrübt, daß Farbe und Ton nicht wirklich als ein Geistiges erscheinen. Du glaubst, daß Farbe und Ton etwas ist, was materiell für sich da ist? Maja ist es! Du hast es selbst zur Maja gemacht. Du Mensch, du mußt dich selbst davon wieder erlösen. Du mußt dir das, was du verwirkt hast, wieder aneignen! Du bist heruntergestiegen in die Materie, und jetzt mußt du dich selbst wieder davon erlösen, davon befreien, aber nicht in der Weise, wie es Buddha sagt: Bezwinde den Drang nach Dasein! Nein! du mußt das Dasein der Erde in ihrer Wirklichkeit sehen. Was du selber zur Maja gemacht hast, das mußt du wieder richtig

⁷⁵ Rudolf Steiner: *Menschliche und menschheitliche Entwicklungswahrheiten – Das Karma des Materialismus* (GA 176; Dornach, 2. kiadás 1982)

⁷⁶ Rudolf Steiner: *Menschliche und menschheitliche Entwicklungswahrheiten – Das Karma des Materialismus* (GA 176; Dornach, 314-315. oldal az elektromos változatban)

⁷⁷ Rudolf Steiner: *Menschliche und menschheitliche Entwicklungswahrheiten – Das Karma des Materialismus* (GA 176; Dornach, 2. kiadás 1982)

⁷⁸ Rudolf Steiner: *Der Christus-Impuls und die Entwicklung des Ich-Bewußtseins* (GA 116, Dornach); 7 előadás 1909. október 25. és 1910. május 8. közzét.

machen in dir. Und das kannst du, indem du die Christus-Kraft in dich aufnimmst, die dir die äußere Welt in ihrer Wirklichkeit zeigt!

Darin liegt ein großer Impuls westländischen Lebens, ein neuer Zug, und der ist noch lange nicht auf den einzelnen Gebieten durchgeführt. Was weiß heute die Welt davon, daß auf einem Gebiete sogar versucht worden ist, sozusagen im Sinne des Paulus, eine Erkenntnistheorie zu schaffen? Eine solche Erkenntnis Theorie könnte nicht im kantischen Sinne sagen: Das Ding an sich ist etwas Unbegreifliches -, sondern sie könnte nur sagen: Es liegt an dir, Mensch, du bewirkst durch das, was du jetzt bist, eine unrichtige Wirklichkeit. Du mußt selbst einen inneren Prozeß durchmachen. Dann verwandelt sich dir Maja in Wahrheit, in die geistige Wirklichkeit!”

- In diesem Sinne die Erkenntnis Theorie auf paulinische Basis zu stellen, war die Aufgabe meiner beiden Schriften «*W. u. W.*» und «*Die Ph. d. Fr.*». Diese beiden Bücher stellen sich hinein in das, was die große Errungenschaft der paulinischen Auffassung vom Menschen ist in der westländischen Welt. Daher sind diese Bücher auch so wenig verstanden worden, höchstens in einigen Kreisen, weil sie voraussetzen gerade die ganzen Impulse, welche in der Bewegung für Geisteswissenschaft; zum Ausdruck gekommen sind.

A ritmikus jelenségek az örök és az időbeli világ érintkezésének jelei: a teremtő Logos hullámai, spektruma.

*Die Geschichte und die Bedingungen*_III. 77.⁷⁹

„Man kann sogar Materialist sein und viel Geist haben. Das ist doch auch realer Geist, wenn er auch im Irrtum begriffen ist. Natürlich braucht man den sich verirrenden Geist nicht als irgend etwas Wertvolles hinzustellen, aber der sich verirrende Geist, der Geist, der sich betrügt dadurch, daß er die Materie für das Alleinwirkliche hält, kann noch immer geistvoller sein als jene Geistlosigkeit, welche auf materielle Weise den Geist sucht, weil sie gar keinen Geist überhaupt in sich selber finden kann.”

Az ember nem látja, amit néz. Amit helyette lát, az a saját rezonálása, tükrözése, a Maja, vagy a megjelenés világa.

Ezotérikus minden, ami az individualitással függ össze.

Az imaginatív képszerűség nem az érzeti világ képszerűsége, hanem az eleven gondolkodás immanens tulajdonsága. Ennek árnyéka az érzeti világ képszerűsége (torzult árnyék egyébként). Innen származnak a hasonlatok: „világos” ebben a világban egyaránt az érthető és fényes, az érzeti világban válik tette: szemmel látható és értelemmel fölfogható világosságra.

Az ásványiség: tudatfok, amely a világból csak az ásványit látja. Mintha valaki egy szervezetből csak a körmöket látná vagy a csontot.

A szellemtudomány antikrisztusi (mert Krisztus előtti) interpretációja, ha azt mondom: van egy szellemi világ – kihelyeztem a szembenállásba, míg képesség szempontjából nem történt semmi; kívül került, ahogy valamikor volt.

⁷⁹ Rudolf Steiner: *Die Geschichte und die Bedingungen der anthroposophischen Bewegung* (GA 258; Dornach, 3. kiadás 1981); 8 előadás Dornachban 1923. június 10. és 17. között. Az idézett szöveg a 3. előadásban van. Az oldalszám egy adott kiadásra utal.

„Gerade um das Mysterium von Golgatha zu erobern, ist notwendig nicht eine Erneuerung des alten Mysterienwesens, sondern das Auffinden eines ganz neuen Mysterienwesens. Das Auffinden der geistigen Welt in völlig neuer Form, das ist nötig.”

—
Aki nem tudja, mi a különbség az éteriség és az életerő között, nem tudja, mi az éteriség.

—
Az „ismeretelmélet” és a Kr.-impulzus: 1. *Karma d. Mater.* (füzet) 2. *D. Ch.-Impuls und die Entwicklung d. Ich-Bew.seins* (füzet) 3. *Aquinoi Szt. Tamás* I-III. előadás⁸¹; kijelölve

—
Minden olyan gondolkodás, amelyben a tárgy a fontos, dialektikus. A tárgy bármi lehet: föltételezve van a gondolkodás elé – tehát szemben áll vele.

—
A tiszta gondolkodás értelme: *Amore* 36. o.⁸²
Az érzeti világtól teljesen független gondolkodás tudja azt áthatni.

—
Der Nachtmensch und der Tagesmensch II. 29.⁸³

„Und auf dieses Beleben der toten Gedanken zielt alles hin, was ich dargestellt habe in «Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?»”

S. 35. „Denn worauf es ankommt, das ist ... sich nicht aufzulehnen gegen das, was die Zivilisation gebracht hat, und das so zu nehmen, daß der Leser es auch sogleich überwinden kann, daß er sogleich herauskommt und selber macht, die eingeflossen sind in die scheußliche Tinte, sie sich also selber erschafft. Je individueller jeder selber diese Bilder erschaut, desto besser ist es. Wenn das ihm ein anderer vorwegnimmt, so vermauert er ihm ja wiederum die Welt.”

*Urteilsbildung auf Grund von Tatsachen*⁸⁴ 30. Jan. 1923. 5. 27.

„So beginnt A. überall mit Wissenschaft, belebt ihre Vorstellungen künstlerisch und endet mit religiöser Vertiefung; beginnt mit dem, was der Kopf erfassen kann, geht heran an dasjenige, was im weitesten Umfange das Wort gestalten kann, und endet mit dem, was das Herz mit Wärme durchtränkt und das Herz in die Sicherheit führt, auf daß des Menschen Seele sich finden könne zu allen Zeiten in seiner eigentlichen Heimat, im Geistesreich. So meine lieben Fraunde sollen wir auf dem Wege der Anthroposophie ausgehen lernen von der Erkenntnis, uns erheben zur Kunst und endigen in religiöser Innigkeit.”

⁸⁰ Rudolf Steiner: *Die Geschichte und die Bedingungen der anthroposophischen Bewegung* (GA 258; Dornach, 3. kiadás 1981); 8 előadás Dornachban 1923. június 10. és 17. között. Az idézett szöveg az 5. előadásban van. Az oldalszám egy adott kiadásra utal.

⁸¹ Rudolf Steiner: *Die Philosophie des Thomas von Aquino* (GA 74, Dornach); három előadás Dornachban, 1920. május 22., 23., 24.

⁸² Massimo Saligero: *Dell'amore immortale* (Tilopa, Roma, 1963)

⁸³ Rudolf Steiner: *Erdenwissen und Himmelerkenntnis*; 9 előadás Dornachban 1923. február 2. és 18. között. Az idézett szöveg a második előadásból van, melynek címe: *Der Nachtmensch und der Tagesmensch*. Az oldalszámok egy adott kiadásra vonatkoznak.

⁸⁴ Rudolf Steiner: *Anthroposophische Gemeinschaftsbildung* (GA 257, Dornach); 10 előadás Stuttgartban 1923. január 23. és február 28. között, Dornachban március 2. és 4. között. A második előadás címe: *Urteilsbildung auf Grund von Tatsachen. Die zweifache Umschmelzung eines geisteswissenschaftlichen Urteils*

Die Not nach dem Chr.⁸⁵ S. 13

Aber jetzt ist die Zeit eingetreten, wo die Seele so weit erstarren muß, daß sie so, wie sie früher mit Hilfe des Ätherleibes beim Hinausschauen in die Himmel mit der physischen Sonne die Geistsonne sah, jetzt innerlich in das Ich hineinschaut, das Ich empfindet und gewissermaßen hinter dem Ich den Christus.

Früher schaute der Mensch in die Welt hinaus, jetzt muß er in sich hineinschauen. Das Hinausschauen in die Welt brachte ihn mit der Sonne und mit dem Christus zusammen. Das Hineinschauen hat ihn zunächst nur mit dem Ich zusammengebracht. Er muß dazu kommen, hinter dem Ich nun das zu finden, was er früher vor der Sonne gefunden hat. Er muß dazu kommen, dasjenige, was er in dem Lichte erlebte, was er vom Sonnenaufgang bis zum Sonnenuntergang erlebte, den Christus, den Erleuchter seines eigenen Wissens, aus seinem Ich heraus innerlich erstrahlen zu fühlen, daß er in dem Christus die starke Stütze des eigenen Ich findet.

So daß man sagen kann: Früher schaute man in die Sonne hinaus und fand das durchchristete Licht Jetzt fühlt man in sich selber hinein und lernt erkennen das durchchristete Ich.

S. 18

Eine Menschheit muß angestrebt werden, welche den lebendigen Christus an die Stelle der bloßen Überlieferung vom Christus setzt. Und es ist das Unchristlichste auch sogar im Sinne der Überlieferung, wenn man nur immer dasjenige gültig haben will, was niedergeschrieben ist, und nicht das, was jeden Tag zu unserem nach Erleuchtung strebenden Denken, zu unserem fühlenden Herzen und zu unserem ganzen wollenden Menschen heute als die Christus-Offenbarung aus der geistigen Welt heraus spricht.

A közönséges gondolkodás nem realitás, a realitás tükrözöttsége. Realitás az, ami mögötte van: az eleven gondolkodás. Ennek szférájában nem vagyunk tudatosak.

A.ihre Erkenntniswurzeln II. 31.⁸⁶

„Wirklichkeit ist etwas, was durch das Erkennen wird. Wirklichkeit ist nicht etwas, was wir suchen müssen. Wirklichkeit ist etwas, was wir erzeugen, an dem wir erzeugenden Anteil nehmen; und das Geheimnis des Menschen besteht darinnen, dass ihn, indem er geboren wird, eine Welt umgibt, die nicht volle Wirklichkeit ist, und dass er dazu geboren wird, zu dem, was sich ihm da darstellt in der äusseren sinnlichen Erscheinung, etwas hinzubringen, das nur in seinem Inneren aufgeht. Erst in diesem⁸⁷ in seinem Zusammenhang, in diesem Zusammenleben desjenigen, was ihm in seinem Innern aufgeht, mit dem, was er äusserlich wahrnimmt, lebt er sich in die Wirklichkeit hinein.“

Kunst u. Kunsterkenntnis⁸⁸ (15. 2. 1918) S. 49.

„Und zwar scheint mir die eine Erbsünde im künstlerischen Schaffen, im künstlerischen Geniessen, die der Abbildung, der Nachahmung zu sein, der Wiedergabe des bloss Sinnlichen.

⁸⁵ Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220, Dornach); 12 előadás 1923. január 5. és 28. között. Az első előadás címe: *Die Not nach Christus und die neue Christus-Erkenntnis*. Az idézett szövegek oldalszámai egy megjelent kiadásé.

⁸⁶ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, ihre Erkenntniswurzeln und Lebensfrüchte* (GA 78, Dornach); 8 előadás Stuttgartban 1921. augusztus 29. és szeptember 6. között. Az idézett szöveg a második előadásban szerepel, az oldalszám egy adott, 1966 előtti kiadást jelez.

⁸⁷ A leírt szövegben ide tartozóan még ez áll: „in seinem” – ami nincs Steiner megjelent szövegében.

⁸⁸ Rudolf Steiner: *Kunst und Kunsterkenntnis. Grundlagen einer neunten Ästhetik* (GA 271, Dornach); az idézett szöveg az 1918. február 15-i előadás vagy feljegyzésből származik. Az oldalszám egy adott kiadásé.

Und die andere Erbsünde scheint mir zu sein, durch die Kunst ausdrücken, darstellen zu wollen, offenbaren zu wollen das Übersinnliche.”

Gondolok a halott emberre: de nem a dialektikus gondolkodásommal, hanem eleven gondolkodással.

Kunst u. Kunsterkenntnis S. 103.⁸⁹

„Das, was als sinnliches Menschenobjekt vor einem steht, hebt sich selbst auf, macht sich ideelt durchsichtig, und man sieht durch wirkliches Hellsehen jedesmal unmittelbar, wenn man vor einem Menschen steht, sein Ich. Dieses Hellsehen besteht in nichts anderem, als dass man diese Art, wie man mit seinem eigenen Subjekt dem Menschen gegenübersteht, ausdehnt auf die Welt, um zu schauen, ob es noch etwas anderes zu durchschauen gibt in solcher Art wie den Menschen.”

Minél jobban ragaszkodik az ember a világhoz, annál jobban szemben áll vele – és fordítva is igaz.

A vágy az odaadással éppen ellenkező mozdulat, mert mindig nemcsak a vágyott tárgy vágya, hanem a vágy a vágyakozás után is, hogy érezzük magunkat.

A tudati lélek: a történetiség tudata.

Szó szerinti fordítás Anzuetil Dupecon: érthetetlen. Die Übersetzung.

Erkennen – Moral – Schönheit Geistselbst – Verstehen des Anderen

Passivität – Passivität – Passivität

Wahrnehmungsdenken – der wahre Egoismus

Agnostizismus – Nom. – Naturalismus – Weltanschauungsdichtung

Aktiv

Intuition Freiheit Schöpfung Inhaltlich nichts Neues

Der Sündenfall des Verstandes. Intellektualität Begriffssystem

Verwenden der Gedanken

Das Verschweigen: im Sprechen, in der Dichtung

Köztem és a másik ember között valami akadály van: ő meg én.

Gregor der Grosse; Metanoeite⁹⁰

Frau Arenson

Ankommen in Stuttgart, die erste Begegnung mit Steiner

Die Göttin Natura kniend vor der Hand des Menschenrepresentanten, welche nach unten hin weist.

Frau Schubert⁹¹

Auch erste Begegnung; Steiner – Faust

Humor und Erschütterung

Frau und Herr Dr.

⁸⁹ Rudolf Steiner: *Kunst und Kunsterkenntnis Grundlagen einer neunten Ästhetik* (GA 271, Dornach)

⁹⁰ Jelentése: megfordulás, megtérés, érzékek megfordulása (görög)

⁹¹ Ilona Schubert, euritmista, aki könyvben örökítette meg emlékeit Marie és Rudolf Steinerről (*Reminiscences of Rudolf Steiner and Marie Steiner-von Sivers*; Temple Lodge Press, 1991). Rendszeres résztvevője a zürichi Rudolf Steiner Iskola nyári tanfolyamainak.

Der Abglanz der Vergangenheit

Ätherleib und Lebenskraft. Materialismus

Das Tun, was tut man mit dem Inhalt.

Egoismus

Die Läuterung der Gedanken: Katharsis

Froböse⁹²: Das Organisatorische

Frl Gétta

Das vergessene Denken

Form

Komposition

Zusammenstellung

Sprache, Analyse

Anatomie

Wort

Bausteine

Imago, Bild, Blume (Astral) Die Bestandteile des Menschen aufzählen 45

Aussatz

Fr. Sinnesorgan egoistisch – das Denken, Wahrnehmen

Auge zu werden

Buch: Brennmaterial D Palmer⁹³ 114 136

Die Nullen – das Versagen der Menschheit

Das Abschrecken D

Fr. Das alles Lehre sein vermag... Stein und Blume

Stein und Buch

Die luz. Persönlichkeit auslöschen, um die geistige Welten nicht zu verunreinigen.

D. R. St. im Wege seiner selbst. Nicht verändern: in mir neuzugestalten

Man braucht keine Intellektualität

Nicht die Asche, sondern die Flamme

Breughel Hegel, reines – lebendiges denken

Was mit dem Denken Dante u. Goethe sämtliche

Tullander⁹⁴

Persönlich – unpersönlich

Reines Denken – Worthaftigkeit

Die Rolle des Denkens. Nur das Denken.

Jenny

An Gottes Stelle den freien Menschen 1892

Nietzsche

Az érzet: önmagam érzése az észleletben.

⁹² Ismert név, melyhez több személy is társítható. Legvalószínűbb, hogy Edwin Froböse-ről (1900-1997) van szó, aki – miként Ilona Schubert – rendszeresen részt vett a zürichi Rudolf Steiner Iskola nyári tanfolyamain.

Legismertebb könyve: *Mein Weg zur Goetheanum Bühne*

⁹³ Otto Palmer, akinek ismeretes *Rudolf Steiner über seine Philosophie der Freiheit* (Stuttgart, 1966) című könyve – a név mellett valószínűleg telefonszám.

⁹⁴ Boris Tullander – publicista, társadalomtudós

Az észlelt világ is az észlelettel jön létre, benne rezeg a tudattalan intuitív gondolkodás, e nélkül semmi sem lenne.

Amore 97.⁹⁵

„Az észlelés immateriális lényege az igazi tartalom: érzetfölötti tartalom, amit az ember az érzékszerveken keresztül kap és érzetinek vél, de valójában az eleven gondolkodás folyamatos észrevétlen virágzása a világban.”⁹⁶

Az ember külsővé, idegenné varázsolja a világot, ez lesz számára a realitás. Aztán azt állítja és hiszi, hogy ő maga ennek a „realitásnak” a produktuma. De ennek az állításnak is kell legyen egy alanya.

A passzivitásból kilépni – bármely területen – művészet.

A tiszta észlelésben úgy ismerünk meg, ahogy a gondolkodásban: azonosulva, mert amit megismerünk, gondolatként látjuk magunk előtt. Kezdetleges formában ez már a közönséges észlelésben is jelen van.

Az a félreértésében nagy szerepe van az antropomorf istenfogalomnak; ez segít az a. igazi megértésében is. De eljön egy generáció, és már itt is van, amelynek ez az istenfogalma hiányzik: és ez is meg fogja tudni találni a szellem fogalmát. Ezt szem előtt tartani, erre alapozva kell dolgozni.

Az igazi öntudat, amely magát a testtől, lélektől függetlenül tudja.

Az ember az „én vagyok”-ot használja, vagy úgy él, mintha használná – a közönséges tudatával, gondolkodásával, amely tükrözött, egoból származik. A szubjektum nem öntudatos, a testben leli meg végül önmagát. De csak az igazi Én gondolkodhat igazán. Ezért olyan a mai ember gondolkodása, amilyen.

A hitnek a mai értelemben történetileg és az egyén életében addig van értelme, amíg az intellektus megváltása meg nem indult. Mert a hit csak a dialektikus gondolkodást egészíti ki, azzal állhat szemben, annak határaként, a határ nem tudatos – intuitív átlépéseként. A kedélylélekhez tartozik – amikor a gondolkodással összevetik, már hanyatlóban van.

Az érzelem nem képes túllépni a testtől való függőségén, csak illúzióképpen.

A naivitás: gondolkodik az ember, anélkül, hogy észrevenné, vagy törődne vele.

Közvetlenség: a gondolat közvetítése nélküli megértés, amin át a gondolatot megértjük, vagyis annak átlátszósága (a fény). Ehhez eljutva lehet mondani: Én vagyok; egyébként az alany legalábbis a gondolatra támaszkodik. Ez az intuitív momentum.

Morális fogalmak a dialektikus gondolkodás számára nincsenek; lélek, én, szellem, a jó, Kr.; a lélek és én viszonya stb.; ezek nem fogalmak, csak homályos érzések és szavak. Csak a gondolkodás átalakításával válhatnak fogalmakká, ideává.

⁹⁵ Massimo Scaligero: *Dell'amore immortale* (Tipola – Roma, 1963)

⁹⁶ „„L'essere immateriale del percepire e il vero contenuto: contenuto sovrasensibile che si ha per via dei sensi e si ritiene sensibile, ma e il continuo inavvertito affiorare del pensiero vivente dal mondo.” Massimo Scaligero: *Dell'amore immortale* (Tipola – Roma, 1963); 97. oldal

—
A határ vagy küszöb a pont, amelyen innen a megértés a gondolatból, amelyen túl a közvetlenségből jön. Ezért a küszöböt csak a gondolkodásban léphetjük túl.

—
A morális fogalmak csak a fogalmak tapasztalása útján alkothatók. Az Én fogalmát csak az Én alkothatja, ha jelen van, és hasonlóképpen a többit is. Valamennyi Én-jellegű – nem tárgy.

—
A szellemtudományi könyvek a morális fogalmak (lélek, szellem, én) alkotásához mutatnak utat. Ezt azonban rendszerint előnti a pszichikus tartalmak, előítéletek, érzések halmaza, változatlanul meghagyva fogalomtalan érzületként, ami a szavak mögött van és volt, magával hozott tartalomként. A kedélylélekből származnak.

—
A hit azt jelenti, hogy az ember kreatúrának, magasabb rendű természetnek véli önmagát. A kedélylélek állapota felel meg neki, amely az önálló, saját gondolkodást nem ismeri. A szellem-én számára nincs hit, mert nem áll szemben a vallások világával, hanem azonos vele. A hit a dial. gondolkodást egészíti ki, amely a hit igazságát kizárja, hogy tiszta gondolkodás lehessen, és ezzel saját naivságát túllépje, hogy igazi öntudattá váljék.

—
Amint a hit beszél, paradoxá válik, két okból. Mert az absztrakt gondolkodást használja, amelyet ma a hívő is sajátjának érez; és mert ez a gondolkodás a hit igazságát éppen kizárja – különben nem hit – igazság lenne.

A hit-élet át-nem-világítottságából származik a mai élet és kultúra minden rossz eleme.

—
Az emberi esszencia szempontjából éppoly kevésbé van értelme hitről beszélni, mint jóról és rosszról a szabad ember szempontjából.

—
A gondolkodástól való elrugaszkodás veszélye és vonzereje is abban áll, hogy ez az egyetlen (többé-kevésbé) biztos megítélője a lelki-szellemi állapotnak. Tévedhetek érzéseimben, de pontosan tudom, hogy éppúgy gondolkozom ma, mint a szellemtudománnyal való megismerkedésem előtt, még ha más is gondolkodásom tartalma. És mindent gondolkodásomon át ismerek meg. Amennyiben megismerésről van szó.

—
A gondolkodás megbetegedése az öntudat elvesztését jelenti – véglegesen. Az emberállat születését. Aki ezt hittel, érzelgésse próbálja gyógyítani, maga is áldozata a betegségnek.

—
A betegség (schizofrénia) biztos tünete, hogy nemcsak nem veszi észre a gondolkodást a gondolkodás, de tagadja is. „Nem más, mint” – és egyben ezt az állítást igazságnak véli.

*

A megismerés bűnbeesése (Lukas-Ev.)⁹⁷

A bűnbeesés következtében a hő és fényéter az ego hatáskörébe került, a hang és életéter nem. Ezért az ember érzelmi és akaratú élete individuális, gondolkodása és a gondolkodását mozgató elevenség (= életéter) nem individuális. Ez a nap fénye és melege mögötti Kr.-erő, e gondolkodás és az eleven gondolkodás valik „individuálissá” (nem az ego, hanem az Én értelmében): aaz Ige testté lőn.

⁹⁷ Rudolf Steiner: *Das Lukas-Evangelium* (GA 114) című könyvéről van szó.

Mózes I. 2. 19-20. És formált vala az Úr Isten a földből mindenféle mezei vadat és mindenféle égi madarat, és elvivé az emberhez, hogy lássa (az Isten), minek nevezze azokat; mert amely nevet adott az ember az élő állatnak, az annak neve.

És nevet ada az ember minden baromnak, az ég madarainak és minden mezei vadnak; de az embernek hozzáillő segítőtársat nem talált vala.⁹⁸

Angyalok megítélése ember által *I Kor. 6,3.*⁹⁹

Milyen volt régen az észlelet és gondolat egyensúlya?

—
A gondolkodás alaptermészete a szeretet. Olyan is lehet jellegben, mint amilyenek a szeretet érzését ismerjük: kisugárzó, önzetlen, átható.

—
Ami bennem elég realitással bír, elég sugárzó, nemcsak normálisan van jelen, annak továbbadása, közvetítése nem probléma és nem is nehéz.

—
A megértés, vagyis gondolkodás minden magyarázata, amely a szokásra, ismétlésre, megtanulásra hivatkozik, voltaképpen mindig önmagára hivatkozik, mert az első megértés alapmozdulatát, azaz intuíciót igyekszik mániákusan eltakarni.

—
A harmadik dimenzió (perspektíva, Descartes koordináták) akkor jelenik meg, amikor az észlelet és gondolkodás szétválnak. Az észlelés addig kétdimenziós volt.

—
Csak az ember alkot fogalmakat (*Móz. I. 2. 19-20.*), ezért csak az embernek lehetnek céljai a *Ph. d. Fr.* értelmében. Ezért a hierarchiák szabadsága nem mérhető az emberi szabadság fogalmával össze. Az idea kiválasztásának archetipusa: az ember és ideája.

—
A *W. e. m.*¹⁰⁰ a devocióról szóló fejezettel kezdődik. Ez bizonyíték arra, hogy a *Nachwort 1918* már implicit eléje értendő: mert nincs hatalma az embernek az érzelmvilágán, nem tudatos benne. A tisztelet, devóció stb. másodlagos, az ideatapasztalaton fölgyulladó érzelmek.

—
Az ember mindig pontosan tudja, „hol tart”; bizonyságok erről azt jelzik, hogy sehol; azt sem tudja, amit a közönséges tudat fölmérhet.

—
Chr. Lindenberg¹⁰¹

Theos.: „Man kann den Bau des menschlichen Gehirnes nur verstehen, wenn man es im Hinblick auf seine Aufgabe betrachtet.”¹⁰² Das Gehirn als Wahrnehmungsgegenstand kann nur verstanden werden von der Idee bei, der Aufgabe. Von dieser Aufgabe wissen wir nicht aus der Wahrnehmung. Dieses Wissen ist uns vielmehr unmittelbar (intuitiv) gegeben. Einem Wesen, das die Idee des Sehens nicht bilden könnte, müsste das Auge unverständlich bleiben. Solange man aber diese vom Denken geleistete Zusammenfügung von Idee und Wahrnehmung nicht beachtet, weil man das Denken ja überhaupt vergisst, schreibt man der Wahrnehmung das zu, was Denken und Idee leisten. Für den handelnden Menschen hat jene Projektion der Idee in die Wahrnehmung zum Ergebnis, dass er glauben kann, die Motive zum Handeln aus den

⁹⁸ Az idézet Károli Gáspár fordítása.

⁹⁹ *Pál I. levele a korinthusbeliekhez*, 6,3: „Nem tudjátok-e, hogy angyalokat fogunk ítélni, nemhogy életszükségre való dolgokat?” [Károli Gáspár fordítása]

¹⁰⁰ Rudolf Steiner: *Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?* (GA 10)

¹⁰¹ Christophe Lindenberg (1930-1999) – az idézett munkát, s ennek következtében Lindenberg szövegét egyelőre nem sikerült megtalálni.

¹⁰² Rudolf Steiner: *Theosophie* (GA 9), 32. kiadás, 2003; 33. oldal

Notwendigkeiten der Dinge zu entnehmen, während er in Wirklichkeit aus seinen Ideen darüber, was die Notwendigkeiten der Dinge seien, das Motiv der Handlung holt. Klassisch hat R. St. diese Projektion am Phänomen der Religion beschrieben: „Der Inhalt der Religion entspringt aus dem menschlichen Geiste. Aber dieser Geist will sich diesen Ursprung nicht eingestehen. Der Mensch unterwirft sich seinen eigenen Gesetzen, aber er betrachtet sie als Fremde.“¹⁰³

—
Aki szomjas, annak számára mindegy: nem tudni, hogy valahol víz van, vagy tudni róla, anélkül, hogy elérhetné. Sőt, az utóbbi még kínosabb.

—
A tiszta gondolkodás és észlelés végső értelme: tiszta, mert szeplőtelen: nem egoisztikus.

—
Minden alkotás, még a reprodukálás is (fénykép) a jelenlévő alany kézjegye. Nem azt (vagy nem csak azt) akarja kifejezni, ami a tartalma (amit ábrázol), hanem azt is mondja: én vagyok. Különbözik minnek lenne? Így látom az életet, tájat, stb. Ez egyúttal az immanens életigenlés benne. Az olvasóban (nézőben, hallgatóban) ugyanez kellene ébredjen.

—
Az igazi megismerő érzélem: mentes a vágytól.

A gondolkodás alaptermészete, hogy odaadja magát, a vágyé az ellenkező mozgás. Az érzélem csak a vágy értelmében egoisztikus, individuális. Az ego individuális volta: mi az, amit kíván. Az Éné: mi az, aminek odaadja magát.

—
A devóció: az igazi gondolkodás megvalósítása.

—
A tiszta (absztrakt) gondolkodás ma nem okoz különös nehézséget, a term. tud. rászoktatott. De nem ez a fontos, ez csak a negatívumok egy részét hátrítja el: az előítéleteket, érzületeket, érzeti világtól való függést. Hátra van a mód tisztaságának elérése, és elsősorban saját mozgásának tudatosítása. Végül is ezzel függetlenedik az alany a gondolkodástól, és ezzel válik az ego Énné, a gondolkodás önzetlenné.

—
A naivitásba való visszaesés (pozitivizmus, empirizmus, szellemtudomány mint tan) az idealizmus erőfeszítésének hiábavalóságából származik, a gyengeségből, hogy az Én (Szellem-én) álláspontját nem érte el. Noha a tudati lélek fokát elérte, megmaradt lélek-fokon, nem lett szellem az ember.

—
A szellemtudomány metodológiájához:

1. A gondolkodás primersége, visszavezethetlensége. Miért kell ebből kiindulni; *Logica* 155 – ¹⁰⁴
2. A megismerés szubsztancialitás-mentessége. Reláció – megértés azonossága.
3. A gondolkodás és észlelés szétválasztása.
4. A gondolkodás fajtái. Diszkurzív, tiszta, gondolkodó, eleven.
5. Az alanyiség.
6. Az Én és az ego.

A szavak előtti gondolat: a fogalom. A fogalom előtti gondolat: az eleven gondolkodás.

¹⁰³ Idézet Rudolf Steiner: *Methodische Grundlagen der Anthroposophie* 1884-1901 (GA 30) c. könyvéből. Az 1989-es kiadásban a 89. oldalon olvasható.

¹⁰⁴ Massimo Scaligero: *La logica contro l'uomo – Il mito della scienza e la Via del Pensiero* (Tilopa – Roma, 1967); a 155. oldal: a *Ricerca dell'io* [Az én keresése] című fejezet kezdete.

—
A gondolkodás átugrása (a naivság) először a konvenció nyelvkeletkezési elméletben jelentkezik. A fogalom és a szó azonosítása.

—
Amit az Én objektíven tapasztalni tud, mindig kinyilatkoztatás: az Én hagyja létrejönni önmagában, odaadva saját mozgását. Mert a kinyilatkoztatás: azonosság; ahogy minden észlelés az, ha nincs megfosztva az érzeti léttől vagy az agyi jellegtől: autentikus, amennyiben az észlelő alany számára van.

—
Az alany minden emberi mozgás (általában elhallgatott) előfeltétele.

—
A gondolat az Én hullámverése; egyben az akadály, hogy az Én önmagát tapasztalja. A tapasztalat alanya és tárgya között (mert tüstént ilyen viszonylat keletkezik) gátként áll a tárgy gondolata.

—
A Közvetlenség két formában tapasztalható: az intuitív gondolkodásban és a közönséges észlelésben, amennyiben mindig formát észlelünk. Vagyis ideát.

—
A kétdimenziós kép mindig áttekinthető az ember számára. Titokzatos marad, ami „mögötte” van, a harmadik dimenzió tartalma.

—
A Te: akihez beszélek és megért. Misztérium: kommunió, tudatos kommunió.

—
A harmadik személy titka: mikor a gyerek önmagáról harmadik személyben beszél, nem azonosult a fizikai megjelenéssel. De mindent tud róla. Az észlelő ember harmadik személye az észlelt világ. Idegen a tudata számára, mert a Közvetlen Tapasztalat: intuíció, ihlet, amely az igazi Énből jön. Ez mindent tud a világról, ahogyan az ember testéről is, számára ez is: világ.

—
Az első személy mindent magában foglal, ha igazán az.

—
A szellem belevarázsolódott a teremtett világba, alszik benne. A teremtett világról az ember leválasztja a szellem tükörképét, halott nevé: ez a fogalom. Ideává emelkedhet az emberben; az eleven gondolkodásban visszaemelkedik a szellemhez. Ezért a megismerés alapján egységes: észlelés és gondolkodás egy.

—
A hierarchikus lényeknek nincs lelkük, csak szellemük.

—
Az élvezet megtanít arra, hogyan nincs jelen az ember, az Én az élményben: az elragadja, alámeríti, ettől élvezet. De minden észlelésben van ilyen jelleg. Az embert a fájdalom téríti magához.

—
Az Ember lényege, hogy a szellem megjelenik az anyagban, a fizikaiban. Az emberi észleleti világ: a harmadik személy megteremtése. A hierarchiák számára csak első személy van: ezért ez nincs. *1 Móz. 2,19* – az ember észleli a világot, megteremtődik a harmadik személy. És Isten megteremti az ember számára a második személyt is. Ennek számára is kell létezzen harmadik személy. De egymásnak: második személy. Az észlelés még nem a harmadik személy, csak a beszéd róla, az elnevezés.

—
Aki nem ismeri a látás fogalmát, annak számára a szem (mint észlelet) érthetetlen. Illetőleg: le tudná írni. Mint a term. tud. a természeti tárgyakat.

Az alanyiség megtagadásának („az ember nem más, mint...”) konzekvens folytatása a hallgatás. Mert minden megszólalás: aktivitás, amelynek alanya van. A hit hallgatása és a materializmusé azonos ebből a szempontból.

Az önmagáról megfélekedező Én: az ego: tárggyal elfoglalt, tárgyhoz kötött.

Elkerülhetetlen a gondolkodás tapasztalása, mert a gondolat odajutott, hogy vagy tagadja saját lehetőségét a megértés (szintézis) megértésére, vagy önmaga bizonyítja függőségét a testtől, anyagtól, vagyis saját irrealitását.

Az újabb kori naiv realizmus az érzőlélek renaissance-a (Egyiptom). A torzkép ez, az igazi renaissance a tiszta észlelés volna.

Az embernek módjában átélni a tárgymentes gondolkodást. Benne rejlik a meghatározás, idea-látás teljes érintetlen képessége. Ha az ember eléri egy gondolat létének tudatát, képes összekapcsolódni annak születésével abban a zónában, ahol közvetítetlensége észlelhető, a tükrözés szükségessége nélkül: időtlen zóna, és ezért megelőzi a tükrözés folyamatát; benne ott van az Én jelenléte önmagával való azonosságában, nincs szüksége tükrözöttségre.

Ez a Szentély.

Megáll benne az idő, mert ennél a tapasztalatnál (annak idejére) megszűnik az a közvetítés, amelyben a gondolkodás rendszeren a tükrözöttségbe megy át.

Az Én nincs „belül”, nincs „kívül”: van. A „belül” és „kívül” az ego számára vannak. Ezért az Én számára nincsen „itt” vagy „ott”, nincs tér, mint ahogyan idő sincs.

Idő nincsen a törvényszerűségeken, ezeket időn kívülieknek érezzük, nincs értelme az időnek, pl. Pythagoras tételére vonatkozólag; csak a tétel megismerésére vonatkozólag. Az intuíció azonosulás (tükrözés-mentes) az Ideával, ezért időn kívüli megismerés. A tükrözéssel születik az idő.

Az elidegenedés a világtól a visszatartásból ered, az egoizmusból. És épp ez vezet az én-jelleg teljes elvesztéséhez vagy tagadásához: az öntudatlan azonosuláshoz a mással: az ember, mint következmény.

A bűnbeeséstől még a gondolkodás nem volna individualisztikus. A gondolkodási Babel-torony a bűnbeesés folytatása – a gondolkodás, amely individuum fölötti, alárendelődik az érzelmvilágnak és akaratnak = az ösztönvilágnak. A tiszta bölcs ösztön romlik meg a bűnbeesés folyamán, ma pedig a gondolkodás. Ahelyett, hogy valóban individuálissá válna: személytelenné, mert az Én nem támaszkodik rá többé.

Az odaadást a gondolkodástól tanulhatja az ember: ez a modell.

Az emberi alkotás mindig fölhasznál egy természeti tárgyat. Ebben „benne” van az őt teremtő gondolkodás; az emberi manipuláció külső, a gondolata nem a tárgyban, hanem az emberi értelemben van: az emberi gondolkodás nem tudná megteremteni. Jellegetes emberi hozzáállás. Az ásványi vagy növényi formában közvetlenül jelen van a gondolat, a tiszta észlelésben fölfoghatóan.

—
Nincs érv, nincs külső ok, ami az embert arra készítené, hogy valaminek (Isten, Én, Igazság, egy lét) keresésére induljon. Teljesen megelégedhet azzal, amit az élet passzív emberi mivolta elé hoz. Éppen ezért minden keresés az Alany kézjegyet viseli. A nem-alany a teljes passzivitás.

—
Nem arra kell törekednünk, hogy másmilyenek legyünk, mint amilyenek vagyunk, hanem arra, hogy el tudjunk távolodni önmagunktól. A cselekedetek milyenségének (gyakran súlyos) diätetikus szerepe van. Ennek normája nagyrészt individuális. Az érzélemvilág a ritmikus rendszeren épül. A legjobb, amit tehetünk, hogy nem nyúlunk hozzá.

—
A térkép kell. De hiába van sok térképünk, attól még nem mozdultunk meg.
A térképről nem alkothatunk fogalmat, képzetet a helyekről, amiket jelöl. Tehát nem beszélhetünk a helyekről.

—
Ha tu.tom nem lenne, ki és mit tudna önmagától produkálni?
De mert van, a tényleges helyzetet ez elleplezi.

—
Az ismerd meg önmagad valódi értelmé: lépj az útra és légy Önmagad. Különben ki ismerhetne meg kit?

-
1. A szellemi látásról a látó nem beszél.
 2. Én sem beszélek róla, tehát talán látó vagyok.
 3. Ha ezzel gyanúsítanak, természetesen tagadom. Ezt tenném akkor is, ha történetesen látó lennék. Ettől még mindig látó lehetek tehát.
 4. Mivel 20-30-40 év óta nem jutottam semmire, más sem juthat. Ha tehát valaki azt mondja, hogy igen, én tudom, hogy nem. Mert a/ a látó nem beszél róla, b/ én sem jutottam semmire.
 5. Mindezek ellenére az út (R. St. adta) jó és célravezető. Illetőleg: tehát az út jó, ahogyan én csinálom.

—
A Schulung elején a bizonytalanságok abból származnak, hogy nem látja az ember az operációk színhelyét, eszközeit: a tudat tájait és erőit. Ez Schulung előtt megszerezhető: erre szolgál a *Ph. d. Fr.*

—
Az emberi lét jellemzője, hogy más szenvedését szenvedni, más örömét örülni tudja.

—
Ihlet nélkül nem megy semmi: élni sem lehet. Az élet meg minden kietlen kényszer. Az ihlethez pedig csönd kell.

—
Amint anyagot és szellemet külön látunk, valóban megkülönböztetünk, nemcsak utalásszerűen, az anyag realitássá lesz, mögötte nem marad más, mint halott fogalmak.

—
A szellemi fejlődés egyetlen ismerve a megismerési képességek fejlődése; nincs öntudatlan szellem, ez önmagában ellentmondás; ahogy a lámpa nem lámpa fény nélkül és fény nincsen lámpa nélkül. „Működés” nélkül nincs szellem és a működés a szellem.

—
A Hüter¹⁰⁵ mint a megismerés akadályá: Geh.¹⁰⁶ 401

¹⁰⁵ Hüter – az „ör”. A mondat a „küszöb öre” steineri fogalomra vonatkozik.

„Wäre dieses Gefühl (heimlichen Schämens¹⁰⁷) nicht da, so würde der Mensch von sich selbst wahrnehmen, was er in Wahrheit ist; er würde seine Vorstellungen, Gefühle und seinen Willen nicht nur innerlich erleben, sondern sie wahrnehmen, wie er Steine, Tiere und Pflanzen wahrnimmt.“¹⁰⁸

—
A szabadság csak az érzeti (fizikai) környezetben kérdéses. És csak itt lehetséges. Ahol az Én szemben áll valamivel. Tehát a szellemi világban nem.

—
„Nincsen gondolkodás nyelv nélkül” – az évszázad nagy tévedése.

—
Megkülönböztetek és különbséget teszek, mert van bennem valami, amivel ezt teszem: ami nem megkülönböztetett és nem különbözőség.

—
A van azáltal van, hogy én tudom (elolvasom), különben csak létezik. Az ember maga is csak létezik, míg nem tudja önmagát, mert az önmagát tudó ember funkcionál emberként csak. Különben csak állapot (nem funkcionál), és az állapot statikus, megismerhetetlen, mert állapotként tekintem, a szellem megismerhetetlenségbe öltözteti, és így ez megakadályozza, hogy a szellem legyen (van-jon), mert csak a megismerő szellem a szellem.

Az állapot a sötétség, a Lét (van-ság) a fény.

A lét, a Van, az igazi, fény és élet. Megismerhető, mert a gondolkodás mozgása. Az állapot a gondolkodás áramlásának megállása, állapot, és ezért megismerhetetlen, kiesőfélben van a Logos-világ összefüggéséből, széttört forma, mert az igaz forma eleven. Ez az Anyag. Nem csak fizikai, hanem minden szubsztancia, strukturátlan kitöltő, ami bármilyen értelemben térfogat. A gondolkodás az állapotban tagadja magát.

—
A Schulung alapja – az Eltávolodás, hogy az Önálló legyen. Ez az önálló összetéveszthető az ego-val. Ismérve: nem akarva akar, nem cselekedve cselekszik. A helyes olvasás.

—
A primér érzelmek a gondolkodást ragadják meg: ez a baj, nem az, hogy vannak.

—
Aki belső igazságérzettel vesz föl valamit, hallgat róla. Beszél viszont róla az, akiben nem a belső igazságérzet működik, hanem a szellemi tunyaság, amely passzív módon hitté teszi, aminek aktivitássá kell válnia; mert itt lenne az ideje számára már a tudati léleknek, de inkább visszalép a passzivitásba. A hit nem hit ilyenkor, dogmává lesz, és az ember beszél róla, hogy meggyőzze önmagát.

—
A *Mich. Myst.*¹⁰⁹ szerint a gondolkodás leszálltában különböző síkokon jelent meg: ma a fiz. testben; a görögöknél még az étertestben. Ez lenne az eleven gondolkodás? Már t. i. ha mégis a miénk.

—
Az éteriségben nincs különállás – a tudatban áramlana a világ gondolata, gondolkodása, mint folyamat. A dolgok funkciója lenne a realitás, nem az állapot. Az eleven gondolkodás a funkciót érti – nem ragadja meg (az a visszaesés volna az állapot tartományba), hanem látja.

¹⁰⁶ Rudolf Steiner: *Die Geheimwissenschaft im Umriß* (GA 13) – a cím melletti szám egy meghatározott német kiadás oldalszámát jelzi. Az idézett szöveg a 30. kiadásban (1989) a 378. oldalon olvasható.

¹⁰⁷ A zárójelbe tett két szó G. Kühlewind kiegészítése.

¹⁰⁸ Rudolf Steiner: *Die Geheimwissenschaft im Umriß* (GA 13)

¹⁰⁹ Rudolf Steiner: *Antroposophische Leitsätze – Der Erkenntnisweg der Anthroposophie – Das Michael-Mysterium* (GA 26)

Azonos vele. Ezért Hellsehen. A mai ember nem látja a gondolatait, gondolkodását. Külön van látás és gondolkodás, az IDEA elvesztette képjellegét.

—
A gondolkodás objektivitásához: a vers születésénél nem gondolkodik senki, mégis gondolatok születnek. Ezek a gondolatok előre nem láthatók.

—
A funkció: muzsika. A zenében nincs állapot. A legtisztábban nincs állapot; a legtisztábban funkció. Ezért emel a zene pontosan abba a szférába, ahova különben is föl kellene tudni emelkedni. A szavak ellenére. A gondolatok ellenére. A gondolatok előtti csendbe. Ahonnan a muzsika származik. – Az igazi olvasás közben ugyanide jutunk, szavak, szöveg ellenére. A muzsika a kontinuum.

—
Csak képzetre vagy fogalomra emlékszem. Amire emlékszem, azzal nem vagyok azonos. Az emlékezetből reprodukált mindig halott.

—
A kétféle iskolázási út St.nél. Az egyik látja, hogy minden a gondolkodáson át jön, a másik nem. És így a tartalom kerül előtérbe. A tartalom hat: ha erre megvan az alap, a lehetőség. A gyakorlatok (rózsakereszt stb.) tovább fejlesztenek, a kísérletező látni kezdi gondolkodását, lélekfunkcióit stb.; a kedélylélekből belenő a tudati lélekbe. Ezzel nincs semmi nehézség, legfőljebb, hogy az út kezdetén nem látja maga előtt a színteret, az eszközöket, és így bizonytalanabb, mint a másik úton. De az, aki megérett a tudati lélek fokára és a régebbi útra tér, lényegében hosszú időre elveszett. A veszélye megvan ennek, mert látszólag kényelmesebb. Valójában jellemtelenség a tudati lélekre érett ember részéről, mert tudja vagy tudhatja, hogy minden a gondolkodásán át jön, és hogy ez mit ér. Nem kapja a tartalommal az erőt, mint a kedélylélek fokán álló. Ezért a közönséges tudat erőivel kezd dolgozni, és belebukik.

—
A tudati lélek legnagyobb kísértése, legnagyobb élvezete, hogy föladja magát és gyerekkori emlékek útjain visszasüllyedjen az érzelmi lélek nivójára. És ezzel legalább hosszú időre kioltja magát.

—
Az észlelésről (*La logica*)¹¹⁰

Az én érzete és fogalma az észlelésből ered, de ez nem észlelés, hanem gondolkodás.

Az észlelésben és gondolkodásban az ember elfelejti önmagát, mert azonossá válik egy pillanatra önmagával, igazi alany lesz, mint az intuitív gondolkodásban: csak e megismerés van. Annál inkább valósul meg az alany, minél jobban elmerül a megismerés tárgyában. De jelen kell lennie, különben nem volna észlelet.

A belső észlelésnél nem ez a helyzet. Ott nincs ez az azonosulás, az ember nem látja az erős érzést, indulatot, nem alanya, hanem tárgya ezeknek. Nem objektív a megismerése. Tárgyként éli-érzi magát, a nem-igazi önmagát. Cél, hogy a belső észleletek is objektívekké váljanak, hogy az ember alanyuk legyen. Kétféle ön-tudatlanság; objektív megfigyelésben jelenlét.

Amikor az ember külső tárggyal azonosul, az azonosuló alany nem a közönséges tudat szintjén van jelen. Ez utóbbi éppen abból van, hogy az azonosulást érvényesnek fogja föl a maga szintjén, ahol nem tud róla. Ezért látja más-nak a világot, és ez a más-ság egyúttal az ő saját tükrözött léte is. A más abból van, hogy az azonosulás nem tudatos. Mert a más az

¹¹⁰ Massimo Scaligero: *La logica contro l'uomo* – Il mito della scienza e la Via del Pensiero (Tilopa – Roma, 1967) – Valószínű, hogy az ide kapcsolódó szöveg G. K. reflexióit tartalmazza, s nem fordítás Scaligero könyvéből. A könyv II. nagy egysége foglalkozik a témával: *Lineamenti di una nuova scienza della percezione*.

azonosulás pillanataiban nem más éppen, hanem az én azonosulási képességének jele. De a nem-tudás erről kizárja az ént; ő a más. Nem azt tudja az ember: én ott vagyok, hanem az ott van. Tat vam asi.

Az elmélyedés a másban minél teljesebb, annál inkább nem más az, annál inkább valósítja meg önmagát az én. Az alany: nem látható, csak ő lát.

A közönséges tudat a másságon gyullad föl, ahol a másság neki határt szab, amelyet az én már legyőzött, különben nem jelenne meg, nem tudnánk róla. A tudatfölötti működik minden észlelésben. Ezt észre nem veszi ember: a tudomány világképe a más világképe.

Mivel a közönséges én eltűnik a gondolkodásban, észlelésben és a reális gondolkodásban, észlelésben a tárgy fölszívja az ént, hogyan lehet ezt a Közvetlenséget tapasztalni? Mert csak ebben tapasztalható (a folyamatban) az Én.

Közvetlenség (predialaktikus) a gondolkodásban, észlelésben.

Az az azonosulás folyamata nem tudatos = transzcendens, a tudatba csak eredménye jut: az észlelés magában foglalja az én-t, a tudat nem független az észleléstől; az én nem áll az észlelés előtt, nem az észlelést figyeli meg, hanem az észleltet, nem az én és a világ közvetlen kapcsolatát, hanem annak eredményét. Ez függőséget jelent, amíg a korreláció tudatos nem lesz.

Az észlelést a gondolkodás közvetíti, mégis benne sejlik a közvetlen kapcsolat a világgal. A Közvetlenség termékei az érzet és képzet.

Az észlelés közvetlenebb, mint a gondolkodás: ajándék.

A tapasztalat az, hogy van észlelés; és ebben az Én közvetlen kapcsolatban van a világgal, ami nem tudatos, a tudat csak következtethet erre. Nyilvánvaló, hogy az Én az észlelésben predialektikusan vesz részt, közvetlenül, olyan gondolkodással, amely egybeesik a tárggggyal, és ezért nem szükséges fogalomra váltani, de egyúttal csírálja a képzetnek, érzetnek és a tudatos gondolatnak. Megvalósít egy eredeti gondolkodást, amely később a tudat tényévé gyöngül.

Az Én és a világ egyidősek, nincs előbb egyik sem, csak az én tudata számára. Hiszen a Közvetlenség az észlelésben mindig azonos az észlelés tartalmával, az eredeti predialektikus gondolkodás (nem is gondolkodás ez), amelyben benne van az Én, jelen van.

A Közvetlenség a megvalósított kapcsolat az én és a világ között, mintegy álomtudatban. Az észleltet úgy vesszük föl, mintha az Én nem találkozott volna vele, vagyis a gondolkodásban, amiben az öntudat kedvéért mozog. A gondolkodás dialektikusan állapítja meg a viszonylatot a tárgy és köztem, mintha az nem lenne már meg azzal, hogy a tárgyat egyáltalában észlelem; a másságot erősíti, amit az igazi reláció már föloldott.

A másság egyúttal a világ pre-exisztenciája az én előtt. Pedig előbb csak a korreláció volt, amelyet éppen nem vesz észre. És hogy nem vesz észre, ez vezet e függőséghez az más – világtól.

A más fetisizálása az antik gesztus még.

Az észlelésben jelen van az Én, de a közönséges tudat ezt nem vesz észre, mert az az észlelt segítségével ébred. Az észlelt a támasza a tudatnak, nem az észlelés.

Ha az észleltet objektív más-ságnak tekintjük, nem ismerjük föl az Én tevékenységét a forma megjelenésében, amellyel az észlelet adódik, vagyis az Én kezdeti relációját a dologgal, amely az észlelést lehetővé teszi.

Ez az a reláció, amely előbb van, mint maga az észlelés, különben nem lehetne: nem az kelti föl a relációt, csupán közli az érzetnek kötött tudatnak megfelelő módon.

A közönséges észlelés olyan, mintha az ember a mások gondolatából csak hangokat vagy szavakat hallana. A világ az eleven gondolkodás nyelvén beszél, az igazi világ az éteri világ. Ebben nincs különállás. Az ember „fordít” – létrehozza a különállást. Zenéből zörejt hall.

—
Kontempláció = jelenlét a gondolkodás mellett.

—
Morális megfontolások csak az intellektus használata mellett lehetségesek.

—
„Nem szeretem azt a szót, hogy »Buddha«. Ha kimondjátok, három évig tisztítsátok utána a szátokat, hogy megszabaduljatok a piszoktól, amit ezzel kielélegztetek.”

—
A zene időbelisége. Az idő megszűnik absztrakció lenni, eleven lesz, nem mechanikus. Másrészt kilép a zenélő időből: nem az idő „mechanikus” múlása szerint muzsikál, hanem a zenei ritmus szerint. Az egyidejűség a zenében: éppúgy, mint a beszédben, az ember kontinuumot hall. Az észleleti elem, ami időbeli, a megértés időtlen.

—
A kommúnió, az áldozás mindenekelőtt cselekvés, és alapvetően szabad (kellene legyen). Mint szabad cselekvés, együtt van benne a gondolkodás, észlelés, érzélem, akarat; a teljesség csodája. De minenekelőtt a tetté, amely éppúgy az Én kifejeződése, mint a tiszta gondolkodás vagy eleven gondolkodás. Így tulajdonképpen az akarat „útnak” felel meg. Kell hozzá, hogy a gondolkodás ne legyen független, mert akkor ez lesz az én-hordozó. Kell, hogy a Lényeg az ember kívül keresse és találja. Az Áldozás, hogy ez a Lényeg „belül” kerüljön, hogy az ember Vele azonosuljon. Ha ez bekövetkezett, a Kommúnió formája megváltozik. Így nem lehetséges többé. Az új formája a Megismerés.

—
Az észlelésről (*Trattato del pensiero vivente*)¹¹¹

Csak egy észlelő van: az Alany. Különben az észlelés még csak érzet sem lenne, csak ingerek, fiziológiai folyamatok, mechanikus folyamatok, tudatosság nélkül, nem észlelné sem a folyamatokat, sem egyebet.

A tárgyi világot az ember még nem gondolta igazán. A jelenségvilág a tükrözött gondolkodás számára van. Az észleleti (jelenség-) világ jellegét az absztrakt gondolkodás adja meg: ez „értelmezi” az érzeteket.

A tárgyi világot igazán gondolni az eleven gondolkodás tudná, amely nincsen semmi tárgyhoz kötve, ezt nem határozza meg a tárgy, független tőle. Ezért gondolhatja a „tárgyat” valóban, olyannak, amilyen, visszagöngyölítve a folyamatot, amelynek következtében az „tárgy”, „tény”, absztraktság lett. Az eleven gondolkodás egy a tárgyával, annak lényegével – és ez egyáltalában nem „tárgy” – csak a közönséges gondolkodás számára.

A világ „konkrétasága”, tárgyisége, másasága a közönséges gondolkodásból származik, ez ruházza föl „konkrétasággal”. Ezért a „jelenségvilág” már a belső aktus következménye, amely elválaszthatatlan az észleléstől.

A jelenségvilág kétszeresen tükrözött: mert a pillanatnyi, nem tudatos Közvetlenség vetületét (= érzetsor) a dialektikus gondolkodással „dolgozza föl” az ember, amely maga is tükrözött.

A Közvetlenség az eleven gondolkodásban van, vagy maga az. Mivel ez fogalom előtti, nincs tárgy és alany, illetőleg ezek egybeesnek. Ez az áthatás világa, amelynek alaptörvénye épp az ellentéte a fizikai világnak. Ezen egybeesés nélkül csak „materiális” világ lehet: a tárgy „előbb” van, mint a gondolata. Holott „előbb” (nem időben) csak az eleven gondolkodás van. Ez a tárgyakban, dolgokban megkövül, „szubsztancia” lesz: absztrakció az emberi megismerés számára. A világban ma is az eleven gondolkodás a realitás (éteri), de az ember számára halott

¹¹¹ Massimo Scaligero: *Trattato del Pensiero Vivente* – Una Via oltre le filosofie occidentali, oltre lo Yoga, oltre lo Zen (Feriani – Milano, 1961). – Az itt olvasható szöveg észrevételeket tartalmaz a könyv észleléssel foglalkozó 27. szövegegységéhez, de előfordulhat, G. K. egy-egy mondatot lefordított a szövegből.

objektivitásként mutatkozik, mert a tükrözött gondolkodás kiválasztja a szétesőbből az érzeti elemet, ami kevesebb, mint amennyi az észlelésben áramlik. Az absztrakt érzeti, amit az ember konkrétan hisz.

Ez a konkrétság az elaludt azonosság (intuíció), illetőleg a gondolkodás hatásának kivetítése a formákba – ezekből „jelentéseket” von a gondolkodás, hogy fönntarthassa a határait, határoltságát. Ez a határ sincs előbb, mint a gondolkodás, amely mentes minden határoltságtól.

A „tárgy” a gondolkodás terméke. Ezért nincs „előbb”. A létezőt a gondolkodás fordítja le érzetté és képzetté. Ez a létező az eleven gondolkodás, az éteriség, az ásványi világ irreális, mint a köröm önmagában, az, ami van, de önmagában maya.

Az eleven gondolkodás világa, a Közvetlenségé: időtlen, tértelen. Az időbeliség a tükrözöttségből születik: a gondolkodás relációjából az észleléssel. A gondolkodás tudattalan tapadása az észleléshez. Az időbeliség a gondolkodásból születik, amely maga időtlen. A gondolkodás szabaddá tévése az észlelésben: az idő tapasztalása jelenként.

Az idő a jelenségvilághoz tartozik: a diszkontinuus, széttört világhoz. A gondolkodás nem képes áthatni: ideiglenesen összekapcsolja az elemeit a tér és idő formáiban. Ez az összekapcsolás idea-jellegű. A kontínuum nem igényli az időt. Történetileg: perspektíva, többszólamúság, idő-jelleg egyszerre jelenik meg.

A dolgok „előbb”-sége is innen van, a gondolkodás helyezi el őket a térben-időben, mert időtlenségüket¹¹² nem képes fölfogni. Időből vannak szöve: ez az egyidejűség vagy igazi tér: az éteriség vagy eleven gondolkodás. Az időbeliség a pontszerű érintkezés-tükrözés, amit össze kell kötni. A zene alapjában időtlen. Nincs összekapcsolás, mert maga az elem-mentes összefüggés. Ez az összefüggés nem ideajellegű (?). Noha a zenét időben észleljük, ez az észlelés nem az egyes kottajelek egymásutánját jelenti. Nem is észleljük ezt az egymásutánságot, mint egymásutánságot. Mégis mindenkor rögzíthetjük a hallott zenét kotta alakjában. Ha a zene észlelésére figyelünk, akkor egymás után. Ha a zenére koncentrálnak, akkor jelenlét. Az „idő” nem másodpercekben mérődik, a zenélők egyidejűsége nem-mért idő – az „együtt” nem az időből származik, hanem a zenéből és időben (egyidejűségben) fejeződik ki. A jó karmester nem néz a szólistára, hogy együtt maradjanak, és a kamarazenénél nem kell „nézni”, hogy századmásodpercre együtt szóljon. Mindig szükség van az előzmény jelenlétére, és arra, ami jön.

Az időbeliség alighanem onnan van az észleléssel kapcsolatban, hogy az azonosulás időtlen pillanataiból az ember visszatér a közönséges tudatba és ismét az észlelésbe – ez az ingadozás adja a diszkontinuitást, az egymásutánságot, az időt. Mert nem vagyunk jelen, csak töredékben: a világ széttörik. A H-moll mise Sanctus-a.

Az eleven (forma előtti) gondolkodás: élet.

A külső világ tényszerűen, kész formákban jelenik meg. De valójában folyamat, mint a zene; olyan, mintha ebből csak a hangokat hallanánk – egymás után. Botfűlűek vagyunk. A megismerés akkor teljes, ha a folyamatot ismerjük meg. Ez a folyamat a gondolkodás folyamatával azonos, amely azt újra átfutja.

A devóció: hogy a világ igazi arcát látjuk: jelen vagyunk.

A tényé fagyott világ, a látott világ, amit a gondolkodás rögzített, mivel nem képes áthatni a világ belső folyamatát, a tény létrejövését. Ezek a hangok összekötés nélkül.

A tény létrejövése a gondolat létrejövése, amely a jegyeket összeköti. Nem lehet más a gondolkodásban, mint gondolat; sohasem egy „dolog”.

A látott tárgyat már elkezdtek gondolni, ahogy látjuk, az a gondolás már, ebben rögzítjük: ebben fölfedezheti a gondolkodás saját mozgását.

¹¹² Ide tartozó, külön nyíllal jelölt megjegyzés: csendélet.

(Az ember már az egyes hangot, betűt is olvassa (= a fogalmi elemmel együtt kapja), különben nem marad az észlelésből semmi.)

Ha a gondolkodás észreveszi saját mozgását, láthatja, hogy a dologban eleven lesz, azzal a legbelsőbb mozgással együtt, amely a dologból ered, és amely a gondolkodás számára észlelhető, amennyiben egy vele. Ez a teremtő gondolkodás, amelyből a tárgy született. Élet ez, azonos a gondolkodással, amely odaadva magát neki, megelevenedik ettől az élettől. Eleven gondolkodás. Így lesz egy a tárgy és az alany.

A fény: állandó forrás, kontínuum. } Csak funkció. Az ember igyekszik ehhez
A meleg is, hang is, az élet is. } hordozót találni: rezgés, molekulák, stb.

A külső (látszat-) világ nincs előbb a gondolkodásnál; csak akkor és az által kezd el létezni, amikor és ahogy a gondolkodás az észlelésbe tagolódik. Így jön létre a „külső” világ. Ami valójában „előbb” van, az a föltételezett, nem megismert „lét”. A gondolkodás öntudatlanul sejt egy alapot, ami az érzékszervekkel nem észlelhető. Ez a kozmosz eleven gondolkodása, amit az emberi gondolkodás észlel, ha önmaga alapjainak tudatához jut el. Az eleven gondolkodás egy bennünk és a világban: az éteriség. Ez nincs előbb, mint a gondolkodás, mert hiszen annak időtlen lényege, sem előbbi, sem későbbi, mert csak a közönséges gondolkodásból ered az idő kategóriája.

Az ember úgy hiszi, az élet előbb van a gondolkodásnál, mert föltételezi, nem észleli az életet, és a látottal azonosítja.

A külső realitás megelőzni látszik a gondolkodást: előtte áll. De mint történés, amelynek határa a gondolkodás számára és által születik és van, és ezt a történetet tárgyainak és másnak tételezi föl, mint gondolt gondolatot, amelyben nem ismeri föl saját mozgását. Nem találja meg az objektív eleven gondolkodást, a kozmosz gondolt gondolkodását, amelyet újra tud gondolni, de amit dolognak, azaz: gondolhatatlannak gondol.

Csak akkor találja meg, ha magában megtalálja az életet; egyidejű ez.

Ezért, ha egy magot nézve figyelmesen gondolja annak kifejlődését fává, virággá, gyümölcscsé, elevenen maga előtt láthatja a gondolatát annak, amit a mag láthatatlanul tartalmaz. Ami a gondolkodásban megelevenedik, azonos azzal, ami majd az időben később fog megjelenni, és lényegében már kész van. Abban a lényegben, amely gondolkodásként kezd adódni.¹¹³

Az ember nem látja az életet, csak a megnyilvánulásait. A fizikai-kémiai változások, vagy élő átalakulás pillanatai között a reláció nem észlelt, hanem gondolati. De látni kell, mi jön a gondolkodásból, és sosem jöhet az észlelésből. Így érthetjük meg a gondolkodás objektivitását.

Az észlelésben mindig van egy belső mozgás, nem tudatos gondolkodás, a legmélyebb, legautentikusabb. A tudattalansága szabad teret nyújt: a tükrözött gondolkodásnak, amely tüstént föltételezi az életet. Az ember ezt észlelni véli, de csak akkor észlelné, ha megértené a belső mozgást, az eleven gondolkodását.

A gondolkodásban csak a saját szövedéke lehet. Az észlelet az észrevett észlelet mindig, és az észrevevés gondolkodás, ha nem is tudatos.

Ha megérti a saját gondolkodását, az ember saját aktivitásként tapasztalja a szuperracionális kozmikus gondolkodást, amely a teremtett világot gondolta és gondolja. Az érzetfölkötít az individualitás keretében tapasztalja: előbbre viszi a teremtést.¹¹⁴

¹¹³ Scaligero könyve 16. egységének fordítása.

¹¹⁴ Scaligero könyve 17. egységének inkább csak kijegyzetelt, ám helyenként egy-egy mondatának híven fordított változata.

A kozmikus gondolkodás = eleven gondolkodás.

A meghatározások, meghatározott gondolatok, mint az észleletek (külső és belső észleletek) belső formái, önmagukban szükségeseznek látszanak, és azonosítjuk őket a tárgyakkal, amelyeknek ruhájuk. Így a külső sokféleség tények sorozataként a belső életbe projiciálódik, és még egyszer megragadja a gondolkodást. Ez az ellentmondás a tudomány és kultúra alapja.

A tárgyak, a külső világ nem a szisztematizáló tudást igénylik, noha ez egy szinten szükséges, hanem azt a megismerést, amely formájuként elidegenedve, azok kezdeti létezése és valódi létezésük lehetősége. A létező világ a szellemi világ, amit nem veszünk észre: létét tagadja a gondolkodás, amely kioltja saját létét, hogy közönséges gondolkodás legyen.

A közönséges gondolkodás, amely a világ, a történések és önmaga megmagyarázására szolgál, nem az igazi gondolkodás, és közömbös mind a világ, mind a szellem számára.

A dolgok, a világ gondolása a gondolkodás fölkeltésére való, amely a világot áthatja: hogy észrevegyük a különben észrevétlen gondolkodást, nemcsak azt, amit gondolunk a gondolkodással, tartalomként. A közvetlenül tapasztalható tartalom a gondolkodás, amiből a közönséges tapasztalat formáját szövő gondolatok erednek: a belső és külső tapasztalat formáját.

Az életet nem látjuk, nem észleljük. Ezért, ha az ásványiség valójában folyamat volna, akkor is halottnak, állapotnak látnók, mert a funkció-jelleget nem fogjuk föl.

A funkció fogalma egy lépés az éteriség fogalma felé. A másik lépés a forma nélküliségé, a Közvetlenség, El-nem-választottság fogalma.

A harmadik az idea – gondolkodás jellegből kiindulólág a fogalom előtti eleven gondolkodás.

Az ásványiség leglényegesebb eleme: a tükrözött gondolkodás.

A világ képét már gondolati szövedékként kapja az ember, nem fogalmi gondolatként, de a kép ugyanabból a szubsztanciából van, észrevétlen módon. Az így kapott és gondolt világ nem a világ. Csak arra való így, hogy megismerje az ember azt az erőt, amelyből a kapott forma születik. Ez az erő az eredeti, azaz eleven gondolkodás. Ez a formákban képes önmagát fölismerni, és a formán át ahhoz a szellemihez eljutni, amely érzeti világgként adódik. – A forma itt tükrökép, amit tartalomnak tekint az ember.

A világot át tudja hatni az a gondolkodás, amely a határon innen valósul meg, de fölismeri, hogy a jelenségvilág ruháját szolgáltatja, a tükrözött képet.

Ami a világot alkotta és alkotja, az emberben kezd megmutatkozni gondolkodásként. A világ arra vár, hogy a gondolkodás áthassa. Az a gondolkodás, amely újra átéli a világ megkövülésének folyamatát; természetbe, múltba, történelembe; mert ezek a formák a folyamaton kívül fölvéve, amelyből születtek, és érzetekké, képekké, gondolatokká válva – az a nem-igazság, ami az embert megbetegíti.

Nem azért vannak, hogy az ember realitásként fogja föl őket, vággyal, félelemmel, gondolattal kísérje, hanem eszközök a gondolkodás számára, hogy tudatosuljon: ő az, aminek útján formaként adódnak, az életet mímelve.

Az étellel való összefüggés már az észlelésben van, de az, aki igazából észlel az emberben, nem éber. A közönséges észlelés menekülés az észlelés tárgya elől, hogy a saját testiségünket érezzük, azt, amit a tükrözött tudat alapján önmagunk érzetként kaphatunk. Nem vagyunk jelen az észlelésnél, nem vagyunk mozdulatlanok előtte, nem adjuk oda inkább annak magunkat, mint önmagunk érzetének.

Az észlelésben az egyetlen igazi észlelő, az Én helyébe a lélek lép, az észlelet tartalma eltorzul.

Az érzékszervek strukturálisan összefüggésben vannak a világgal. Ebből a korrelációból a lélek kivonja a maga számára a legmélyebb életelemet, és ebbe a korrelációba tagolódik be az Én. Csak annyit lát belőle, amennyit ilyen körülmények között áthatni képes. Így saját mozgása az érzékszervekben idegenné, más-sá válik számára. Ez a mozgás azonos az élet mozgásával a világban.

Az élet testetlen mozgás, akár a gondolkodás, a mindenség gondolkodása, amely az emberi (észlelt) formákat gondolja. A természet a mindenség gondolt gondolata, absztraktság, amely arra vár, hogy újra gondolják, túl a látszatán, amely a gondolkodás első, észrevétlen mozgása; ezzel rögzíti a gondolkodás abban, ami lehetne, de nem lesz. (Az asztal nem az asztal, mert állapot, nem funkció. Az asztal absztrakció, jel, míg újra nem olvasom.)

Csak a szabad, név- és formamentes gondolkodás tudja gondolni a természetet, tudna világítani fényként vagy teremtő gondolatként, amelynek kövülete a természet. Ennek képzetté válása vagy gondolása már föloldásának kezdete, de rögtön visszaesik a látszati megkövülésbe, mert a gondolkodás nincs tudatában föloldó erejének.

A természet: absztraktság, a benne elidegenülő tiszta mozgás absztrakciója. Ez újra meg akarja magát találni. A forma, amelyben föloldódhat, ugyanaz, amiben az erő-gondolkodással gondolható, amit fölkel és kioltódik, hogy az absztrakt forma legyen.

A tárgyak, dolgok a gondolkodás fölkelése végett adódnak, nem önmaguk látása végett, mert nincsenek. Csak a gondolkodás ruhájában kezdenek lenni reálítások. De a tükrözött gondolat tüstént irreálissá változtatja őket. Irreverzibilisek, mert mint alakultakat észleljük őket, nem alakulásukban. Mert nem vagyunk képesek megragadni és visszafelé menni a gondolkodásban, amely módot ad arra, hogy tényekként legyenek jelen a tudatban. A gondolkodás a kontemplációban reverzibilis: eljuthatunk a születéséig.

A dolgok, tények logikai jelek, a gondolkodás ürügyei, amelyeket csak a gondolt-ban (dolgokban, tényekben) látunk.

A dialektikamentes, gondolatoktól ment gondolkodás az első fénye a gondolkodásnak, érzésnek, akaratnak. E fény előtt minden észlelés szent: a szellem földi tápláléka.

Az érzeti tartalom csupán azért van, hogy észleljük, vagyis csak annak számára, aki észlel. De aki észlel, nem testi lény.

A megelevenedett gondolkodás fölfedezi a saját közvetlen mozgását az észlelt világ ruhájában. Az észleleteknek már formájuk van, amely a predialektikus gondolkodás, individuális belső aktivitás észrevétlen találkozása a világgal. Ez a találkozás a mai ember fejlődési fokán természeti spontaneitás, amelyre vonatkozólag az ember alszik és álmodik, mert csupán ennek érintkezését fogja föl a tükrözött tudattal. Ez az észleleti tény, megvan a tárgyiassága, fiktív, mert szemben áll a gondolkodással.

Az észlelés mindig egy szubjektum számára van; ennek ott kell lennie, jelen kell lennie, ha az észlelet tartalmát lényegében kívánja megismerni, nem pedig az érzeti tényre történő szubjektív érzületi-rationális reakcióképpen. Az igazi tartalomnak semmi köze ehhez a reakcióhoz, sem a fiziológiához, amely csak közvetítő. Rendesen saját reagálásunkat észleljük, nem a tárgyat. Ez megmarad ismeretlen tárgynak, amely a gondolkodás határa.

Föl lehet fogni a gondolkodás titkos áramlását, mielőtt dialektika lesz, az észlelés közvetlen formájaként. Mielőtt érzetté, képzetté, emlékezeti relációvá változna, megragadható lényünk titkos találkozása a világ lényegével. Az észlelés csak így lesz kielégítő, különben üldözése annak, amit egy ponton sem érünk el, mert mindig csak önmagunk homályos érzete, nem a világ tartalma.

Ha nem eleven a gondolkodás, a világ csak jelenség lehet, inger az érzékszervek számára és a megjelenés azonnali érzete. Nem a világ észlelése.

Az észlelet nem a tárgy. Egy szintézis kezdete, amit nem szabadna a tárgynak tekinteni a maga végeességében, másságában. A tárgy mássága jel a gondolkodás számára. A világ gondolata, arra törekszik, hogy az emberben individuális gondolkodásként jelenjen meg, de megállítja a tükrözött tudat igénye, hogy önmagát érezze az észlelésben; ezért nem ismeri az észlelést, és mégis úgy hiszi: birtokában van.

Észlelni csupán az észlelés alanya tud: és ezzel megvalósítja relációját a világgal: ez nem-testi reláció.

Hogy a világ gondolkodása megvalósuljon, a gondolkodásnak föl kell fognia magát ott, ahol eleven kezd lenni; e tárgy nélküli gondolkodásban és az észlelésben, ahol az észlelt formájává lesz. Ezt a formává válást kell megragadnia, hogy a világ létét mint eleven gondolkodást fölfoghassa.

Az észlelés, amely nem vetül a lélekbe érzetként-képzetként vagy absztrakt gondolatként, olyan szubjektum számára van, akinek nincs szüksége, hogy önmagát érezze az észleltben, hanem él ez annak létében és ez egyidejűleg az észlelésben is elérkezik hozzá.

A tiszta észlelés olyan gondolkodás, amely belemerül a világ létébe, és nem lesz tükrözött; nem dialektikus gondolkodás, hanem saját tiszta vitalitása, amely az észlelt tiszta vitalitásával azonos. Ez az érzetfölötti föltámadása az érzeti világból.

Ezért a tiszta észlelésből a lélekben a devóció marad: az ember és a lét kapcsolatának rezonanciája.

¹¹⁵ A látszat-jelenségvilág megszűnik látszat-jelenségvilág lenni, ha az ember fölfogja a gondolkodást, ami az észlelettel összefonódik.

A kezdeti és nem teljes tárgyiassága a jelenségeknek a folytonos belső ellentmondáson át arra törekszik, hogy jelezze, ami azt a tudatban ható tartalomra teszi: a gondolkodás legmélyebb mozgásának tudattalanságát, amely mozgás azonosul azzal, ami a jelenségekben a legmélyebb. Ennek nem tudatos volta miatt az ember azt hiszi, dialektikus szintézisre van még szükség, hogy megismerje őket (a jelenségeket), holott a szintézis már megvan. Már elkezdődött, éppen a tárgyiasság, ami sosem lesz objektív, amíg nem tudja az ember, hol kezdődik kapcsolata vele; hogy kontemplálva, az objektivitás maga a kontempláció, amelyben a kontempláló saját létét fölfogja: ahonnan a szintézis folytatható.

A realitás megismerhető, ha a gondolkodás észreveszi a formát, amelynek segítségével megjelenteti annak létét, és ezt saját aktivitásaként észleli. Ebben a formában benne van már a lét jele, ami csak kezd létezni a kezdeti kontaktusban és épp ezért formaként adódik.

A forma egy kezdeti szakaszban megállított megismerés szimbóluma, amit mégis teljességnek fogunk föl.

Az eleven gondolkodás a kontaktust folytatni tudja egész a lényegig, amely saját és egyúttal a dolog lényege, amennyiben a gondolkodás meglátható ott, ahol spontán mozgásban összekapcsolódik a dologgal, mint annak idea-gyökere. Ez észlelés, nem spekuláció. Az idea tapasztalása objektív történésként, amely összekapcsol a mindenség realitásával, ahonnan ered. Ez az a realitás, amely a lélekben áramolva morális inspiráció erejévé lesz. Nem, amennyiben előfeltételezi a moralitást, hanem amennyiben tiszta akarattal telített gondolkodásként szembe tud menni a világ elemeivel, fölvéve szándékaikat: amelyeknek ők a szimbólumai.

¹¹⁶ A látszólagos konkrétság, objektivitás átmeneti, mert az átmeneti tükrözött gondolkodáshoz tartozik. De valaminek a konkrétsága, ami van, nem képzet vagy szubjektív gondolati konstrukció, valaminek, amit az érzékszervek tényleg észlelnek, de anélkül, hogy kiderülne, miként születik az észlelhetetlenből, az észlelhető egyedül a tudat számára az, amely hozzá tartozik. Küszöb vagy határ, a gondolkodás határaként ismerhető meg.

¹¹⁵ A szöveg részben fordítás, részben összefoglalása Scaligero szövegének. Az első mondat az első bekezdés lényegét foglalja össze.

¹¹⁶ A szöveg a 28. rész második bekezdésének fordítása.

¹¹⁷ Az anyag mindig belső struktúra, gondolati reláció észleleti adatok között. Látszat az ember számára, aki nem képes fölfogni azt, ami meg akar jelenni és megállítja közvetlen adódásában. Az anyag mindig észlelt formaként adódik és mindig hasonló formaként.

A gondolkodás esszenciája, ha a világ felé fordul, nem a világ által már megformált gondolkodásként, beteljesíti a közönséges tapasztalatban éppen csak vázolt szintézist.¹¹⁸

Megfosztva az igazi gondolkodással való találkozástól, a világ nincs, nem létezik, és nem létezése a látszat, amit az ember a léttel téveszt össze; látszat, amelynek formája gondolati, de ez a gondolkodás nem képes predialektikus módon áramlani ilyen formában. Képes erre, ha érzetmentes lesz vagy észleli önmagát a tiszta észlelésben, mint az adott adódásának formáját.

A tények, a mítosszá vált tények és mítoszok uralma nem oldódhat föl, csak olyan gondolkodásban, amely legbelsőbb logikai szükségéből teljesen megvalósítja mozgását, míg erejének forrásához nem ér. Ez az igazi pozitívizmus.¹¹⁹

Az erő megváltozhatatlansága, a tiszta gondolkodása, lehetőséget ad a fölismerésre: a tények, mítoszok, a kultúra formái a gondolkodás nem tudatos mozgása. Ezt a mozgást föl kell ismerni, akkor dobog, mint első élet, amely igazán él, amelyben az ember és a világ léte egybeesnek.

Az érzékfölötti tapasztalat nem küszöböli ki a közönséges tapasztalást, sőt anyagként szüksége van rá, amellyel dolgozik: szükséges a belső elem számára, amely eloldva magát tőle, észleli azon (a közönséges tapasztaláson) át a legmélyebb más-ságokat, a lét értelmét.

A természetre a természetfölöttinek szüksége van, hogy önmagát megismerje; de amilyen mértékben nő az önmegismerés, a természet megszűnik egyszerű látszat lenni. A megjelenése minden alkalommal küszöbe lehet az érzetfölötti tapasztalatnak.

Csak a tiszta gondolkodás képes megvalósítani az alapvető kommuniót a világ tárgyaival, és formájává lenni az így tapasztalható tartalmaknak, alapjukban, archetipusi szövedékükben.

Ez a gondolkodás gondolhatja a realitást, mert maga is része annak. Lényegében kell tapasztalnia önmagát, hogy lényegében bírja a világot, hogy eggyé legyen a világgal. A teljességben tapasztalt objektivitás azonos a teljességében tapasztalt szubjektivitással; a kettő szembenállása a tükrözött gondolkodásban létezik csak.

Szabadnak lenni annyit jelent, hogy nem vagyunk kiszolgáltatva a külvilág lelki rezonanciájának, amiből kifolyólag a gondolkodás rendszeren a látszat hordozójává válik; hanem látni képes ezt a rezonanciát, amit egyébként sosem látunk, mert elárasztja a lelket. Ha nem függ az ember a tükrözött gondolkodástól, a testiségtől is független, amely elválik (a lélektől) és tiszta spontánsággá lesz: az ember határtalan nyugalomban van, amely a kontempláció alapja és a tevékenység mozdulatlan princípiuma. Nem befolyásolva az érzeti világtól, annak titkát kontemplálja.

A gondolkodás rendszeren elevenen ér a tudat küszöbéhez, és így elevenen menne a lét elébe, de meghal a személyes gondolatokban. Az észlelésben is ez áramlik, ez eleveníti étellel, amely sajátja, ezzel lesz az észlelés kezdeti szintézis, amelyet elnyom tüstént az érzet és képzet, a tükrözött tudat számára szükségesek.

Ez a gondolkodás, ha eleven marad, egyúttal észlelés is; életereje nem hull érzetekbe, képzetekbe, gondolatokba, mert minden, ami gondolható már észlelés, és az észlelés nem igényel további gondolkodást, hanem jelenlétet maga mellett, vagyis kontemplációt.

A világ más-sága szintézist követel, ez a kontempláló lelkében valósul meg: ez az esszencia látképe, amely a realitás alapjaiban működik; de egyúttal működésének kezdete a

¹¹⁷ A szöveg első mondata Scaligero-t idézi, a továbbiak saját gondolatok.

¹¹⁸ A mondat a 30. szövegrész 7. bekezdésének fordítása.

¹¹⁹ A bekezdés Scaligero szövegének fordítása, a 33. szövegrész 3. bekezdéséé.

kontemplálóban. Az érzeti észleletben, ha nem szól bele a tükrözött tudat mozgásával, meglepheti a szellemet, amely a világ elemeit gondolja. Mert egy vele.

A szellem nem észlelhet mást, mint szellemet; abban a mértékben ismer meg, amilyen mértékben az, amit megismer. Észrevenni ezt az identitást, az életének kezdete. A nem észrevett azonosság a misztika, a filozófia, a tudomány határa.

Az igazi gondolkodás a világban és az emberben egyszerre gondolkodik; az ember megfosztja az élettől, miközben sajátjává teszi. Elválasztja magában a gondolkodást a világtól, és ezzel a gondolkodással törekszik a világ rekonstruálására: amely „elvont” a tárgytól, mert „elvont” a saját eredetétől.

Egyedül az ember képes gondolatokká alakítani a világból származó észleleteket és érzeteket, más lények számára, mint a primitíveknek is, ezek elégségesek önmagukban.

—
Az Én sosem ismerheti meg önmagát, erre nincs szüksége, az Én csak lehet, van-hat. Ki ismerne meg kit? Az ismerd meg magad az egónak szól és helyesen: légy önmagad. Mert az ego nem ismerheti meg az Ént, sem önmagát.

Ha az ego (régebben) „megismert” valamit az Énből, azt mindig kívül kereste és találta meg.

—
Mert a szellem = funkció, az emberben a megismerő tevékenység a szellemi tevékenység, de egyúttal a megismerő alany is ez = tevékenység és alany éa a tárgy, amellyel a megismerésben azonosult az alany, egyetlen egy.

—
Az életet nem észleljük, mert funkció. Honnan tudjuk, hogy az ásványiség (más értelemben) nem funkció-e?

—
A hangot sem olyan tisztán, funkcióként, mint a zenét.
—

Az észlelésről (*La logica contro l'uomo*)¹²⁰

A világ felé fordulva az ember először észlel, aztán megfigyel, aztán megért. Mindenkinek egy az alanya: ő. A megfigyelés = gondolkodás, az észlelésre alkalmazva; nem alkot fogalmakat, ideákat, csak követi az észlelést, arra támaszkodik. Ha a gondolkodás valóban csak gondolkodás, gondolkodva a megfigyelésről, az észlelésről, ezek alanyáról, rájön, hogy magának a gondolkodásnak is ugyanez az alanya.

Ezt nem a közvetlen megfigyelésből, észlelésből, megértésből tudja az ember, hanem ha a figyelmét ezekre fordítja, amit előbb ezeken át a világ felé fordított. Ha ezekről gondolkodik. Ez a gondolkodás egy ponthoz vezet: ez az „én”. Csak ő, a gondolkodó, ismerheti föl én-ként.

Ehhez a fölismeréshez szükséges előzőleg a világ észlelése és az erről való gondolkodás. Önmaga fele nem észleléssel fordul, hanem gondolkodással. Ha valami érzése, érzete van önmagáról, ez is észlelés, amit gondolkodással ért meg.

Az egyszer föl talált én-idea független lesz a folyamattól, amelyből született: axiomatikus, alapvető gondolat lesz. Jele és első megnyilatkozása annak, hogy a gondolkodás önmagán alapszik. (ősrögök).

¹²⁰ Massimo Scaligero: *La logica contro l'uomo – Il mito della scienza e la via del pensiero* (Tipola – Roma, 1967) – Georg Kühlewind jegyzetei a könyv második nagy egységének (*La via del pensiero*) II. fejezetéhez tartoznak. A fejezet címe: *Lineamenti di una nuova scienza della percezione*. G. K. eleinte nem jelölte számmal, hogy a 25 egységre tagolt fejezet mely részét fordította le. Ezért az első három rész alapján nem volt világos, hogy a szöveg fordítás-e, vagy saját reflexió. A 4. résztől azonban egyértelmű: fordítás. Az eredeti olasz szövege és fellelhetősége – lábjegyzetben.

Alapvető az a megfigyelés, hogy az észlelés és gondolkodás aktusában az ember nem képes önmagát alanyként látni. Elfelejteti önmagát, spontán módon. Ez az átmeneti önelfelejtkezés (a gondolkodás közvetlenségének tapasztalata) a tárgyban az Én esszenciális azonosságának a jele önmagával az észlelés pillanatában, a megismerésében. A figyelmet a világtól elfordítva az ember önmaga érzetére és ettől függő ön-gondolatra van utalva.

Az észlelésnek, gondolkodásnak átadva magát elfelejtkezik önmagáról, és mégis folyamatosan azonos marad.

Ha önmagát észleli, érzületben vagy belső impulzusban, amelynek intenzitása időlegesen kizárja a gondolkodást, épp ezért ilyenkor nincs jelen Alanyként. Csökkent tudatállapotban van és illogikus állapotban: észleli önmagát, és még akarva sem képes ugyanakkor alanyként ott lenni. Ahogy nem veszi észre önmagát az észlelésben és gondolkodásban, ugyanúgy itt is az észlelésben mégis önmagára (az Énre) kellene tudjon hivatkozni; de ez rendszerint csak utólagos eszmélés formájában következik be. Nem észleli az érzületet vagy impulzust, benne van, benne foglaltatik azok érzetében. Ez utóbbi objektív adatként kivonja magát a figyelem alól, sőt igyekszik azt kiküszöbölni. Ön-érzését nem képes olyan objektíven látni, amint a világot.

Mindkét esetben a tárgy foglalja el a tudatot. Az alany nem tud önmagáról, éppen, mert alany. De egyik esetben teljes azonosulás van a tárggyal, a másik esetben képtelenség az azonosulásra. Egy impulzus, érzés rátör a tapasztalóra, mint lehetetlenség a tárgy objektív tapasztalására, csak önmagát érzi egyedül, elidegenedve önmagától az érzetben és ezt az érzetet a világra vetítve. Az első esetben az Én jelen van objektív realitás szerint, a másodikban ez a jelenlét meg van akadályozva. Az első folyamat tudatosítása elvezet az érzések stb. objektív tapasztalásához. Az eredeti észlelés képessége.

Az ember az ön-érzésében tárgyként érzi önmagát. A világ észlelésére is ezt viszi át: itt is tárgy önmaga, csak elsősorban a világot tapasztalja tárgyként; hogy önmaga is tárgy, ez hallgatólagosan következik: ő az „ellen-tárgy”. Mert egyébként a reláció csak az azonosság lehetne. „A világ a más – én más vagyok a világnak.”

(4) Az önfelejtés ellenére az Én az alanya az azonosulásnak, különben nem volna kinek a számára, nem volna egyáltalában. A jelenlét azonban magasabb tudatsíkon. Az azonosulást az Én önmagára vonatkoztatja. Ezt észrevenni kivételes noetikus¹²¹ helyzet, nem azonos dialektikus kifejezőmódjával. Az Én eredeti viszonya elkerüli a tudatot, megoldhatatlan a dialektika számára.

Az alany elmerül a tárgyban, ezért nem veszi észre magát. Ez a tárgy ilyenkor nem más, hanem az azonosulás képességének jele. De ha ezt a tudat autonóm módon nem képes fölvenni, az azonosulás érvényes lesz a tudat síkján, és megfordítja a tudat kapcsolatát önmagával, megragadja a gondolkodást, és igazgatja a tudat erőit, a más „objektív valóság” lesz és kizárja az Ént. Ez a tudomány álláspontja.

Az Én annál inkább valósul meg, minél jobban belefeledkezik a tárgyba az azonosuláskor. Annál szabadabb, minél jobban kötődni képes az objektív szükségszerűséghez. A kötődés – fölismerve – a szabadulás, eloldozódás lehetősége.

Ha nem oldozódik el, a gondolkodás függőségbe kerül a jelenségtől, és ez a függőség rendszerbe vetül: a mai tudományos világnak.

Az azonosulás tudatos átélése a cél. Az Én mindig Én, de a tudat nem valósítja meg az Ént az önmagával való azonosságában. Sőt önmagával teszi egyenlővé: egoisztikus gög. Az Én önmagával azonos lény nem a normális tudatban van, ez utóbbi az Én tükörképe. Ez, ha meg akarja valósítani azonosságát az Énnel, lehetőségét a világgal való azonossággal, meg kell találja magát ebben az azonosságban. Ez a másság végső értelme. Mert tudat ott valósul meg,

¹²¹ Noetikus: a jelző átvétel Saligero olasz szövegéből.

ahol a másság neki határt szab, amit az Én már legyőzött. Különben semmit sem tudnánk a világról. Ez a „tudomás” rejti az Én mozgását.

A tudat előtt mindig ott van a tudatfölötti kész tette: a képesség belemerülni a lényekbe, dolgokba, gondolatokba, érzésekbe, akaratba. De a tudat nem elég erős ahhoz, hogy észrevegye.

Ezért áll meg a tudomány a jelenségvilágnál. A történést, ami végbemegy a fizikai világ megismerésekor, nem veszi észre. Pedig ez az értelme a kutatásnak, attól nem elválasztható. Mert elválasztott, azért áll meg a tudomány a határ előtt és azt igaznak kiáltja ki. Az Ént, az embert kizárja a tudás, a technika, az emberi cselekvés világából.¹²²

(5) Mivel a dialektikus én eltűnik az észlelésben és a gondolkodásban, és a valóságos észlelésben és gondolkodásban a tárgy fölissza az Ént, fölmerül ennek a közvetítetlenségnek a tapasztalása, mint probléma, mert csak ebben lehet az Ént tapasztalni.

Az Én és a gondolkodás viszonya magában a gondolkodásban található meg; az Én és az észlelés viszonya nem ilyen, ezt először gondolni kell. Mindkét esetben az adialektikus gondolkodás lép be az Én áramába, a gondolkodásba, az észlelésbe. A formamentesség maximális képességétől a formai meghatározásig bontakozik ki ez az erő. A szellemi világból az érzetibe és ebből vissza amabba. Az észlelésben jelen van az Én, anélkül, hogy az észlelő észrevenné ezt a jelenlétet, vagy tudná, hogyan történik. Az azonosulás folyamata idegen és transzcendens az észlelő számára. Tudatos aktussal kellene közbelépnie, hogy megértse az Én relációját a léttel, és ennek a relációnak a függetlenségét a gondolkodó tudattól. Ez azonban a legritkábban valósul meg.

Az ember nem az észlelő Én épp ezért. Észlelő, de nem Énként kapja az észlelést. Nem az Én áll sosem az észlelés előtt, hanem az, aki csak annyiban tud magáról, amennyiben már benne van foglalva az észlelésbe: az ragadja meg. A gondolkodásnak köszönheti a világgal való találkozás első spontán tudatát, egy észlelést, amely ezért közvetített találkozás, mégis magában rejti az Én és a világ közvetlen kapcsolatának titkát.

A reláció a közvetlenségében nem tudatos. A tudat csak az eredményt kapja belőle, az érzetet meg képzetet. Ezek kegyelméből lesz én-tudat.

Ezért aki a világra fordítja figyelmét, nem az Én közvetlen kapcsolatát figyeli meg a világgal, az észlelést, mert azt történésében nem követheti, hanem a kész észleletet: a tárgy leköti a relációt. A relációt, ahogy az Énből születik, nem képes megfigyelni.

Amíg a reláció nem ismert, addig ez függőséget jelent.¹²³

(6) Akik az észlelés mechanizmusát kutatják, azon mindig kívül maradnak, amíg az analízisük észlelt adatokon alapul, mint: érzékszervek, idegvégződések, idegpályák, pszichoszomatikus és agyi folyamatok – ezek mind már észleletek, amelyek mint észlelési folyamatok már elkerülték figyelmüket.

Mindezeket az adatokat észleletként már egyszer fölvette. Ezért nem magyarázhatják meg az észlelést. Ezért segítségükkel keresi azt, és túl mindig ezeken az adatokon, mert nem veszi észre, miként nyilvánul meg az észlelés folyamata már ezekben is. Az észlelés folyamata kellene hogy a figyelme tárgya legyen, de ezt a föladatot meg sem képes fogalmazni. Úgy véli, hogy a közvetlen észlelésen kívül kell annak igazi tartalmát keresni; nem ismeri föl a kutatása tárgyát, sem a gondolati viszonylatot, amely abban már jelen van egyszerűen azzal, hogy észlel. Elfelejteti az észlelést, csak az észleltről tud, és az észlelést kutatja.

Magát az észlelés folyamatát kellene megfigyelnie, akár a gondolkodás kutatásánál a gondolkodását. A Közvetlenséget.

¹²² „Non può mancare il soggetto [...] eliminando l'Io nel percepire e nel pensare, elimina dal mondo del sapere, della tecnica, dell'operare umano.” 166-168. oldal – a fordítás nem teljes, de ebből a szövegegységből készült.

¹²³ *Dipendenza dalla correlazione ignota* című 5. fejezet rész fordítása a 168-169. oldalról.

A tudomány kerüli a Közvetlenséget, a gondolkodásban, az észlelésben. A formális produktumaikkal szeret dolgozni, a termékkel, a folyamatot elkerüli.

(7) A kutató föladata individuálissá (= tudatossá) tenni az eredeti közvetítést, amit közvetlenként kap a természettől; a közvetítést, ami az ő meghatározása nélkül megy végbe, amit menet közben nem képes megfigyelni, mert egy vele: az észlelést. Ez megkövetel egy észlelő alanyt, az Ént. Gondolati úton belátható, hogy az észlelés az Én adialektikus kapcsolata a világgal.

Ez a kapcsolat eredményezi az egyetlen Közvetlenséget, amely tiszta közvetítésként adódik, a Közvetlenségében autonóm gondolkodás szerint; ez nem transzcendens, de magában hordja a transzcendens világ erőit.

Az Ént ezért az észlelésben lehet tapasztalni.¹²⁴

A gondolkodás lényege a gondolatban mint eredeti közvetlenség nyilvánul meg, amely a saját közvetítettségét egy sor momentumban győzi le, és ezekben a közvetítés ideiglenessége kikerülhetetlenül megjelenik, mint dialektikus szükségszerűség, és ezt minden alkalommal le kell győznie; az észlelés ezzel szemben a követlenség, amelyet az ember kontemplálhat a közvetítésben magában, abból kifolyólag, hogy előtte van a maga meghatározódásában, mint effektív közvetlenség. Nem kell hozzá tenni semmit. Ajándék, amit az ember teljességében kap, ehhez nem tudatosan hozzá is járul, nem tudja, hogyan.

A tiszta észlelés az a lehetőség, hogy amit az ember kontemplál, lelepleződjék, miként azonos önmagával (a szemlélővel) az adódásában. Ez a külső világ szemlélésénél nem lehetséges. A tárgy azonosságát a szemlélővel az észlelésben lehet tapasztalni, amennyiben a megismerőben annak belső aktusaként adódik.

Az érzeti tárgyból egy érzetfölötti elemet von ki az ember, amit objektívnek és önmagával azonosnak tud fölismerni: mint alapot. Nem lehet Alap, amint az ember önmagán kívül tapasztalhat: ha valami Alap, egyedül azért lehet, mert észlelésévé válik annak, aki észleli: ezért az ő Alapja.¹²⁵

(8) A gondolkodásban van az ember esszenciális relációja önmagával, mert az észleléssel; az utóbbival ezt a relációt kiterjeszti a világra. De a gondolkodás is, meg az észlelés is a maguk közvetlenségében nem elérhetők az Én tudata számára; mert ennek, hogy megismerjen, szüksége van a közvetítésre (tükrözésre). Ilyen közvetítés a tudat számára a gondolkodás meg az észlelés.

Az ember nem ismeri az igazi észlelést és gondolkodást; a gondolkodás számára a közvetítője az észlelésnek és magának a gondolkodásnak is. Ezért az észleleti tartalom áthatása gondolkodási aktus, amely eredeti mozgásában fölfedezheti az élet közvetlen adódását.

Az ember legföldibb tapasztalása rejti a belső feltámadás titkát. Objektív tartalomként adódik, amelyben az ásványi tudat és érzetfölötti tudat egybeesnek: azon világok kommuniojának lehetősége az emberi lélekben, amelyből a két tudat ered.¹²⁶

(9) Ha létezik észlelés, amelyben az Én közvetlen kapcsolata rejlik, a tudaton kívül, megfigyelésen, gondolkodáson kívül (a gondolkodás ezt később következteti), akkor világos, hogy az Én közvetlen gondolkodással van jelen ebben. Nincs ennek a „gondolkodásnak” szüksége arra, hogy fogalomra lefordítódjék, egybeesik a tárggyal, egyúttal csírálja a képzetnek, érzetnek és tudatos gondolatnak.¹²⁷

¹²⁴ „L'arte del cercatore... [...] Come se l'Io si estrinsecasse nella percezione...” – A *Del percepire puro* 7. fejezet rész nem egészen első két bekezdésének fordítása a 170-171. oldalról.

¹²⁵ „Mentre l'essere del pensare... [...] perciò il suo fondamento.” – A *Del percepire puro* című 7. fejezet rész befejező három bekezdésének fordítása a 171-172. oldalról.

¹²⁶ *Mediazione pensante* című 8. fejezet rész teljes fordítása, a 172. oldalról.

Az eredeti gondolkodás, amely az észlelést a tudatos alannal összeköti, előbb működik, mint ahogy a tapasztaló fölismeri, akkor is, ha nem ismeri föl. Logikailag fölismerhető, de az összekötés esszenciális logikája csak adialektikusan tapasztalható. Nem ismeri föl ezért, aki csupán a dialektika síkján mozog, de megtanulása sem jelent lépést a tapasztalása felé.

Az észleléssel kapcsolatban a következő probléma adódik: a világ közvetlen relációként adódik a megismerő számára az észlelésben. Ő ezután gondolkodik, és fölismeri Énként önmagát? Vagy nem sokkal inkább észlel és gondolkodik, mert már jelen van Énként a világban: abban a világban, amely az Én relációjaként születik? Előbb van a világ és aztán az Én, amely megismeri? Hogyan lehet a világ egy előbb létező világ, az Én nélkül, amelynek megjelenik, és amely csak nem ismerve föl az eredeti relációját a világgal, tudja önmaga elé vetíteni a világ „előbb-létét”, amely ezért csak az Én tudata számára előbbi, nem az Én számára, sem a világ számára?

A kérdésekre az előbbi megfigyelés a válasz: egy gondolkodás jelenléte, amelynek logikája a közvetlenségében van, amennyiben az észlelet tartalmával egynek mutatkozik, megvalósítja az összekötő sajátságát és ezért képes a megismerhető világban adat lenni. Jelen van benne az Én, csak jelölésszerűen nevezhető gondolkodásnak.

Az Én első észlelete érzeti, a testből ered, és másodlagosan lesz idea. Mint idea, nincs szüksége többé érzeti ingerre: erő, amelyben az Én él. Él impulzusok segítségével, amelyeket önmaga gerjeszt az Én tudatában, úgyhogy ez ránevelődik arra, hogy önmagában találja meg alapját: tapasztalja az észlelés predialektikus előzményét.¹²⁸

(10) A legtöbb ember elfeledkezik az észlelés folyamatáról.

Amit a megfigyelő a belső és külső világból talál, anélkül, hogy gondolkodását hozzáadná, az az észlelés. Ezért észlelhető a gondolkodás az első megjelenésében.

Az észlelés mindig Alany tudata számára van. A tudat nélkül nem lenne észlelet, mert hiányozna az Alany, mint az alvásban. De ezt az Én tudata utólag tudja meg, amennyiben megfigyel és gondolkodik, mintha az észlelés legbelsőbb magjára nézve alvó állapotban volna. A valóságban a tudat nem a folyamat közvetlensége, hanem az észlelés tárgya felé fordul, amelyben a Közvetlenség már a megvalósított reláció. Alvó tudatállapotban megvalósítva. A Közvetlenség idegen a tudat számára.

Az adialektikus gondolkodás útján kapott észlelés a valóságban elkerüli a tudatot. Mintha az Én nem objektíven találkozna az észlelés tárgyával, hanem csupán azon keresztül, amiben az öntudat kedvéért mozog: a gondolkodáson át. Ez közbeavatkozik a már megvalósított relációba, és szükségesnek tartja dialektikusan azt leszögezni, megállapítani. Elkerüli a figyelmét a meglévő és a más-ságot föloldó reláció. A másság létezik csak számára, és azt szentesíti.

Az észlelés, a vele kapcsolatos gondolkodáson keresztül fölvéve, a maga eredeti Közvetlenségében az emberben az Én tudatától függetlenül megy végbe, de a lelki-testi organizmuson belül.

Az Én nincs jelen megfigyelőként és gondolkodóként az észlelésben, de a tudat és értelem síkján úgy dolgozik, mintha jelen volna. Mintha rendelkezne az Én és a világ adialektikus relációjával. Összetéveszti az észleltet az észleléssel: a másságot táplálja, az agnoszticizmust.

Ezért a közönséges észleleti tapasztalat kizárja az emberi individualitást, mintha nem lenne jelen az Én a világban.

¹²⁷ *Antecedente adialettico del percepire* című 9. fejezetrésze; „Se v'è un percepire in cui l'io [...] e di pensiero conciente.” A 172-173. oldalról, a 173. oldal 5. sor végéig.

¹²⁸ *Antecedente adialettico del percepire* című 9. fejezetrésze; „Come collegatore del percepire [...] del percepire e del suo assumere il mondo.” Fordítás a 173-174. oldalról.

A nem észlelt eredeti reláció függőség lesz.

A fizikai világ mássága annak következménye, hogy a kutatás félúton megáll, mert tudat alatt nem más, mint elemi atavisztikus vallásosság felvirágzása, istenítése az érzeti jelenségeknek; ahelyett hogy az erők észlelésére fordítaná figyelmét, amelyeknek az érzeti jelenségek a megnyilvánulásai.¹²⁹

(11) Más az észleltet megfigyelni, más az észlelést. Az észlelésben valóban jelen van az Én, az eredeti princípium, de ezt nem ismeri föl a tudat, amely az észlelt segítségével támad. Nem az észlelés a tudat támasza, hanem az észlelt. Az észleltben tükröződik az Én tudata, és ugyanebben kizáródik az Én. Ez a kizárás a tévedés forrása, ez lesz existenciális normalitás. Nincs észlelés észlelő Én nélkül: de ennek tevékenységét összetéveszti az ember a lélek konvergens mozgásaival, amelyek az Énhez látszanak tartozni; s valójában a testből, az észleltből erednek.

Az észleltben kizáródik az Én cselekvése, amely az észlelést lehetővé tette. Ezért a külvilág befolyásolja az emberi cselekvést. Ez az eredete minden dogmatizmusnak, tudományos és logikus formában, minden gondolati tévedésnek, az ún. morális tudományok minden illuzórikus, mechanisztikus kérdés fölvetésének, tévedéseknek, amiknek az ember el kell viselje a következményeit, hogy észrevegye a tévedéseket, az azonban nem elég ahhoz, hogy az ok tudatos legyen, miért jönnek létre.

Abban, hogy az ember az észleltet objektív másságnak tekinti, tagadja az Én szerepét a forma létrehozásában, amelyben az észlelt észleletileg adódik, vagyis az Én kezdeti relációját a dologgal, ami az észlelést lehetővé teszi.

Ezt a relációt az észlelés előtt létezőnek kell tekinteni, különben nem lenne észlelés: ez utóbbi nem kelti föl a relációt, hanem csupán közli abban a formában, amelyben azt az érzékszervekhez kötött tudat megköveteli.¹³⁰

(12) Az észlelés aktusának megfigyelése adja azt a gondolathálót, amely megfelel a folyamat tényleges momentumainak: nem racionális hálóként, hanem a folyamat vitális kontinuumaként. Életteljes belső észlelés ez, nem fogalom.

Ez a megfigyelés a tudat beállítása az Én és a világ közvetlen kapcsolatába. Ez nem „természetes” folyamat. A természeti adat az emberhez annak iniciatívája nélkül ér: készen. Iniciatívából lesz tudatossá benne az a ténykedés, amelyet normálisan nem tudatosan hajt végre: a résztvétele a természeti adat „adódásában”. Egy magasabb tudatra kell ehhez emelkednie.

(13) Az eredeti reláció „szubsztanciája”: a lélekfunkciók (gondolkodás, érzés, akarás) szintézise, az Én eredeti gondolkodása; ezért nem esik a közönséges tudatba. Tudatfölötti, ami az éber tudat lehetősége. A közönséges tudat nem teljes éberség: tükrözi a gondolkodás aktusát, de nem veszi észre, nem is gyanítja. Ezért elkerüli a reláció, a valóság. Az „autonóm” külső realitás, amelyet az Én értékel ilyennek, kizárja az Ént, ahogy az álomban kizáródik a testből. Nem direkt módon észlelt külső valóság, hanem fogalmakban és képzetekben tükrözött, mint az álom anyaga. Nem direkt észlelés, mint amit elementárisan tapasztal az ember egy szín kontemplációjában. A szín kvalitás: a külső világ kvantitás és mozgás. Mérések és számok mozgása.

¹²⁹ G. K. jegyzetének első mondata összefoglaló megjegyzés a 174. oldalon „Il pensiero di costoro” mondattal kezdődő bekezdéshez. A továbbiak fordítás: „Quel che l'osservatore incontra del suo mondo interiore o di quello esteriore [...] delle forze di cui essi sono manifestazione.” (175-177.) oldal. G. K. a jelölt szövegegység nem minden mondatát fordította le.

¹³⁰ A *Presenza dell'Io* című 11. fejezetrész fordítása a 177-178. oldalról.

(14) A dolog azért a dolog, mert észlelt. Már tartalmazza az Énnel való relációját, a legközvetlenebbet, amely az Alapra utal.

Az Én közvetlen élete, amely reláció, nem lehet dialektikus gondolat, hanem adialektikus mozgás, amelyben fölismerhető a gondolkodás, érzés, akarási szintézise, mint az Alap adódása. Ez a fölismerés belső aktus, amelynek intuitív ereje magának az aktusnak a kontemplációjában van, különben nem jelentkezik semmilyen folyamatban.

Ha fölismertük, hogy az Én közvetlen mozgása a tudatban mindenekelőtt belső aktus, amely később lesz fogalom és beszéd, föl kell ismerni, hogy az Én közvetlen mozgása az észlelésben ugyanez az aktus, amely ahelyett, hogy beszédben és fogalomban fejeződné ki, egyidejűleg mozgássá és formává válik az észlelt dolog lényében.

A gondolkodás megfigyelése, mielőtt fogalommá és beszéddé válna, megvilágítja az aktus azonosságát a tiszta észlelésben és a tiszta gondolkodásban.

Aki a gondolkodás tiszta mozgását tapasztalja, egyúttal tapasztalja ugyanazt az erőt, amelynek segítségével az Én közvetlen relációja a világgal megvalósul: gondolkodást, amely tiszta állapotban tartalmazza az érzelmek és akarási erejét, az Én közvetlen létét, mint életmozgást.¹³¹

Az észlelés eredménye: az észlelt.

Ha megszólalsz, te vagy; ha hallgatsz, te hallgatsz.

Hogy tudsz valahogy lenni, hogy ne te légy?¹³²

(15) Minden észlelt létező, azzal, hogy észlelt, a tudat számára nyújtja az Énnel való relációját. Ez a reláció az Én mozgása a dologban, amin keresztül észleljük: ezt a mozgást a tudat nem veszi észre, mert az észrevevő képességét az észlelés eredménye kelti föl: érzetként, képzetként. Ezek az észlelés produktumai: az észlelt világ; a tudat ebből indul ki, mint közvetlen adottságból: ez a valótlanság közvetlensége.

Az ember tudata függ a világgal való relációjától, mert a reláció születése nem ismert előtte.

Mindazáltal figyelmét egy észleletre fordíthatja, úgy hogy nem vonzza annak közvetlen eredménye: az érzet és képzet. Az észrevevés, amit az észlelés kelt föl, ki tudja kerülni a formát, ami rendszeresen az észrevevés helyébe lép: a képzetet és érzetet.

A kísérletező így csak az észlelést figyel meg, de ezt csak az észlelt segítségével teszi. Szabad cselekvés ez. Akaratlagosan az észlelésre fordíthatja az észrevevést, vagyis az Én mozgására a dologban, annak¹³³ kontemplációjával. Azt igyekszik fölfogni, hogyan jön létre az identitás egy aktuson keresztül, amely belőle indul, de saját tiszta közvetlensége szerint mozog, és ezért a szemlélő előtt csak készen objektívódik. Ezt kontemplálja, mint visszagöngyölítendő tény, nem fogadja el a közvetlenségében: személytelenül kontemplálva, kinyilatkoztatja azt a mozgást, amellyel adódik.

A tartalom, aminek el kellene jutnia az emberhez, az észleletben zárva van, mint egy dobozban. A feladat az, hogy mozdulatlan és mégis éber gondolkodással legyünk az észlelet előtt, úgy, hogy az a figyelem folyamatossága miatt ne vésődjék magától a közvetlen tudatba, hanem azt nyújtsa, ami képessé teszi arra, hogy bevésődjék.

Hogy egy dolog észlelése gondolkodást igényel, jelzi, hogy több adódik, mint a megjelenés, és amit a megjelenés jelez, és amitől várni lehet, hogy megnyilatkozzék, mielőtt gondolkodás (gondolat) lesz. Amit így kap az ember a tárgyól, az abból jön, de csak ha a tapasztalásban belső aktusként rezonál a legobjektívebb aktusként.

¹³¹ Az *Identità del percepire com il pensare* című 14. fejezetéről fordította a 180-181. oldalról.

¹³² Ez a három aláhúzott sor Georg Kühlewind saját kiegészítése a szöveghez.

¹³³ A kéziratban az „annak” szó alatt egy nyíl mutat a „dologban” szóra.

Nem a dolog meghatározott léte, az észlelt, vonzza a megfigyelőt, hanem az Én élete, amely a dolog életében fejeződik ki.

A dolgok anyagsága, hogy reálisnak tűnnek a másságukban és befolyásolják az embert, aminek következménye, hogy a tudat nincs jelen az Én legközvetlenebb aktusánál, amivel összekapcsolódik a világgal.¹³⁴

(16) Meg lehet különböztetni (az észlelés aktusa felé fordított tudatossággal) a spontaneitást, az észlelet adódását, a látszólagos spontaneitástól, amelyben rendszeren az észlelés lezajlik, mint szubjektív érzeti-értelmi tény. Két momentum, amelyet általában nem különböztetünk meg.

Az igazi spontánság az észlelés közvetlen pillanata, nem a rögtön utána következő, amely egyidejűnek látszik, és már az első szubjektív fölvétele: a közvetítettség, amit Közvetlenségként veszünk föl.¹³⁵

A spontánság általában illuzórikus, mert a szubjektív szükségszerűség eluralkodása az észlelési adaton, amit olyan identitásban önmagával fogunk föl, ami nem jár neki: az adat objektív tartalmát elveszítjük, ez az Én valódi azonossága számára adódna, és az embert elvágják a világ konzisztenciájától: a világ mindig külső lesz.¹³⁶

(17) Nincs értelme a saját megfigyelésünk megfigyelésének, amely már a meghatározás közvetlensége már működésben; az a lényeges, hogy az észlelt dolog előtt azonosuljon a megfigyeléssel, és nem a megfigyelt tárggyal, hogy megragadja az eredeti momentumot az észlelésben.

Az észleltnek előtte kell állnia, nem az értelemben vésődő tárgyként, hanem abszolút objektivitásként, amellyel kapcsolatban, ha még oly rövid időre a megfigyelő mozdulatlan tudatosságot valósít meg – egy észrevétlen belső mozgékonyaságon át –, vagyis az észlelés kontinuitását mint érzet előtti identitást az Én és a tárgy között. Rendszeren észlel, és tüstént érez és gondolkodik, nem ismeri az észlelést mint közvetlen azonosságot; ezért mindig lemond az Én és a dolog eredeti kapcsolatáról, ami az észlelésben van.

Ezt a kapcsolatot kapja meg a tiszta megfigyelésből, és annak minimális folyamatosságából. Ez fontosabb lesz, mint maga a dolog.

Rendszeren nem a szem észleli a fát, hanem a tudatos alany beékelődik a relációba a fa és a szem közé. A relációt az Én eredeti azonossága hozza létre a fával: ezt az azonosságot érzi homályosan a primitív és ezért deifikálja¹³⁷ a természeti adottságot, akár a modern tudós, mindkettő előtt ismeretlen az Én eredeti aktusa.

A fa megjelenése, mint önmagára alapozott formáé a tudat elégtelenségének jelképe az Én eredeti aktusával szemben. Ezt a szimbólumot kontemplálni lehet, ebben az aktusban fölvehető a megjelenéssel azonosult forma közvetítése. Nem a formát győzi le ez, hanem a

¹³⁴ „Ricapitolando quanto sinora si è osservato [...] la coscienza dell'io non è presente all'atto più immediato con cui si congiunge con il mondo.” A jelölt szövegrészben (181-182. oldal) G. K. nem minden mondatot fordított le.

¹³⁵ Részlet ma *La pervenza* című 16. részfejezetből. „...egli deve poter spontaneità la »spontaneità« come puro darsi della percezione, dalla spontaneità apparente, nella quale ordinariamente si verifica la percezione, come soggettivo fatto mentale-sensorio. Si tratta di due momenti la cui diversità normalmente è indistinta. La spontaneità vera è il momento immediato del percepire, non il momento subito successivo che appare ad esso simultaneo ed è già la sua assunzione soggettiva: la mediazione assunta come immediato.” [a 183. oldalról]

¹³⁶ Egy újabb rész a *La parvenza* című 16. fejezetéből. „La spontanità di tale fatto normalmente è illusoria, perché è il prevalere della necessità soggettiva e della relazione di questa con sé, sul dato percettivo, che viene così assunto secondo un'identità con sé che non gli compete, in quanto posto dalla stessa necessità soggettiva: onde l'obiettivo contenuto del dato – quello che si dà all'identità reale dell'io – viene regolarmente smarrito e l'uomo è tagliato fuori della consistenza del mondo: avrà il mondo sempre fuori di sé.” [a 183. oldalról]

¹³⁷ deifikál – Scaligero kifejezése – jelentése: istennek tekint, istenít (latin, deificare)

közvetítettségét, a forma abban az identitásban adódik, amelyből született, amely az észlelést lehetővé tette.¹³⁸

(19) Az észleleti kontemplációban a szemlélő megszabadul a képzetalkotásban rejtőző kényszerektől (asszociáció, alacsonyrendű memória, tudatalatti), amely hajlamok és előítéletek szerint irányítja a tudat életét, a képzetalkotás ui. megáll a kontemplációban és mozdulatlan.¹³⁹

Az észleleti kontempláció eredeti imaginációs tevékenység, amely a dolog formájából elevenedik meg, és ha önmaga felé fordul, önmagát önalapozottnak találja, függetlenül fizikai hordozóktól, azon a ponton, hogy teremtő imaginációként fejeződjék ki. Előtte van a dolog, megragadja annak eleven elemét, és ennek az életnek identitását észleli önmagában.¹⁴⁰

(20) A (tudatos) belépés az észlelésbe azt jelenti, hogy alap-gondolkodással találkozunk, amely nem lesz képzetté és beszéddé, hanem az élet érintetlen mozgása marad, abban az önmagában kielégítő Közvetlenségben, amely az Én eredeti relációja a dolgokkal. Ebben élünk mindennap, mégis kívül esik a tudaton. Meg kell ragadni ezt a relációt az észlelés még meg nem határozott pillanatában: a reláció nem az észlelésből ered, az neki nem oka, hanem eredménye.

A megismert reláció megszűnik a függőség okozója lenni, az Én tudata mozog benne, és a mozgást az eredetéig viszi, független lesz tőle, megáll önmagában. Nem ellentétnek látja a világot, hanem olyannak, aminek ő az essenciája, mert a gondolkodás mozgása egybeesik az élet objektív mozgásával.

A világ mássága az Én tudatának lemondásából ered a saját létével való eredeti relációjára nézve. Keresve a saját lényegét, azt a testi struktúrával azonosítja, és aláveti magát annak modalitásának. Ez azért olyan, mert ez a struktúra, hogy a tudatba kerülhessen, maga is megfosztódik alaphoz való kapcsolatától, ezért van szükség érzeti észleletére és a határoltságára, amely a közvetlen közvetítésének sajátja.

¹³⁸ Részlet az *Esperienza della forma* című 17. fejezetéből: „Non ha senso che lo sperimentatore osservi il proprio osservare, che è l'immediatezza della determinazione già in atto, ma è essenziale che dinanzi alla cosa percepita egli s'identifichi con l'osservare, più che con lo oggetto dell'osservare, così da cogliere il momento successivo e apparentemente simultaneo, come normalmente avviene, per l'immediato processo soggettivo del percepito.

Il percepito gli deve stare dinanzi non come oggetto che impronta di sé il mentale, ma come assoluta oggettività, rispetto alla quale egli realizzi, sia pure per minimo tempo, uno stato di coscienza immobile – per una mobilità più interna che non va avvertita – ossia la continuità del percepire in quanto identità pre-sensibile dell'io con l'oggetto. Normalmente, infatti, egli percepisce e subito sente o pensa, non conosce il percepire come immediata identità: perciò ogni volta rinuncia al rapporto originario che l'io ha con la cosa mediante il percepire.

Questo rapporto, grazie all'osservare puro e ad una sua minima continuità, gli viene dato, come la cosa stessa che percepisce: diviene più importante della cosa stessa... [...]

Ordinariamente, non l'occhio percepisce l'albero, ma il soggetto cosciente s'inserisce nella relazione tra l'occhio e l'albero. La relazione però è attuata dall'identità dell'io originario con l'albero: tale identità è oscuramente sentita dal primitivo che perciò è portato a deificare il dato della natura, non diversamente dal moderno scienziato, tipologicamente »primitivo«, portato a deificare il fenomeno fisico: ad ambedue sfuggendo, per motivi rispettivamente diversi, l'atto originario dell'io.

L'apparire dell'albero come forma su sé fondata è il simbolo dell'insufficiente coscienza dell'io rispetto alla propria originaria azione. Tale simbolo può essere contemplato: la mediazione della forma, che s'identifica con l'apparire, che s'identifica con l'apparire, viene assunta dall'atto contemplativo.” (a 184-185. oldalról)

¹³⁹ A bekezdés G. K. észrevétele.

¹⁴⁰ „Il contemplare percettivo è un originario immaginare che si anima della forma della cosa e che, ove guardi se medesimo, per intensità de correlazione, si ravvisa fondato su sé, indipendente da supporti fisico, epperò sul punto de esprimersi come immaginazione creatrice. Avendo la cosa innanzi a sé, ne afferra l'elementi vivente e di tale vita percepisce in sé l'identità essenziale.” (Massimo Scaligero: *La logoca contro l'uomo*; 188-189. oldal)

Az észleleti tartalmat az érzékszerv közvetíti, és adódásának közvetlen módja ettől a közvetítéstől függ. Ez nem azért olyan, mert ideiglenes módon nincs összefüggésben az Alappal, hanem a valóságban azon át dolgozik: innen a megjelenés szükségszerűsége. Ez úgy tűnik, magában hordja tartalmát, valami anyagként, amelyet tartalmaz, még ha mindig is formában adódik.

A formát azonban a tükrözött tudat összekeveri a megjelenéssel, ezért az anyag önmagára alapozott valamiként adódik, külső metrikus aspektusban, amely közvetlen struktúrája, konform a folyamattal, amely közvetíti. Ez a folyamat úgy működik, mintha tényleg fizikai volna, amennyiben meg van fosztva az Alap közvetlenségétől, és mert megjelenésként az ásványi szint törvényeitől látszik uraltnak, ezek látszanak a megjelenés szintjéhez tartozni. De a megjelenés még forma sem volna az Alap közvetlensége nélkül, amely a relációt fölkelte. Így keletkezik egy föl nem ismert függőség az irreális közvetítés módjától, amely elfödi az Én relációját a dologgal az észlelésben: így keletkezik a dolgok anyagi képe.

Így az Én tudata nem az észlelés tartalmát kapja, hanem adódásának formáját az érzeti világban. A forma azonban mozgás, és ez a mozgás egy az imsginálás közvetlenségével. A közvetlensége érzékelhetetlen, mert identitása önmagával tiszta imaginációs formákban adódhat, a közönséges emberi képalkotás pedig ennek közvetítése és önkényes használata. Az Én korrelációjában a közvetlen imaginálás észrevétlenül dolgozik: az iskolázás vezet az észleléshez, mert legalább időlegesen megszünteti, felfüggeszti a közvetítést.¹⁴¹

¹⁴¹ „Entrare nel percepire significa incontrare un pensiero basale, che non si fa rappresentazione né discorso, ma rimane intatto moto de vita, in quella immediatezza a sé sufficiente, che è l'originaria relazione dell'io con le cose. La relazione nella quale quotidianamente si vive e che tuttavia sfugge alla coscienza ordinaria. Il compito, di cui sinora si è detto, è cogliere questa relazione nel momento indeterminato del percepire: essa infatti non sorge dal percepire, essendo il percepire non la causa di essa, ma l'effetto.

La relazione, ove sia conosciuta, cessa di essere mitivo di dipendenza, perché infine la coscienza dell'io muove in essa: e, potendo muovere, attinge all'origine il movimento, sino alla propria indipendenza da esso: così da sussistere in sé. Onde abbia il mondo non come un contrapposto, ma come ciò di cui è essenza, coincidendo il moto del pensiero con l'obiettivo moto della vita.

Chi abbia seguito il filo di queste considerazioni, può rendersi conto come l'alterità del mondo sorga quale obiettività apparentemente a sé identica, dal venir meno della coscienza dell'io alla relazione originaria con il proprio essere. Cercando il proprio essere, lo identifica illusoriamente con la struttura corporea, di cui subisce le modalità dovute al fatto che tale struttura, nem suo venir assunta per la coscienza, viene essa stressa privata di rapporto con il fondamento, d'onde la necessità della percezione sensoria e del limite proprio alla sua immediata mediazione.

Il contenuto percettivo, essendo mediato dall'organo sensorio, ha un suo immediato modo di darsi dipendente dalla mediazione, che non è tale, perché provvisoriamente irrelata al fondamento, ma, in realtà, operante per esso: donde la necessità dell'apparire. Che sembra avere in sé il *invariabilmente donantesi nella forma*.

Ma la forma, per la coscienza riflessa, si confonde con l'apparire, ondo la materia si dà come su sé fondata, in un esteriore aspetto «metrico», che è la sua immediata struttura, conforme a un processo che la media. Tale processo opera come fosse realmente fisico, in quanto privo dell'immediatezza del fondamento e perciò, come apparire, dominato da leggi che appaiono appartenenti al livello del suo essere come apparire: il livello minerale. Ma è l'apparire che non sarebbe neppure forma senza l'immediatezza del fondamento da cui la relazione è suscitata. Sorge così una sconosciuta dipendenza dal mondo dell'irreale mediazione, che occulta la relazione dello io con la cosa, nel percepire: onde si ha la visione materiale delle cose.

In tal modo la coscienza dell'io non ha il contenuto del percepire, ma la forme del suo darsi nell'ambito del mondo sensibile. La forma però è movimento: e il movimento è uno con l'immediatezza dell'immaginare: immediatezza impercettibile perché la sua identità con sé può darsi in pure forme d'immagini, di cui l'immaginare ordinario dell'uomo è simultaneamente la mediazione e l'arbitrario uso. Nella correlazione dell'io, l'immediato immaginare opera non avvertito: l'ascesi del percepire porta ad evvertirlo, perché sospende, sia pure provvisoriamente, la mediazione.” (Massimo Scaligero: *La logica contro l'uomo*; 20. *Percezione dell'essenza. Non essere della materia* c. fejezetrész; 189-190. oldal)

(21) Az imagináció képessége az imaginatív kontemplációban születik, az észlelt dolog ideiglenesen, mint az Én és a világ relációjának szimbólumaként adódik. A világ érzetfölköti formában jelentkezik, mint szimbólumok sora, de sosem tudatos, élettelené válva miközben tudatos lesz. Az átmeneti élettelenégből támad az egyoldalú szükségessége a fizikai relációnak, vagyis a tudománynak és technikának, mint absztrakt közvetítésnek és a tárgy szempontjából külsődlegesnek, hiszen az már közvetítődött esszenciális identitásában, de a közvetítés tudatossága nélkül. Ezt nem kellene véglegesnek tekinteni.¹⁴²

A formai érzetfölköti mozgást meg lehet találni az észlelésben, amely segítségével jön létre. Közvetítés nélkül egyenesen lehet tapasztalni, föltéve, hogy az észlelés folyamata önmagában független a dialektikus tudattól. Az eleven dolgokban ez a formáló mozgás, mint strukturáló erő áramlik és mozog. A látható dolgok formája nem saját erőből jelenik meg a tudatban, hanem mert az emberi imaginatív elem, önmagában hordva ugyanazt a formáló mozgást, amazzal azonosul, és amabból megkapja formaalkotó képességének értelmét. Ez az értelem kioltódik a dialektikus tudattól és ezért a forma az a külső megjelenés lesz, amelyre a dial. tudatnak szüksége van. A tiszta észlelés a jelenségtől fölemelkedhet a formáig és a formától a formáló erőig.

Könnyű volt mondani: az érzeti világ. Maya, de észlelni kell tudni a folyamatot, amelyen át látszatvilággá lesz.

Az észlelésben imaginatív aktivitásként jelenlévő adialektikus gondolkodás elkerüli a közönséges tudatot, mert más síkon ugyanúgy ismeretlen számára a fogalom és beszéddé válás előtti gondolkodás, amely intuitív erőként jelenik meg. A természeti jelenségek kontemplálása, mint egy realitás szimbólumainak, amely többet kíván adni, mint saját látszatát, ráneveli a gondolkodást saját eredeti formaalkotó képességének érzésére.

A közönséges észlelés első formája az, amelyet természetszerűleg elkerül a legbensőbb formai mozgás, az Én és a dolog eredeti korrelációja, mert rögtön átmege a szubjektív tudat folyamatába, amelyet a tudatalatti memória ural.

A tudat esszenciális eleme tudatosan összekapcsolódhat ezzel az észleléssel, fölvéve azt a kapcsolatot, amely szerint amaz már dolgozik benne (az észlelés a tudatban). Ez azt jelenti, hogy a tudat az érzeti jelenségvilág modalitását, amely az érzékszerv struktúrájából adódik, legyözi. Ez a struktúra a közvetítést meghatározhatja, abból kifolyólag, hogy az Én ki nem elégitő tudatossága ezt közvetlen adottságként fogja föl. Így adódik egy érzeti aspektus, amellyel konformnak látszik az észleleti mód, noha ez önmagában érzetfölköti.¹⁴³

(22) Az észlelés érzetfölköti folyamatát tapasztalni elsősorban azt igényli, hogy először az érzeti világot szimbólumok sorának lássuk, és ezt olvasni tudjuk.

Az érzékszervek funkciója mechanikus, mert olyan a viszonyuk a mai tudathoz, hogy abban fölcserelődik a forma és a formálóerők viszonya. A forma kerül a tudatba, azt látjuk primérnek.

Az érzékszervek tényleg fizikaiak, halottak. A fizikai elem formálja a lelkit. A lélek az érzékszerveken keresztül csak a fizikaitást látja. Az észlelt világ lesz a reális, érzeti világ. De ez az Én nem kielégítő jelenlétének jele, mert az Én az észlelt tárggyal való teljes azonosság lehetőségével bír, különben nem volna észlelés. Az észlelt tárgy ideiglenes közvetítettség, nem végleges realitás, ahogyan megjelenik. A dolgok szimbólumok (ezen a fokon).

A mechanikus érzékszervi funkcióból fakadó illúzórikus „közvetlenség” szintén az érzetfölköti mozgás egy formai momentuma (a forma-látás). Az észlelés adat a maga objektívitasában, de ezt nem a maga identitásának teljességében kapja az ember. Ez a teljesség

¹⁴² Részlet a *Percezione sovrasensibile nel sensibile* című 21. fejezetrészből: „L'arte dell'immaginare [...] definitivo dall'uomo.” 191. oldal.

¹⁴³ Részlet a *Percezione sovrasensibile nel sensibile* című 21. fejezetrészből: „Il moto formale [...] il movimento percettivo, in sé sovrasensibile.” 191-192. oldalról.

lenne a képessége, hogy közvetítő mivoltában megnyilatkozzék, közvetítőjeként annak, amivel azonos, élő szimbólumként, és kimondja lényegét a tudatban, az Én eredeti aktusa segítségével. Erre nézve a tudat nem éber; nincs tudatossága az erőről, amely az észlelést lehetővé teszi. A külső adat ezért reális a tudat számára, miközben csupán szimbóluma vagy jele egy tartalomnak, amelyre nézve a tudat nem éber, és ezért mintegy álm-állapotban veszi föl.

Ezért a világ objektivitása absztrakt: a dolog csak absztrakt módon tárgy. Igazán tárgy lehetne, ha a szubjektum tudatosan élne a tartalomban, amelynek a tárgy a szimbóluma, de rendszeren a szubjektum is absztrakt. Az alany és tárgy absztrakt relációjából csak az absztrakt objektivitás realiztikus reprodukciója születhetik: a gép. Ez halott szimbóluma annak, amit széttörve az organikus látzatával összeraknak. Szükséges dolog, de szimbóluma a tudat képtelenségének arra, hogy az életelemben valósuljon meg, amely számára az észlelésből megjelenik. Az észlelés a tudat számára az élet jele, amely őt elkerüli: amit absztrakt módon megfogalmaz és reprodukál.¹⁴⁴

(23) Az erő, amivel észlelünk, az Én közvetlen relációja a világgal, noha hordozója lesz az érzeti világ fölvételének, nem érzeti aktus, amelynek valódi természetéről az észlelő embernek nincs tudata, mert épp az észlelés érzeti elemének segítségével válik tudatossá.

A nem érzeti tartalom, a kontemplációban elválasztva az ideiglenes közvetítéstől, az érzeti benyomástól, megismerhető, mint a tárgy alapvető realitása. Ilyen kontemplatív aktus megvalósítható az észlelésben, amennyiben ezen belül spontán kezdeményeződik, és ha az ember szembehalad az érzeti elemmel az érzékszerveken túlmenőleg affelé fordult figyelemmel, ami bennük áramlik, és nem azonosul a specifikus érzeti benyomással, hanem önálló tartalomként fogja föl az ember: ez fokozatosan konkretizálódik és kinyilatkozik az immolítás és autonómia szerint, amit vele szemben az ember létrehoz. Az Én és a tárgy relációját az ember egy alapvető tartalom észleléseként tapasztalja, ami a közönséges észleleti folyamatban állandóan elkerüli a tudatot.

Az ember objektivitásként fogja föl a világ fizikai képét, de a „fölfogás” mozgása elsősorban az Én korrelációja a világgal, nem tudatos, mert érzetfölköti.

Az Én tudata az észlelésben elevenedik, de az észleltből meríti értelmét. Az észlelés felé fordulhat, és megragadhatja benne a mozgást, amely érvényessé teszi az észlelt formát; felismerheti, hogy ilyen mozgás azért lehet, mert nem érzeti. Az észlelés reális tartalma fizikai formában adódik, de semmi sem fizikai benne. Az észlelés éppen azért lehetséges, hogy létezik egy nem fizikai princípium áthatásának képessége a fizikaiban.

Az észlelés kontemplációjában az ember az érzeti tárgyból egy szellemi tartalmat képes kivonni, amely rendszeren az Én relációját közvetíti önmagához (a tárgy szellemi tartalmához?), amennyiben elkerüli a közönséges tudatot.

Az észlelésen belül fölismerhet egy vitális mozgást, a gondolkodását, adialektikus mozgásként, amely a maga formaalkotó erejében azonos azzal a gondolkodással, amely a lélekben észrevétlen támad, és minden alkalommal fogalommal és beszéddé válik.

Az Én tudata az észlelésben jelenik meg, de mint ön-disztinválás valósul meg az észlelttől: lemond az észlelés eleven momentumáról, önmaga absztrakt tudata lesz. Az észlelés kontemplációjában a tudat újra megtalálja születésének pillanatát, miközben az Én és a dolog eleven relációját tapasztalja.¹⁴⁵

(24) A tiszta észlelésben annak tapasztalója az Én és a világ közvetlen kapcsolatát fogja föl. Ennek nem ismerése függőség a dolgok érzeti formájától. A tárgy megszűnik azt a

¹⁴⁴ A 22., *La cosa come simbolo* című fejezetéből: „Il processo sovrasensibile [...] che solo astrattamente concepisce e astrattamente reproduce. (192-194. oldal) Nincs minden mondat lefordítva.

¹⁴⁵ A *Non fisicità del contenuto percettivo* című 23. fejezetéből. „La forza con cui si percepisce [...] la relazione vivente dell'io con la cosa.” (194-195. oldal)

kondíciót szimbolizálni, amelytől az Én tudata függ, anélkül, hogy ezt tudná, és aláveti magát az existálás illuzorikusságának, valamint ennek belső rezonanciájának (emóciós, ösztönös), a tudat akaratlagosan részt vesz az Én közvetlen aktusában.

A függőség megszűnése elvezet a másság határának észleléséhez. Ezt az Én virtuálisan már legyőzte, de a tudat nem tud erről, mert gyenge és a világot objektíven a másságban véli maga előtt látni.

A tiszta észlelés tudatos folytatása egy kozmikus folyamatnak, amely az ember által megy végbe, a szellem tetteként a természetben. Az érzeti észlelés, átélve, meg tudja mutatni a szellem szervező jelenlétét az anyagban, és az észlelő tapasztalni tudja magában a relációját az érzetfölöttinek az érzeti világgal az észlelésben.¹⁴⁶

(25) A tiszta észlelésben gondolkodás-érzés-akarás szintézise dolgozik. A közönséges észlelésben az ember nem valósítja meg az Én tiszta korrelációját a világgal, ezért ez a nem tudatos korreláció függőséggé alakul, a szabadság alapvető akadályává. Idegen lévén az Én vitális mozgása előtt (ez a három tiszta állapotú erő szintézise) a szubjektív tapasztalás érdekében ebből a szintézisből leválaszt egy élettelen, tudatos, gondolati impressziót képzet formájában, ami az igaznak elfogadott látszat, és ezt összekapcsolja az érzettel, mint az észleleti tartalom használatával a testhez kötött és a látszati értékekhez kötött érzés és akarás szubjektív szükséglete szerint, amelyek minden vágy, ragaszkodás, emóció, szenvedély létrehozói, vagyis a függőségé egy ebben a formában nem reális világtól: ez nem létezik, csak a tudat életének elégtelen mivolta miatt, amely idegen az Én vitális mozgásától az észlelésben.

Az észlelés és gondolkodás közvetlen termékeit nem egészíti ki a közvetítés tudatossága, amely közvetítéstől szükségképpen függnék, hanem látszólagos közvetlenségükben értéként fogja föl őket az ember.

A modern ember tapasztalatát, amely kizárólag az érzeti adatokon és a hozzá fűződő racionalitáson alapszik, meghamisítja, hogy az érzeti tartalmat nem észleli olyannak, amilyen, sem a gondolkodást. A hagyományban élő embernek nem volt szüksége a tiszta észlelésre és gondolkodásra, mert a világ látásának bizonyosságát nem az érzékszervekből és a gondolkodásból merítette, hanem belső érzékszervekből, amelyekkel „közvetlen észleléssel” kapta a realitást és ez kiegészítette az érzeti észlelést és gondolkodást.

Az észlelés és gondolkodás közvetlen termékei egy föladat jelei; hogy az Én relációját ezekkel megismerje. A meditálás a gondolkodás beteljesítése. A tiszta észlelés az érzeti világ visszavezetése a szellemhez, és egyúttal a kontempláció aktuális modellje. Mindkét aktusban az ember az Én eredeti korrelációjához emelkedik a világgal. Ez megszűnik függőség lenni, a „közvetlen megismerés” helyreállításává lesz, amely a régi embernek a gondolkodástól és érzetektől függetlenül volt.¹⁴⁷

*

Amíg a gondolkodás valami észleletet közvetít, nem lehet más, mint annak képe. Ez mindenképpen absztrakt, visszfény, amivel szemben az, aminek visszfénye, realitás.

Az érzetmentes gondolkodás nem ez; önmagában olyan realitás, mint az absztrakt gondolkodás tárgya.

Az absztrakt gondolkodásból el lehet jutni az érzetmentesig, mert a gondolkodás kategóriái eleve érzetmentesek: van, mint, miatt, több stb.

¹⁴⁶ A *La reazione originaria* című 24. fejezetéből. „L’osservazione pura... [...] con il sensibile mediante la percezione.” (196. oldal)

¹⁴⁷ A *Pricipio di una nuova scienze* című 25. fejezetéből. „...i prodotti del percepire e del pensare non vadano tradotti in valore dalla appena affiorante coscienza dell’Io... [...] Il meditare è il compimento dell’atto pensante. Il contemplare mediante percezione pura è il ricondurre allo spirito il mondo dei sensi, ma è parimenti il modello attuale della contemplazione. Sia nel pensare puro che nel percepire puro, l’uomo si eleva alla correlazione originaria dell’Io con il mondo. La correlazione cessa di essere dipendenza, divenendo restaurazione della conoscenza diretta che l’uomo antica aveva indipendentemente dai sensi e dal pensiero.” (198. oldal)

A másság értelme: az individualitás tapasztalása. Ez az ego-val kezdődik. De a másság szemlélésének attitűdje lesz az első lépés az Én tapasztalásában: más-ként szemlélni kezdem mindazt, ami az ego támasza, hordozója volt. Mert aki ezt más-nak (nem önmagával azonosnak) látja, az nem az ego, hanem Én.

A közönséges gondolkodás legfinomabb, legrejtettebb irányítója az ego fönmaradásának szükségessége. Hogy legyen gondolat – hogy legyen ego: ez az igazi egoizmus. Hogy legyen ego, ezért más-nak látszik a világ, a közönséges gondolkodás pedig ezt képezi le. Ezért az absztrakt gondolkodás mégis az első lépés az önálló gondolkodás felé: egy minimális akarat rejlik benne, ami tiszta akarat.

Lélekzés: kívül-belül; tudat; csak állat és ember lélekezik; belső ritmus egyáltalán. (L.¹⁴⁸ 51)

A gondolkodás funkcionalitásban válik szellemmé, alappá, valósággá, azaz istenivé; nem a tárgya miatt. Megmarad ebben a világban, itt lesz túlvilági, és ezzel megszünteti a határt a kettő között. Nem kell, hogy az Eget lehozza a Földre; az eleve itt van; csak észrevenni kell megtanulni.

A közönséges tudat számára az Én minden tette idegen és más-ként jelentkezik. Amíg a gondolkodás és észlelés is az Én ajándéka, addig ez teljesen időszerű.

A tiszta megfigyelés (Avvento)¹⁴⁹

Az ember gondolkodó lény: képes arra, hogy tudatos legyen a saját gondolkodásában. Ez a szabadság princípiuma. De ezt a szabadulást, épp a gondolkodás segítségével, másban keresi, mítoszokban, tényekben, dolgokban, bálványokban, magatartásokban és újabb filozófiákban: amelyek nem lennének azok és nem lenne még illuzórikus értékük sem, ha nem volnának gondolva. A gondolkodásban rejlő lehetőség nem tudatos, nem meglátott mivolta adott pillanatban eltűnne, ha az ember a gondolkodás tapasztalásával szemben olyan konkrét és tudományosan szigorú tudna lenni, mint ahogy a külső világgal szemben azt hiszi, hogy olyan: objektív megfigyelő, személytelen tapasztaló.¹⁵⁰

A gondolkodás megnyilatkoztathatja, ami ő, amennyiben magasabb realitás. A gondolkodást tapasztalva, vagyis észlelve az eredeti mozgását mielőtt kimerült volna érzeti észleletek felöltötésében, az ember első érzetföltött tapasztalatát kapja. A gondolkodás ettől fogva megvalósíthat egy objektív és személytelen jelleget, és ezen át a dolgok felé fordulhat, amelyek már vannak, a lények, a világ felé, és a további mozgást attól várhatja, hogy azok lényege felébred benne. De ez a mozgás, amely sajátja, lényegéből fakad, ugyanakkor a szemlélt tárgy belső tartalma. A tapasztalat ez: a világ léte, lényege föltámad a gondolkodás létében, lényegében.¹⁵¹

¹⁴⁸ Massimo Scaligero: *La luce – introduzione all'immaginazione creatrice* (Tipola – Roma, 1964)

¹⁴⁹ Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959)

¹⁵⁰ „Si è esseri pensanti: capaci di divenire coscienti nel proprio pensare. [...] osservatori obiettivi, sperimentatori impersonali.” Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Fordítás a *L'osservazione pura* című fejezetből, a 96. oldalról.

¹⁵¹ „Il pensiero comincia in sostanza a manifestare ciò che è in quanto realtà superiore. [...] L'esperienza è la seguente: l'essere del mondo risorge nell'essere del pensiero.” Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Fordítás a *L'osservazione pura* című, V. fejezetből, a könyv 97. oldaláról.

A világ látképe készen tárul az ember elé, sőt azért van ilyen látkép éppen, amennyiben készen van. A „készülése” rendesen nem tudatos: az a létesülése, amely nem a külső alakulása, ez mindig már kész a maga érzeti-fizikai megjelenésének pontszerűségében, hanem a belső folyamat, amelyet a gondolkodás föltételez, és amely nem tudatos számára, ahogyan saját létesülése sem tudatos a számára, és az a spontán mozgás sem, amely az észleleti tartalmat kiegészíti az észlelés aktusában. Épp ezért jelenik meg a látkép olyannak, amilyen, mert az ember benne van, anélkül, hogy tudná, mint alkotó: nem néző, még nem tud szemlélő lenni, amíg egy része tudattalanul aktív a kép létrehozásában.

A közönséges megfigyelése a világnak nem lehet igaz, mert nem tiszta; képekhez van kötve, amelyek megrögződnek formájukban, épp a dualitásba esett megfigyelési folyamat következtében; ezért lehet majáról beszélni. Számot kell adni azonban magunknak az öntudatlan belső mozgásról, amely a majának formát ad; ennek értelme éppen az, hogy az általa fölkeltett belső mozgást dinamikusan fölfogja az ember, ne meneküljön a maja elől, mint illúzió elől, mert ezzel ezt az illúziót realitásnak értékeli. A tiszta megfigyelés, míg a folyamata szerint objektív, külső tárgy fele fordul: egyúttal egy lépést jelent „visszafelé”, a dualitás rejtett gyökerei felé, a megismerési aktus és a világ folyamatának belső egységét kívánja helyreállítani.¹⁵²

A belső élet, amely a természethez kötve, megfosztottság, tévedés, sötét ösztön, romboló és egyúttal egoisztikus tudat, a természettől elválasztva a tiszta szellemi tapasztalathoz szükséges erő. A finomat elválasztani a sűrűtől, a szellemit az érzetitől, az érzeti tapasztalatban, fokozatosan kifejleszteni a gyenge belső elemet, amely minden észlelést kísér, ez a kezdeti föladat. Az erő, amely fölszabadul a természetből – és ezért fölszabadítja a természetet és perspektíváját átalakítja –, csak a földi tapasztalatból származhatott a szellem számára. Adott pillanatban a szellem, fölismerve a földi illúzió radikális értelmét, ezen át tud hatni; nem gyógymódokkal többé, amik maguk is az illúzió kifejeződései: a működése azáltal lehetséges, hogy elválik az éteri-fizikaival való keverékéből, amiben eredeti erői vágyelemmé idegenednek.

Az ember szellemi lénye onnan kell föltámadjon, ahol már van: nem eredhet folyamatokból, amelyek az ént a természetbe belefoglalják. A Szellem semmi sem volna, ha realitása nem autonóm tevékenységből eredne. Egy nap meg kell érteni, hogy a közönséges tudat határoeltsága ellenére ez az autonóm cselekvés már kész lehetősége a mai embernek, mintha a magasabb én már működésben volna a tudat spanyolfala mögött: ezért a koncentráció és meditáció erőfeszítései nem mások, mint egy már a mélységekben jelenlévő állapot elérésére irányuló munka. Meg kell szabadulni egy illuzórikus korlátozottságtól a föladat tekintetében, hogy az Én erőit megvalósítsa az ember, amelyek a valóságban már megvannak. Valójában a munka értelme épp ez: asszimilálni egy fölszabadító és átalakító Erőt, amellyel virtuálisan azonosak vagyunk, amelyet azonban a tükrözött tudat nem ismer, és önmagától idegennek érez. A dualitás legyőzése és a tükrözöttségé, az ember szabad tette: az Erő ezt követő áramlása a Logos már bevégzett aktusa. A titok ez: észrevenni, hogy már bevégzett aktus.¹⁵³

Az észlelés folyamata olyan tudatsíkon zajlik, amelynek a magasságában az ember alvó vagy álmodó állapotban van. Az észleleteket nem úgy kapja, ahogyan azok igazán formálódnak, a folyamatuk direkt tudatával, hanem kizárólag ott, ahol azok egyidejűleg

¹⁵² „Lo spettacolo del mondo lo si trova dinnanzi bell'e fatto: [...] l'unità interna dell'atto conoscitivo con il diverire del mondo.” Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Mindkét bekezdés fordítás a *L'osservazione pura* fejezetből, a 97-98. oldalról.

¹⁵³ „La vita interiore che, legata alla natura, diviene privazione [...] Ma questo è il segreto: accorgersi che è già compiuto.” Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Mindkét bekezdés fordítás a *L'osservazione pura* című fejezetből, a 107-108. oldalról.

fölkeltik az ösztönös memóriát; ez maradék nélkül a belső aktus helyébe lép, amelyet az észleleti tartalmak lényegében igénylenek. Az észleletek élettelen képzetek alakjában verődnek vissza.¹⁵⁴

A tiszta észlelés a kontempláció egy formája, amelyben a gondolkodás hallgat, hogy az észlelt tárgy lehessen aktív. Ez először a fizikai jegyein át beszél: ezek a kontempláció ereje előtt kioltódnak, mint fizikai jegyek, és egyidejűleg adódik belőlük egy megelevenedett kép, amelyben megnyilatkozni kívánczik az, ami őket egyesíti. Ez, ami őket egyesíti, a kifejeződésében azonosul a megismerő mozgással, amelyet a tiszta észlelés kelt föl: ez az aktus olyan tudatsíkon valósul meg, amelynek szintjén a közönséges ember alszik, egy zónában, amely a tiszta mentális, manas és a metafizikai inspiráció (buddhi) közt fekszik.¹⁵⁵

—

A magasabb Én vagy Szellem, abban nyilatkozik meg, ami az emberben új, kiszámíthatatlan. A szokásszerű, az ismétlés, a lélek megnyilvánulása.

—

A kontempláció értelme a teljes elfeledkezés önmagunkról, az egoisztikus tudat időleges megszüntetése a „más”-nak szemlélésén át, hogy eközben a mindig jelenlévő magasabb erők hatolhassanak a tudatba. Ezek nem lehetnek direkt célok és célkitűzések, mert nem lehetnek tárgyai a közönséges tudatnak. A reláció ezekkel, miként a szemlélt tárggyal is, a teljes azonosság.

A fölnyílás a magasabb rendű felé annak eredménye, hogy az ego a kontemplációban elfelejti a határait, nem őrzi a határok tudattalan őrzésével önmagát. Ezzel utat nyit, azaz nem zárja ki időlegesen az univerzális erőket. A kizárásuk alkotja éppen az ego-t.

—

Az ember gondolkodása: a kozmikus gondolkodás észlelése. Legyöngített formában. A kozmikus gondolkodás múltja: a természet. A jelenje az éteriség. Az individualizált lélekzés kozmikus gondolkodás, az egyetlen szál, amely a világgal összeköti az embert, és meghagyja szabadságát is. (*Das 5. Ev. 279-*)¹⁵⁶ *Okk. Lesen, okk. Hören*¹⁵⁷ 81; 87; 114-117; 118-

—

Az egzisztenciális szükségyszerűség: hogy érezzem, bizonyítsam, hogy vagyok; a szorongás: hogy nem vagyok. A védekezés szükségessége a világ ellen, az ego szükséglete, a kizárás.

¹⁵⁴ „Il processon percettivo si svolge a un livello della coscienza, all’altezza del quale l’uomo è dormente e sognante. Le percezioni egli non le ha come realmente si formano, ossia con una coscienza diretta del loro processo, ma unicamente là dove esse simultaneamente sollecitano la »memoria« istintiva – che può così sostituirsi senza residui all’atto interiore richiesto nell’essenza dal contenuto percettivo – e si ripercuotono disanimate in forma di rappresentazioni.” Massimo Scaligero: *Avvento dell’uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell’esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Fordítás a *L’osservazione pura* című fejezet 110. oldaláról.

¹⁵⁵ „La percezione pura si attua in sostanza come una forma di contemplazione nella quale il pensiero tace affinché sia attivo l’oggetto percepito. Questo parla da prima attraverso le sue note fisiche: le quali, dinanzi alla forza contemplativa, tendono a estinguersi come tali mentre simultaneamente si dà di esse una immagine rianimata, nella quale tende a rivelarsi ciò che le unisce. Ciò che le unisce, nell’esprimersi, si identifica con il moto conoscitivo suscitato dalla percezione pura: è un atto che perciò si verifica a un grado della coscienza al cui livello l’uomo ordinario è dormente, in una »zona« per così dire compresa tra il mentale puro (*manas*) e la sfera della ispirazione metafisica (*buddhi*).” Massimo Scaligero: *Avvento dell’uomo interiore – Lineamenti di una ecnica dell’esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Fordítás a *L’osservazione pura* című fejezet 111. oldaláról.

¹⁵⁶ Rudolf Steiner: *Aus der Akasha-Forschung. Das Fünfte Evangelium* (GA 148) – A 279-es szám egy 1966 előtti kiadás oldalszámát jelzi.

¹⁵⁷ Rudolf Steiner: *Okkultes Lesen und okkultes Hören* (GA 156) – A cím melletti számok egy 1966 előtti kiadás oldalszámait jelzik.

A látszatvalóság egyértelműen a múlt idő. A halál birodalma, amiben a Föltámadás lehetséges.

A múltból való szabadulás a legmélyebb értelmű lazaság, elengedése a formának; teljes szabadság. Az önfenntartás elengedése.

A közönséges tudat a halálból él, az elválasztás princípiumából, amely a fizikaiság. Nem viseli el az áthatást; lényege a tükrözés, vagyis a halottá varázsolás. Az ideák átlátszósága az áthatás utolsó nyoma.

A szellemi tapasztalás felé vezető minden lépés indirekt kell legyen, mert a tudatosságnak a közönségestől eltérő princípiumát kell fölébresztetni, azt, amiből a közönséges tudat ered, mint annak árnyéka. Az indirektség azt jelenti, hogy a közönséges tudatot maximálisan el kell foglalni, hogy elfeledkezzen önmagáról, hogy az erők érvényesüljenek, amelyek az elfoglalásában tevékenyek, ne a tartalom; hogy elfeledkezve önmagáról a küszöb fölnyílhasson, hogy a tükrözött helyett a fény és a fényforrás legyen közvetlenül a tudat-fenntartó. A közönséges tudat gondolatai, akarása a célokat saját szférájába meríti.

Az Ego-izmus tápláléka a félelem. Félelem a magasabb hatalmaktól, amelyek szemben velem vannak és foglalkoznak velem, tehát vagyok, vagy félelem önmagamtól és görcsös ragaszkodás a valós fizikai világhoz. A jobbokban: a félelem a Semmitől, a szorongás. De mindez arra jó, hogy megmaradjak annak, aki voltam, hogy a múlt mumifikálódjék, hogy ne kelljen élnem szabadsággal, hogy észre se vegyem.

Minden gondolat múlt idő, minden észlelet is. Nem vagyok jelen. A Jelenlét = Közvetlenség. Árnyék vagyok a fényben (Lauer)¹⁵⁸

Az ember eddig nem ismerte meg a világot, csak amennyiben az egzisztencia tudatát fönn tartotta. Ezért önmagát sem ismerhette meg, nem volt kit, nem volt kinek.

Az absztrakt gondolkodás képszerű, halott, nem kényszerítő. Helyet ad az emberi szabadság számára, de lehetővé teszi a gondolkodás objektíválását, hogy az emberi figyelem tárgya legyen a gondolkodás: nem lenyűgöző, nem erő, az ember nem keresheti benne éntudata támaszát. Az én-tudat önállósulhat, a gondolkodást megfigyelheti.

A szellemet a gondolkodáson kívül keresni, amellyel az ember a szellemet gondolja: ez materializmus. Az absztrakt gondolkodás már tükrözött szellem.

Az ember elszakadása, kiválása a természetből fokozatokban történik; megismerésben még nem vált el egészen; az észlelésben még a természetre támaszkodik, az észleltre, az észlelés segítségével van. Teljesen önálló akkor lesz, amikor azonosulni tud az észleleti világgal; most annak köszönheti tudatát, így függ tőle. Az ember nem szemlélője a világnak, hanem részben öntudatlan szereplője a képnek, amit alkot.

Dolog az, ami gondolhatatlan.

Az Igazság: fénylő Arc.

Az időt csak az időtlenségből lehet megérteni.

Hosszú beszélgetés lehetséges, míg a homokórában egy szem leesik.

¹⁵⁸ Lauer, Hans Erhard (1899-1979) német születésű Svájcban élő antropozófus, író, szerkesztő, tanár.

—
Időben nincsen jelen. Jelen csak Jelenlétként van – ez időtlen.
—

A gyakorlatok arra szolgálnak, hogy az ember elérjen egy állapotot, amely már a mélységekben jelen van; hogy megszabaduljon illuzórikus korlátozottságától az ember az Én erejének megvalósítását illetően, amely már megvan. Ez az erő azonos az emberrel, de a tükrözött tudat ezt az erőt más-nak érzi.

Az ember – a világ; érzékszerveit tekintve és a gondolkodás alapját képező organizmust tekintve. A világ beleépül az emberbe. Ezért sem az érzeti észleletben, sem a gondolkodásban nem önmaga, hanem a világ tartalma.

—
Az értelem nem arra való, hogy kövessük; arra való, hogy önmagát kiküszöbölje. Ez az értelem, akkor lesz igazán értelem. Azaz értelem fölötti.
—

Amit szellemi tapasztalásból mond valaki, az teljesen ellenkezik a közönséges gondolkodással. Hatása, hogy az ember még görcsösebben ragaszkodik az értelemhez.

—
A funkció: időtlenség.
—

Egy kereszt lehet fából, vasból és márványból; de a realitása nem a fa, vas és márvány, amely kitölti a formáját, hanem az, ami formaként jelentkezik ott, ahol már nincs anyag.

—
A tér annak tagadása, hogy mindenütt jelen vagyunk. Az idő, hogy örök vagyok.
—

A szellem szava: szavak nélküli suttogás.
—

Ami törvényszerűen a jövőben fog megtörténni, és megjósolható, a szellem szempontjából múlt. Csak a szellem jelent jelenlétet.

—
Igazi passzivitásra csak maximális aktivitás = jelenlét képes.
—

Akinek léte nem kell, hogy valamilyen meghatározott létformához kötődjék, az legyőzte a halált. Ez a Múlt-tól való teljes elszakadás értelme.

—
A fizikai test szigetelő szerepe az érzékszervekben nyilvánul meg. Ezekben a fiz. test túlsúlyban van az étertest fölött; az nem hatja át az érzékszerveket. Így fiz. hatások mennek végbe benne. Az étertesttel, ha az áthatná az érzékszerveket, „waltender Wille”-t¹⁵⁹ észlelnék a fizikai világ helyett. Nem lenne „fizikai” világ.
—

Az amoralitás forrása az észleleti világhoz való viszonyom, a támaszkodás, a vágy, az önfenntartás. Minden egyéb amoralitás másodlagos, és az előbbi következménye. Hogy van egy „külső” világ.
—

Az Én az önmegismerésben csak azt láthatja, ami nem ő, ami azonosultság volt, támasz, hordozó.

¹⁵⁹ Régies német. Mai németéggel: Herschende (wirkende) Wille – jelentése: uralkodó akarat. Rudolf Steiner: *Die Welt der Sinne und die Welt des Geistes* (GA 134) – címmel hat előadás tartott Hannoverben 1911. december 27. és 1912. január 1.-je között. A megjegyzés a *Waltender Wille in der Sinneswelt. Waltende Weisheit in der Welt des Entstehens und Vergehens* című második előadásra utal.

—
Amit a tudat nem hat át, az „külső”. Akár áthatotta már egyszer, akár nem. A tükrözött tudat természete miatt ilyen folyton keletkezik, mert az időben és térben él. Ehhez a „külsőhöz” fűződik a pozitív és negatív vágy. A szeretet nem vágy: a külsővé vált újra fölvétele belsővé. Az ősegység, őszonosság nem szeretet, az csak az elidegenedéssel szemben lép föl.

—
A tiszta akarat = teljesen átlátható. Ahogy a tiszta gondolkodás. Nincs benne érzeti = külső elem. Nem tükrözött, nem válik el a gondolkodástól.

—
A tanok az emberért vannak, az individuális praxisért.

—
A vágy az Én azonosuló-képességének ereje, amely az ásványi felé fordult. A vágy mindenkor jelen van, mint az érzetek folytonos szükséglete, mint pontszerű kényszer arra, hogy dolgokkal és célkitűzésekkel megtöltsük az időt és támaszkodjunk a tér formáira, csak kitarítás a formák mellett, amelyekben csak existálni lehet, létezni nem.

—
A belső nyugalom eredmény, a gondolkodás fölszabadulásának következménye.

—
Csak az halhat meg, aki halhatatlan.

—
A belső tapasztalatok útján is vannak feszültségek, szenvedések, és ezek súlyosabbak, mint a hétköznapiak. De áttetszőek, az ember észleli az erőket, amikből szövődtek, ezért katartikusak.

—
Minden szenvedély, emóció, ösztön az Énből származik, aminek elidegenedése. Az ego önmagában semmi sem volna, tükörkép; ezért a langyosság a legértéktelenebb.

—
A reinkarnáció ténye önmagától értődően következik az igazi Én élményéből.

—
A taníthatóság, nevelhetőség, újnak a fölvétele is az Én miatt és által lehetséges. Ez az új nem függhet az organizmustól; tág értelemben.

—
A művészi ábrázolás főtémája nem a tárgy, hanem a szubjektív megismerési aktus, a szubjektív reprodukálási aktus és a „tárgy” egységének megmutatása.

—
A föllazítás eredménye a várítudás a megismerésben, minden fokon.

—
Az alvás alatti pihenés: nincs ego.

—
Csak az ember tud a halálról.

—
L'Avvento 274: „A szabadság teremtő akarattá lehet, föloldva a varázslatok alól a leesés állapotait, amelyekben erők bonyolódtak bele, és mint fizikai élet nyilvánulnak meg. Minden egzisztencia szövedékében észlelhető az akarat mint idea: a kinyilatkozása (megjelenése) aktusában, azon a ponton, hogy kisugározza lényegét; egy ahrimáni erő elvarázsolja ezt, az extraverzió felé fordítva, és az egzisztencia szükségszerűségének sötétségében megbénítva annak (eleven) belső formáját. Látható a képtelenség arra, hogy az ember változatlanul akarja magát a külső forma felé irányuló feszültségen át miképpen süllyeszti a princípiumot a kifele fordulásba, az alanyt a tárgyba; így az esszencia elidegenedik önmagától a megnyilvánulásában

(megjelenésében), tudattalan mozgásban, ösztön, vak erő, amely mechanikusan keresi önmagát a tárgyaiban. Ilyen a természet szövődéke: ez a bűnbeesés színtere, evidens benne az esszencia degradálása egzisztenciává: égi lények lehullása olyan azonosulásba, amely kényszeríti őket, hogy automatikusan kitartsanak az aktus mellett, amely őket vakká tette. Így varázsolódott el az érzetfölötti világ a teremtettség fizikaiságába, és ezt a fizikaitást drámájának utolsó, megmagyarázhatatlan fázisában észleli az ember, mint külső anyagiságot: a föladat, hogy ezt föloldja.”¹⁶⁰ A vágy föloldásával történhet.

Az akarát, amelynek tárgya, vágyott tartalma van, kötöttség, mánia. A tárgy nélküli akarás, vágymentesen, ön-akarásként jelenik meg.

Amikor az ember képes visszavonni a gondolkodását, érzelmeit, akarását a tárgyaktól, független lesz a támaszaitól, akkor gondolkodhat, érezhet, akarhat igazán. Akkor szabad, akkor ébredhet föl és ébredhet föl benne a szeretet.

A tiszta akarás a gondolkodásban jelenik meg, amely nem a természeti kényszerből aktiválódik, mint egy erő; amikor ez az erő önmagában észlelhetővé válik, megismerhető benne egy individuum fölötti akarás, amelynek forrása a Logos (teremtő akarás).

Az Én igazi lakhelye: a Másik.

Az ember minden erénnyel rendelkezhet, és mégis rosszak lehetnek tettei, minden erénnyel, kettőt kivéve: megértés és részvét.

Schwere nach aufwärts.

*Geist. Menschenkunde*¹⁶¹ 306; Solche Schöpfungen aus dem Nichts entstehen fortwährend in der menschlichen Seele. Es sind die Erlebnisse der Seele, die man nicht durch Tatsachen erlebt, sondern durch Relationen, durch Beziehungen zwischen den Tatsachen, die man sich selber herausbildet. Ich bitte, wohl zu unterscheiden zwischen Erlebnissen, die man aus den Tatsachen, und denjenigen, die man aus den Beziehungen zwischen den Tatsachen hat.

Az öntudat szembehelyezkedik a tudattal.

A gondolkodást látni kellene. De az Én a testtel azonosult, ezért a gondolkodást közvetlenül nem láthatja. A gondolkodásnak erő-kapcsolatba kell lépni a fizikai testtel, hogy az ember használhassa: így lesz tükrözött, halott (az ember kívül is csak a halottat észleli), elveszti erejét, életét, hogy észrevevődjék.

Az organizmus: a múlt. Az öntudat mögött a Jelenlévő áll, aki megítéli a múltat. Szembekerül vele. Ugyanannak a lénynek múltjáról és jelenjéről van szó.

A múlt erői fölhasználják a tükrözött gondolkodást, amely nem elég autonóm ahhoz, hogy észrevegye önmagát.

A természet és a szellem közé beépült a tudat, és elválasztotta őket.

¹⁶⁰ „La libertà può divenire volontà creatrice, disincantando gli stati [...] come materialità esteriore: il compito è scioglierla.” Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una tecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959). Fordítás a XII. fejezet (*Sintesi iniziatica*) végéről, a 273-274. oldalról.

¹⁶¹ Rudolf Steiner: *Geist[eswissenschaftliche] Menschenkunde* GA 107

—
A fejrendszerben a szellem megnyilvánulhatna, ha közvetítés nélkül ki tudna fejeződni. Ezzel szemben dialektikus gondolkodásként fejeződik ki; a gondolkodás ereje, tükröződve az agyban, fordítva nyilvánul meg (asztralitás). Ez a megfordított szellem.

—
A mozdulat gondolattá válik, a gondolat mozdulattá. De érzés is, akarat is a mozdulat és viszont. Kép, anyag és értelem. Sinn. Metamorfózis.

—
A tükrözött gondolkodás tagadása az eleven gondolkodásnak, noha belőle származik; ahogyan az álom tartalmát, ha elmondjuk, tagadása az álomnak.

—
A múlt: törvényszerű, jósolható, érzet = jel, szimbólum;

—
A dolgok lényege él, de belőlük a tudatba csak az kerül, ami megszűnt élő lenni.

—
Az érzeti világ: akarat. Mag és csíraszerű. *Allg. Menschenkunde*¹⁶² 36; 47;
*Welt d. Sinne*¹⁶³ II.

—
A kép sokkal több, mint a gondolat. *Mich. Myst.*¹⁶⁴
*Magia*¹⁶⁵ 32. körül és III. fejezet.

—
A jelenségvilág akkor lesz akarati hullámmás, ha az egoítás és ezzel a vágy megszűnt. A tükrözés következtében az ember legmagasabb sajátságai pervertálódtak. Gyűlölet, alattomoság, kegyetlenség, gyávaóság, irigység, fukarság.

—
A tudat élettelenisége miatt az érzélem és akarat a testiségen keresztül képes csak megnyilvánulni.

—
Az akarat tudati szintjén vagyunk egyek a világgal. Ez az eleven gondolkodás szintjével azonos.

—
A gondolkodás "látása": a kép látása.

—
A nihil est in intellectu¹⁶⁶ igaz. De nem az érzetek absztrakciója kerül a tudatba, hanem a gondolat – idea, ami az észleletben közvetlenül adódik.

—
Az észlelés belső képességét tapasztalva és visszafelé járva az extrovertált dialektikát, amellyel mindennap képzeteket alkotunk, a kutató megtalálhatja a gondolkodás teremtő áramlását. Ez sokkal több, mint gondolkodás, az az erő, amely a természetet élteti, és a világokat mozgatja.

—
Az alany elfelejti magát az észlelésben, de az észlelet számára mégis van.

—
A szimbólumról nem lehet, nem kell tudni semmit, nincs értelme. Látni kell közvetlenül.

¹⁶² Rudolf Steiner: *Allgemeine Menschenkunde als Grundlage der Pädagogik* (GA 293); 14 előadás Stuttgartban – a számok egy 1966 előtti kiadás oldalszámjai.

¹⁶³ Rudolf Steiner: *Die Welt der Sinne und die Welt des Geistes* (GA 134) – hat előadás Hannoverben 1911. december 27. és 1912. január 1.-je között. A cím melletti római szám a *Waltender Wille in der Sinneswelt. Waltende Weisheit in der Welt des Entstehens und Vergehens* című második előadásra utal.

¹⁶⁴ Rudolf Steiner: *Anthroposophische Leitsätze – Der Erkenntnisweg der Anthroposophie – Das Michael-Mysterium* (GA 26)

¹⁶⁵ Massimo Scaligero: *Magia sacra – Una via per la reintegrazione dell'uomo* (Tilopa Roma – 1966)

¹⁶⁶ Semmi nincs az értelemben, ami ne lenne az érzetekben (latin)

Az észlelésben azért nem találkozom a világ akarásával, mert önmagamat akarom.

Szimpátia és antipátia az ego (a lélek) önfenntartó és összekötő erői. Ezért a vágyban az antipátia dominál. A szimpátia erők csak a 3 magasabb régióban vannak antipátia nélkül.

*Allg. Menschenkunde*¹⁶⁷ III. 48. Über diesen zwei Elementen – der Erfassung des Toten durch den Verstand und der Erfassung des Lebendigen, des Werdenden durch den Willen – steht im Menschen etwas, was nur er, kein anderes irdisches Wesen, von der Geburt bis zum Tode in sich trägt: das ist das reine Denken, dasjenige Denken, das sich nicht auf die äussere Natur bezieht, was im Menschen selber ist, was den Menschen zum autonomen Wesen macht, zu etwas, was noch über demjenigen ist, was im Untertoten und Überlebendigen ist. Will man daher von der menschlichen Freiheit reden, so muss man auf dieses Autonome im Menschen sehen, auf das reine sinnlichkeitsfreie Denken, in dem immer auch der Wille lebt.

A dialektikának végeredményben igaza van abban, hogy az észleleti világ reálisabb a gondolatvilágnál: de a benne rejlő eleven akarati elemnél fogva.

A realizmus tévedés, ha a közvetlen tapasztalati „realitásra“ irányul; az igazság hordozója lesz, ha ez a „közvetlen“ maga a közvetítés, a maga tisztaságában: a tiszta észlelés és tiszta gondolkodás.

Az Én támasza: amivel azonosult. Ő az azonosuló.

*Allg. Menschenkunde*¹⁶⁸ 91. “Der gewöhnliche traumlose Schlaf ist vom geistigen Gesichtspunkte aus gesehen nichts anderes, als die Hingabe des Menschen mit seiner ganzen Seelenwesenheit an das, woran er hingegeben ist mit seinem Wollen, während er seinen Tageslauf vollbringt. Es ist nur der Unterschied, dass wir im eigentlichen Schlafen mit unserem ganzen Seelenwesen schlafen, dass wir im Wachen nur schlafen mit unserem Wollen. Beim Träumen, was man im gewöhnlichen Leben so nennt, ist es so, dass wir mit unserem ganzen Menschen an den Seelenzustand hingegeben sind, den wir Traum nennen“ – im Wachen nur als Fühlender träumen.

Az akarat éppoly átlátszatlan, mint az érzeti észlelet. És mégis: én akarok, én észlelek. A megismerés átlátszó az én számára: éppen ebben áll.

A megismerő mindig az igazi Én; az ego is ez az Én, amikor a tükrözött tudattal, saját tükörképével tartja magát azonosnak. A fölébredés nem történhet az álomban, azaz a tükrözött tudat síkján, mert tudni erről csupán álom az álomban. A fölébredés: függetlenedés a tükörtől.

A teljes gondolkodás átlátja önmagát. Különben csupán tárgy a többi között, elidegenedett önmagától, vagy ha nem veszik észre, hogy gondolkodás van, még csak nem is tárgy. A tükröződés legyőzése az iskolázás célja.

A fordított irányú, tükrözött gondolkodás beleszól az ösztönök (test) életébe, és az akarat és érzés erőit is megfordítja.

¹⁶⁷ Rudolf Steiner: *Allgemeine Menschenkunde als Grundlage der Pädagogik* (GA 293); 14 előadás Stuttgartban; III. előadásból

¹⁶⁸ Rudolf Steiner: *Allgemeine Menschenkunde als Grundlage der Pädagogik* (GA 293); 14. előadás Stuttgartban; részlet a VI. előadásból.

Hogy a szellem önmagára ébredjen, kell, hogy elidegenedjék önmagától; ez a tükrözött tudat, amit az igazi Én észlel, és magát azzal azonosítja. A tükrözött tudat (ego) számára idegen, külső lesz saját eredete: a szellem, a világ. Az extraverzió keletkezése a tükrözés keletkezése, a tükrözésben van kint és bent.

Az idegrendszerben nem él a tiszta szellemiség, csak alvás alatt. Éber tudati állapotban az idegrendszer vitalitásán tükröződik a szellem, és ez a vitalitás áthatja a szellemet. Az állati vitalitás befolyásolja a tudatot. Az agy fordítva él, mint a test többi része: a megfordult szellem uralja. Ez a betegség. A vitális folyamatok inkarnálják a szellemet, de az agyban nem eredeti módján. Az üresség a voltaképpeni gondolkodás.

A fizikai: a gondolt, a halott forma. Az élő forma = eleven gondolkodás. A forma nélküli: az anyag. Amennyiben ilyen van. Az igazság az eleven gondolkodás. A tisztán fizikai nem helyezkedhet szembe a szellemmel, mert annak szempontjából nézve üres. Szabadon átjár rajta a szellem.

A testben a szellem életként működik, mert folytonosan mozgásban van, hogy megnyilvánuljon. A fejben a megnyilvánulás beteljesült.

A végtagokban megtestesülő erők szellemi mozgása tükröződik, a fizikai agyban: ez a gondolkodás, a maga élettelenségében. A tükröződés a mozgás fordítottja; az emberi gondolkodás ezért szemben áll a szellemmel.

Ha a gondolkodás nem tárgyak, hanem önmaga felé fordul (ez sem tárgy), nem használja hordozóját, az agyat (mert nem tükrözött a gondolkodás).

Az agy az irreverzibilis gondolt, amely a maga rögzítettségében út és akadály a szellem felé. A nem használt agy: a tiszta fizikaiság, amely közvetlen kapcsolattal bír a szellemhez: az alapjához.

A tiszta akarás az akarat mozgása a gondolkozásban, mint hordozójában. Ez az akarás a világ láthatatlan szövedéke, amely megnyilatkozik, ha nem az ego útján tapasztalunk, hanem annak segítségével, amiben az ego megsemmisül.

Ha ezzel az akarással, amelyben bele van foglalva a gondolkodás, állunk szembe a világgal, a világ – belső mozgásában – fényteli képekben támad föl.

A mentális csönd annak a gondolkodásnak a születése, amely egy a világgal, annak lényével, dolgaival.

Magia 103. „Ami az ember nyugalmát megzavarja, mindig olyan gondolat, amit a valóságban nem gondol az ember, nem tárgyként gondolja, és ezért aláveti magát: tény, lelkiállapot, amit nem képes gondolni, azaz tapasztalni, úgy, hogy önmaga maradjon. Csak ha önmaga marad, vagyis szabad, akkor képes valami önmagától különbözőt tapasztalni, úgy, hogy tudva azonosul vele, sőt akarja. Azonosulni a dolgokkal, erőkkel, és nem tudni róla: ez tévedés, amit nem képes látni az ember.

Az azonosulás a szellem tette és a szerint lesz tévedés vagy igazság, hogy az Én milyen fokban járul hozzá; milyen éber a legbelsőbb alvásban, ahol a legrejtettebb léte van, egy a világgal, ébrenlét fölötti ébersége, amely át tudja hatni mélyen az ébrenlét állapotát: a lehetőség arra, hogy szabadon odaadhassa magát a dolgoknak, hogy megismerje őket.”¹⁶⁹

¹⁶⁹ „Cio che può alterare la calma dell’uomo è sempre un pensiero che [...] la possibilità del libero donarsi alle cose nel conoscerle.” (Massimo Scaligero: *Magia sacra* – Tilopo – Roma; 1966); fordítás a 103. oldalról.

—
Az igazi gondolkodás a meditáció, mert nem szubjektív, nem egoisztikus, nem használódik támaszkodásra. Ez a gondolkodás szabad a tárgytól, képes megismerni a tárgyakat.

—
A megtanult szellemtudomány: absztraktság; jelent valamit olyan szinten, amely nem felel meg a tartalmának. Mindazonáltal, eltérően minden egyébtől, ez az az absztraktság, amely csak azért van, hogy az absztrakt gondolkodást önmagára utalja, saját formájának szövedéke felé, hogy fölébredjen mozgásának tudata. Nincs más fölébredés.

—
Az absztraktság fölöadásának művészete nem megtanulható, csak fölgújtható, ha van, aki fölgújtsa. A fölgújítás módja tanulható meg.

—
Minden határ, küszöb arra utal, ami rajta túl van.

—
Hogy megszűnjék a gondolatok követésének szükségessége, meg kell tanulni fölismerni azokat diszkurzív ruhájuk nélkül, még forma nélküli pillanatukban. Ez a kontemplálás, lehető annak számára, aki a koncentrációt ismeri. A kontempláció az út a devócióhoz.

—
Nem kell a gondolkodást megragadni, csak fölnyílni előtte. Ez szabad és devócióból eredő tett, az akarás legmagasabb formája. A devóció az értelem immobilitása, amely vár: hagyja megjelenni a gondolkodás erejét.

—
A gondolkodó természet a legmélyebb egoizmusa.

—
Imagináció: szabad, azaz tiszta képzetealkotás.

—
Az absztrakt gondolkodást a pszichizmusok (ösztönös érzelmek) táplálják “élettel”. A teljesen halott, absztrakt gondolkodás pozitív: halottságának élménye, üresség, amely tapasztalható.

—
Az első lépés: megkülönböztetni a gondolatot a gondolkodástól, az észleletet az észleléstől.

—
A jó didaktika: olyan ugratókat állítani, amelyek a gondolkodás emelkedni kénytelen.

—
Az idegrendszer halottsága már a mentális mozdulatlanság.

—
A gondolkodás a másságot csak azon erők segítségével nézheti, amelyek azt már legyőzték.

—
Nincs olyan törekvés a létben és az ember életében, amelyet neki azon a gondolkodáson kívül kellene látni, amellyel számára, Énként, tudatos lesz.

—
A halál után tanul meg az ember öntudathoz jutni test nélkül.

—
A spontán gondolkodástól el nem választott akarat él a Zen-ben, a művészi képességben. Az igazi lélekjelenlétben. A JÁTÉKBAN. Nem akar játszani, hanem játszik.

—
A lélekjelenlét – készenlét, hogy minden pillanatban követni tudjuk szellemünk szeszélyeit, az Istenség parancsát.

—
Ha a világ dolgaival is azonosak vagyunk, mennyivel inkább a szellemvilággal, annak lényeivel?

—
A g. M. következtében a gondolkozásban és észlelésben képes az ember megtalálni immanens módon azt a transzcendens erőt, amelyet el tud oldozni az érzeti világtól. Régen az észlelés a gondolkodás az individualizáló degradáció hordozói voltak.

—
A gondolkodás, megfosztva az akarat belső életétől, a modern direktíva.

—
A végtagok erejében kozmikus gondolkodás nyilatkozik meg, amelynek megvan a képessége, hogy a föld anyagiságát mozgassa. A gondolkodás mélyén ilyen erő él. Ez hal meg, tagadja magát a gondolkodásban.

—
A szellemnek nincs szüksége erőlködésre.

—
A támaszoktól való szabadulásnak nincs hagyománya. Mindig váratlan cselekvés.

—
A lélek jelenléte a csendes odaadás és tudatos megsemmisülés; hogy nincs jelen.

—
 $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha \rho\epsilon\iota^{170}$ = funktion

—
Ha az anyagot majának nevezzük, attól éppen úgy marad, ahogy volt.

—
Az ego a legravaszabb konzervátor, mindent képes színlelni, hogy valami megmaradjon.

—
A test a szellem múltja, levetett ruhája. Ezzel véli magát azonosnak az ego.

—
Az érzékszervekkel megismert realitás érzetfölötti, de érzetinek hisszük, mert nem vesszük észre, hogyan valósul meg.

—
Ha közvetlenül gondolkodik valaki, tudja, hogy egy gondolatot produkál, a feladat, hogy akaratlagosan reprodukáljuk a gondolat születését. Ezt a születést észlelni lehet. Ez az észlelés az ego erejét oda helyezi át, ahol nem a halál impulzusa többé, ahol lehet egyedül az élet lehetősége.

—
Minden ember ego-ját a világ közepének érzi: a feladat, hogy valóban ilyen centrum legyen; mert akkor lehet kiindulópontja a testvériségnek.

—
A régi beavatási halál ma már megvan az idegrendszerben.

—
A dialektikus gondolkodás minden árnyalata képes gondolni az anyagot, energiát, atomot vagy szellemet, metafizikát azzal a gondolkodással, amely önmagában hordja alapját, azt, amit az ő segítségével keresnek. Ennek az alapnak a fölfedezése nélkül minden út a szellem felé tévedés, mert erre az alapra apellálnak akkor is, ha tagadják.

—
Az érzés és akarat tudattalansága azt jelenti, hogy az ember nem képes „érezni és akarni” valamiről, vagy valamit, ahogyan gondolkodni és gondolni tud valamit. Nem képes az

¹⁷⁰ A görög „pántá rei” – jelentése: folyékonyság

érzelem és akarat nyelvén valamit megfogalmazni és kifejezni, még akkor sem, ha az a valami érzelem és akarat.

—
Az ember addig materialista, amíg a testén kívül van, de azonosnak tartja magát testével. A testről kapott érzetével és képzetével.

Szellem

A érzelem is szellem, az akarat is, a test is. Csak az ego, a lélek áll szemben a szellemmel.

— Test, lélek, szellem

Az immobilitáson át az Én utat talál a testiségbe, mint annak alapja. Addig kívül volt, a test természet volt ezért. A testiség és szellem egy lény, ebből kezdődik az Én léte a világban. A szellem és a test nem szembenállók többé. (Az emberben vált el csak a test a szellemtől, a szellem tükröződött, megjelent egy újabb formában). A test megszűnik a lélek súlya lenni. A testben, amely saját létét pihenteti a földön, a lélek a földet megszabadulni érzi a nehézkedéstől. A lélek testivé lesz, eltűnik egészen a testben, amennyiben a szellem eredeti nyugalmává lenni igyekszik. A test és a szellem megvalósítják a harmóniát, amely újra összekapcsolni képes azt, ami a világban elválasztódott.

A test az Én lelke. A test segítségével a szellem létrehozza a lelket. Az egész tevékenység az Énért a lélekben folyik. Az embernek igazából a lélek az, ami hiányzik, ezért rendszeren nem képes magát külön lényként érezni a saját ösztönösségétől, testiségétől. Ezért nem valósíthatja meg magát Énként. A testi tudat befolyása, föltételéből él: ezért nem ismeri a testi létet.

— Ego szerepe

Az ego-nak annyi ön-tudatot kell gyűjteni, hogy annak belső, fölös erejével el tudjon szakadni a világtól; meg tudjon halni önmaga számára, saját formáját el tudja hagyni.

— Test és tudat

Nem a testnek szükséges, hogy szembenálljon a tudattal, annak hordozójaként; a szembenállásra a tudatnak van szüksége, amely csak saját határai révén erős.

— Tükrözés

A szellem nem áramlik, ha önmaga tudatára korlátozódik; arra, hogy a világ tükörképe legyen. A tükrözöttség sem ismerheti föl önmagát, nem lehet más tapasztalata, mint a tükrözés.

— Alapunk

Meg kell tanulni bánni azzal, ami bennünk ma még nem tudatos, de életünk és gondolkodásunk alapja, úgy, mintha látnánk, indirekt módon, ahogy a művész csinálja.

— Testvériség

Az ego halálából eredhet csupán a másikkal való mélységes azonosság intuíciója, a testvériség értelme. Az igazi megismerés: testvériség, annak egyetlen igaz alapja.

— Tudati lélek

A tudati lélek születése, hogy igaz legyen, azt igényli, hogy a tiszta gondolkodás mozgása azonos legyen a szeretet mozgásával, az Én vagyok ébredését jelenti ez a lélekben.

Tiszta tér

A tiszta tér a csönd és gondolat között; hogy jutsz oda? Nem jutsz oda; az jön hozzád; sőt az ott mindig itt van valójában.

—
Hit

Az örök életben való hit még sohasem segített senkit ahhoz, hogy az öröklétben éljen. A nem-hit sem.

—
Útban lenni

Ha nem vagy útban magadnak, másnak sem leszel útjában.

—
Mi a mienk?

Még a testi fájdalmunk sem a miénk.

—
Elengedés

Gondolj a felhőkre, fényekre, árnyékokra a tengeren, aztán engedd el a gondolkodásodat; hogy a Nem-Gondolkodás áthatolhasson; a dolgok a Semmibe, a Semmi Suchness-be.

—
Fény

Megértés tudás nélkül – Fény – nem látvány – lét.

—
Gondolkodás

Das Denken ist eine Kombination von Erfahrungen.

—
Szellő

Flatus vocis, flatus cerebri

—
Értelem

Der Verstand hat eine besondere Schwäche für seine eigenen Schöpfungen.

—
Fény

Ursprung des (inneren und äußeren) Lichtes; schenkende Tugend der Geister der Weisheit.¹⁷¹

—
A megvilágosodás ellentéte a szenvedély.

—
Intellekt: verleblichter Geist.

—
Tudat

A Primum Movens megállása: a tudat.

—
Én – test

Az Én a testet elismeri – önmagaként, mert fölismeri rajta saját kézjegyét.

—
3 lélekfajta

Ösztönös bölcsesség: érzeti lélek; ösztönös bátorság, belső erő: értelmi lélek; ösztönös mértéktartás: tudati lélek.

—
¹⁷¹ Rudolf Steiner: *Die Evolution vom Gesichtspunkte des Wahrhaftigen* (GA 132; 31. oldal)

moralische Phantasie

Manas: tiszta gondolkodás; buddhi: tiszta érzelem; tiszta észlelés: atma.
Ahamkara karma Grundbegriffe der Theosophie¹⁷² 143-
Ichgefühl re

Fogalomalkotás hiányossága

A fogalomalkotással voltaképpen kedélyállapot is járna: az érzelmi megfelelő.
(*Sinn der Lebens*¹⁷³ 43.)

Igaz név

Az egyetlen igaz név, amit az ember adni tud, az én. A nevet belülről kell adja.

Én

Mindenkiben van valami, aminek csak ő tudja az Én nevét adni. Aki a nevet adja, az az Én, akinek adja, lehet, hogy nem az.

Észlelés

Grundbegriffe d. Theosophie¹⁷⁴ 144. Wenn die blossere äussere Empfindung die Wahrnehmung, die das Unregelmässigste sind, sich zum höchsten weltgesetzlichen Art erleben, dann – man kann ja nur schwer von dieser höchsten Ausbildung des menschlichen Geistes reden, man kann nur andeuten, – dann spricht man von dem eigentlichen Geist, oder, mit einem Sanskritwort bezeichnet, von Atma.¹⁷⁵

Az emberi technika. Grundbegriffe¹⁷⁶ 202.

Mi ez?

Mi ez? a Zenben és mi ez? (a tárgy fölmutatása) a nominalista konvenció nyelvelmélet szerint.

Az élet fája – a gondolkodásban.

Észlelés

Sosem a fizikai érzékszerv észlel, hanem a tőle függetlenedett asztrálest (totálisan független). Lebendiges Naturerkennen¹⁷⁷ 47. Minden szerv = érzékszerv: 44; *Mensch – Lichte* 56.¹⁷⁸

A só-folyamat Lebendiges Naturerkennen¹⁷⁹ 76 *D. Esoterische Christen*.¹⁸⁰ 72 –

J. Böhme hatte aber noch eben die Brocken der Volksweisheit aufgenommen, die eigentlich so zu ihm gesprochen hat: Der Mensch löst alles, was er an äusseren Stoffen einnimmt, auf. Es ist ein Prozess, so wie wenn man Salz in Wasser auflöst. Der Mensch trägt

¹⁷² Rudolf Steiner: *Ursprung und Ziel des Menschen. Grundbegriffe der Geisteswissenschaft* (GA 53)

¹⁷³ Rudolf Steiner: *Christus und die menschliche Seele. Über den Sinn des Lebens* (GA 155)

¹⁷⁴ Rudolf Steiner: *Ursprung und Ziel des Menschen. Grundbegriffe der Geisteswissenschaft* (GA 53)

¹⁷⁵ Rudolf Steiner GA 53; 213. oldal.

¹⁷⁶ Rudolf Steiner: *Ursprung und Ziel des Menschen. Grundbegriffe der Geisteswissenschaft* (GA 53)

¹⁷⁷ Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220)

¹⁷⁸ Rudolf Steiner: *Der Mensch im Lichte von Okkultismus, Theosophie und Philosophie* (GA 137)

¹⁷⁹ Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220)

¹⁸⁰ Rudolf Steiner: *Das esoterische Christentum und die geistige Führung der Menschheit* (GA 130)

dieses Wasser in seiner Lebensflüssigkeit in sich. Alle Stoffe sind, insofern sie Nährstoffe sind, Salz. Das löst sich auf. Im Salz, in den Salzen sind die Weltgedanken auf der Erde ausgedrückt. Und der Mensch gestaltet wiederum diese Weltgedanken in seinem ätherischen Leibe. Das ist der Salzprozess... So dass man also besser sagen kann: J. Böhme brachte den Denkprozess, den Vorgang, durch den man die Welt vorstellt in Bildern, mit dem Salzprozess, mit dem Auflösungsprozesse und dem Wiedergestaltungsprozesse des Aufgelösten zusammen.

Világegység

A világ és az ember egysége a megismerésben ma helyreállítható. A görögöknél még jobbára megvolt természetszerűen. De ott is megismerés jelleggel.

Alvás éberléiben

Régen (India): alvás alatt a lelki-szellemi mélyebben hatol a fizikai testbe, mint ébren (*Lebendiges Naturerkennen*¹⁸¹ 89). Wir waren wach, denn wir wachten in unserem Leibe, wir wachten als Geistmenschen in unserem Leibe. Wir wußten, dass wir Menschen waren, weil wir uns in unserem Leibe von diesem Leibe unterschieden. Was ihr wachen nennt, das ist für uns schlafen, denn während ihr wacht und eure Sinne da in die Aussenwelt richtet und irgend etwas von der Aussenwelt erklärt, schlaft ihr ja in bezug auf euren Menschen. Ihr seid die Eingeschlafenen; wir waren die Wachen. ... Wir wachen vom Aufwachen bis zum Einschlafen, wie wir sagen, wenn wir in unserem physischen Leibe sind als geist-seelischer Mensch. Aber da wissen wir ja gar nichts von uns, da schlafen wir in bezug auf uns selber. Wenn wir aber drinnen sind in der Welt, die ausser uns ist, da schlafen wir, nämlich vom Einschlafen bis zum Aufwachen. Da müssen wir lernen zu wachen. Mit derselben Intensität, mit der die alten Menschen in ihrem Körper gewacht haben, muss der moderne Mensch lernen, ausser seinem Leibe zu wachen, wenn er wirklich drinnen ist in der Aussenwelt. (92)

A gondolkodás észlelése és nem észlelése *Lebendiges Naturerkennen*¹⁸² 147

Und ein wesentlicher Charakter des mittelalterlichen Denkens ist in das heutige Denken dadurch hereingekommen, dass man das Denken selbst eigentlich nur danach betrachtet, wie es sich auf die äussere Natur anwendet, dass man den Gedankenvorgang eigentlich gar nicht betrachtet, dass man sich gar keiner Anschauung hingibt, die auf die Betrachtung des Denkens selber geht. Vom Denken selber, in seiner inneren Lebendigkeit, nimmt man ja keine Notiz. Das geschieht aus einem Grunde, der aus meinen hier vorgetragenen Betrachtungen hervorgeht. Ich sagte einmal hier: Die Gedanken, die sich der moderne Mensch über die Natur macht, sind eigentlich Gedankenleichen. Wenn wir über die Reiche der Natur nachdenken, so denken wir in Gedankenleichen; denn das Leben dieser Gedankenleichen fällt in das vorirdische Dasein des Menschen. Was wir heute an Gedanken entwickeln über die Reiche der Natur und auch über das Leben des Menschen, das ist, indem wir denken, tot; aber es lebte in unserem vorirdischen Dasein.

In unserem vorirdischen Dasein, bevor wir heruntergestiegen sind in die physische Erdenverkörperung, da waren die abstrakten, toten Gedanken, die wir hier auf der Erde heute nach den Gepflogenheiten unseres Zeitalters entwickeln, lebendig, elementarisch-lebendige Wesenheiten. Da lebten wir in diesen Gedanken als lebendige Wesenheiten, wie wir heute hier auf der Erde etwa in unserem Blute leben. Jetzt hier für das Erdendasein sind diese Gedanken erstorben, daher abstrakt geworden. Aber nur solange wir dabei stehenbleiben, unser Denken in der Anwendung auf die äussere Natur zu betrachten, ist es ein Totes. Sobald wir in uns selbst

¹⁸¹ Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220)

¹⁸² Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220)

hineinschauen, offenbart es sich uns als Lebendiges, denn da in uns selber arbeitet es weiter, auf eine allerdings für das gewöhnliche heutige Bewußtsein unbewusste Art. Da arbeitet das weiter, was in unserem vorirdischen Dasein vorhanden war. Denn die Kräfte dieser lebendigen Gedanken sind es, die von unserem physischen Organismus bei der Erdenverkörperung Besitz ergreifen. Die Kraft dieser lebendigen vorirdischen Gedanken ist es, die uns wachsen macht, die unsere Organe formt. So dass, wenn heute zum Beispiel die gebräuchlichen Erkenntnistheoretiker vom Denken sprechen, sie von etwas Totem sprechen. Denn wollten sie von der wahren Natur des Denkens, nicht von seinem Leichnam sprechen, dann müssten sie eben gewahr werden, dass sie nach innen schauen müssten, und im Innern würden sie bemerken, dass keine Selbständigkeit desjenigen vorhanden ist, was da mit der Geburt oder mit der Empfängnis des Menschen auf Erden begonnen hat, sondern dass sich in diesem innerlichen Arbeiten des Gedankens fortsetzt die lebendige Kraft des vorirdischen Denkens. Selbst wenn wir nur das noch ganz kleine Kind betrachten - ich will gar nicht auf den Menschenkeim im mütterlichen Leibe heute Rücksicht nehmen -, selbst im kleinen Kinde, das noch sein traumhaft-schlummerndes Erdenleben führt, sehen wir an dem, was im Kinde wächst, selbst in dem, was im Kinde tobt, noch die lebendige Kraft des vorirdischen Denkens, wenn wir in der Lage sind, das anzuerkennen, was sich wirklich darbietet. Und wir werden dann gewahr, worauf es beruht, dass das Kind eigentlich noch traumhaft schlummert und erst später anfängt, Gedanken zu haben. Das beruht darauf, daß in der ersten Lebenszeit des kleinen Kindes, wo es noch traumhaft schlummert, sein ganzer Organismus von Gedanken erfasst wird. Wenn aber der Organismus allmählich sich in sich verfestigt, dann wird nicht mehr im Organismus das Erdige und Wässrige stark vom Gedanken erfasst, sondern nur noch das Luftförmige und das Feuerartige, das Wärmeartige. So daß wir sagen können: Beim ganz kleinen Kinde werden alle vier Elemente erfasst vom Gedanken. - Die spätere Entwicklung besteht gerade darin, dass nur das Luftförmige und Feuerartige vom Gedanken erfasst wird, denn das ist unser erwachsenes Denken, dass wir die Kraft des Denkens nur eigentlich in unseren fortgesetzten Atmungsprozess und in unseren den Körper durchwärmenden Prozess hineinbringen.

—
Természet megismerése

Mensch im Lichte¹⁸³ 40. Diejenigen lernen am wenigsten kennen die innere Gewalt eines Naturphänomens, die ihm nur so gegenüberstehen, daß sie ihm ihre Sympathie oder Antipathie zuwenden. Rejtett fény, kimondhatatlan szó, tárgy nélküli tudat 42.

—
Kr. ereje

Der Mensch im Lichte¹⁸⁴ 149. Es gibt keinen Grad von Bildung, der so gering sein könnte, dass man mit ihm nicht den Christus verstehen könnte. Das ist eben deshalb, weil der Chr. hereingebracht hat in die rein menschlichen Kräfte, in alles, was durch menschliche Kraft wirkt, dasjenige, was er war, während die Mitteilungen der anderen Religionsstifter auf demjenigen beruhen, was diese in den höheren Welten gesehen haben.

—
Intellektus hanyatlása

Lebendiges Naturerkennen¹⁸⁵ 146. Das allgemeine heutige Bewusstsein ist nämlich gewissermassen schon durch das Bewusstsein vom Sündenfall diesem selbst verfallen. Der Intellektualismus hat heute bereits den Charakter des Verfalls, und zwar eines so starken Verfalls, dass, wenn die intellektualistische Kultur so verbleibt, wie sie gegenwärtig gestaltet

¹⁸³ Rudolf Steiner: *Der Mensch im Lichte von Okkultismus, Theosophie und Philosophie* (GA 137)

¹⁸⁴ Rudolf Steiner: *Der Mensch im Lichte von Okkultismus, Theosophie und Philosophie* (GA 137)

¹⁸⁵ Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220)

ist, von der Erreichung des Erdenzieles für die Menschheit gar nicht gesprochen werden kann. Notwendig ist heute zu wissen, dass in den Tiefen der Menschenseelen noch Kräfte walten, die gewissermassen besser sind als die Bewusstseinskultur, welche bis heute Platz gegriffen hat.

—
Érzelem

Az érzelem mindig önmagam érzése.

—
Mennyek országa

A mennyek országa tibennetek van: ma ez úgy hangzik: az individualizált én, amely a racionális tudatból ered, semmikor sincs a Lényegtől elválasztva. Amit távolinak tart az ember, közel van; amit a kozmoszban keresett, az individuumban van.

—
Magasabb én

A magasabb ént nem a közönséges én-en kívül kell elérni, hanem meg kell valósítani, fölismerve, hogy már jelen van az individualitás formájában.

—
Intuíció

A Lényeg intuíciója után nem szabad „feléje” fordulni, vagy „előtte” megnyílni, hanem az intuíciót folytatni. Mert benne a lényeg megnyilvánul.

—
Hol a szellem?

Szellemi világ mindenütt mindenkor jelen van; csak éppen ott nem, ahol mi vagyunk.

—
Első és második lépés

Az első lépés az eleven gondolkodás világának észlelése. A második, hogy ez az észlelés csak ebből, a Logos-világból való részesedés révén lehetséges.

—
Gondolk. autonómiája

A kiindulás mindig a gondolkodás autonómiájának helyreállítása. Az autonómia csírája mindig jelen van, elhományosítva többé-kevésbé attól, hogy a tudat, a gondolkodás a természet szolgálatába áll.

—
Individualizmus

Az ego individualizmusa: mit kíván?

Az Én individualizmusa: minek adja oda magát?

—
Iskolázás ereje

A centripetális feszültség (gondolkodás, észlelés, kifelé fordulás, vágy, ösztön, egoizmus) ereje a centrifugális iskolázásnak is. *Volontà*¹⁸⁶ 260. *Ph. d. Fr.*: az én-fogalom fölglyúlása.

—
Gondolk. szubjektivitása

A gondolkodás szubjektivitása onnan van, hogy 1. az ember sajátjának érzi; 2. az ego érzi sajátjának; 3. csúszik az ego ösztönössége alá, mert egyre jobban elveszti kozmikus jellegét; 4. az érzelmi-vágy elem befolyása alá kerül; 5. elveszti autonómiáját.

A gondolkodás szubjektivitása ellen, ami a kölcsönös meg nem értésben nyilvánul meg, védekezés a gondolkodás leképezése, a mechanizálás tendenciája.

¹⁸⁶ Massimo Scaligero: *La via della volontà solare – Fenomenologia dell'Uomo Interiore* (Libreria Rocco – Napoli, 1962)

—
Abszurdum

A szellemi világ igazságai a közönséges tudat számára: paradoxonok. Credo quia absurdum.¹⁸⁷ Ilyenek a Zen koanjai is. Minden, ami a dialektika síkján fölül van, ezen a síkon paradox. Szt. Pál.

—
Autonómia

A gondolkodás autonómiája után az érzelem és akarat automiája *Volontà*¹⁸⁸ 261 –

—
Technika

A technika: elsüllyedt, célszerű, tárgyi művészet. A művészet a célnélküli technika.

—
Maya

A Maya, az érzeti tapasztalás voltaképpen nem a világ tapasztalása: a vágy-lélek-test sötét válaszai, a vágy és az észleleti tartalmak keveréke, amelyeket ezért sosem ismer meg az ember. A világot az ember az érzetmentes gondolkodással ismerheti meg – erre nevel a fönti primitív „tapasztalás” – nem az érzetek-kötötte gondolkodással.

—
Magasabb lénytagok

Az ember eredeti lényege: a szellemi „lénytagok”. Ezekből alakul, ami lélek vagy test. Az ellenkező nézet: szellemi darwinizmus.

—
3. személyben beszélő gyerek

A harmadik személyben beszélő gyerek: a voltaképpeni emberideál. Ha ... nem lesztek olyanok... Érez a testével, tud róla, a testet használja, azon át beszél, akar – de nem azonosult ezzel a testi lényvel.

—
Művészet

A művészi élmények: nem egoisztikusak. Másért könnyezek, más nevében gyűlölök. És látom egyúttal azt, amivel azonosultam. Ez a „látás” egyúttal az alkotás esszenciája is: azonosság és kívülállás egy időben.

—
Imagináció

Ahogy a gondolkodás (eleven gondolkodás) univerzális, nem-szubjektív, ugyanúgy lehetnek képek is. Ez az imagináció.

—
Tárgytalanság

A tárgytalan képzetalkotás: imagináció; tárgytalan (szabad) érzelem: inspiráció; tárgytalan (nem valamihez kötött) akarat: intuíció.

—
Inspiráció

Az inspiráció előkészítése: az érzelem eloldozása az észleleti világtól (ego-tól, amely az észlelettel szemben áll meg csak).

—
Mit látok?

Mindig azt látom, amelyben már önálló vagyok. Most a fizikai síkon.

¹⁸⁷ Hiszem, mert lehetetlen – Tertullianus mondta.

¹⁸⁸ Massimo Scaligero: *La via della volontà solare – Fenomenologia dell'Uomo Interiore* (Libreria Rocco – Napoli, 1962)

1. Christliche Erkenntnistheorie
2. Das Wesen des Materialismus
3. Glaube, Gegenstandsbewusstsein, Bewusstseinsseele, Manas
4. Das Wesen der Bewusstseinsseele, das Bemerkende des Denkens.

Graz 1968

*L'Avvento*¹⁸⁹ 62; IV. Die innere Merresstille.

Bern

Ételféleségek. Sinn.

Zürich 1968

Naturalizmus helyett még intenzívebb együttlét a természettel. A természethez való viszony. Funkció – zene. *Geistwiss. Menschenkunde*¹⁹⁰ 163 →

1. Zen und A.; 2. Das Mysterium des Denkens; 3. Das Mysterium des Wahrnehmens; 4. *Die Phil. d. Fr.* und der Schulungsweg; 5. Kunst des Erkennens; 6. Mission des abstrakten Intellektes; 7. Glaube, Gegenstandsbewusstsein, Bewusstseinsseele, Geistselbst.

*Lebendiges Naturerkennen*¹⁹¹ IX. Sündhaftigkeit des Intellektes.
Immoralitás

4. *A.iche Erkenntniswurzeln*¹⁹² V.

Wie e. m.:¹⁹³ reflexiós gyakorlatok. A magasabb én.
Nachwort; reines Denken, észleleti gondolkodástól

1./ (*Lebensgang*)

23.

Indirektheit

Non stinger

1918

Palmer 89 és előtte 86

Die Kontinuität der *Ph. d. Fr.* und der *Geisteswiss.*

Innerer Wahrheitssinn im Sprechen darüber.

Chr. zu finden – ohne Namen, ohne R. St., ohne das Ev.

¹⁸⁹ Massimo Scaligero: *Avvento dell'uomo interiore – Lineamenti di una tecnica dell'esperienza sovrasensibile* (Sansoni – Firenze, 1959)

¹⁹⁰ Rudolf Steiner: *Geisteswissenschaftliche Menschenkunde* (GA 107) – a cím melletti szám egy 1966 előtti kiadás oldalszámára utal.

¹⁹¹ Rudolf Steiner: *Lebendiges Naturerkennen. Intellektueller Sündenfall und spirituelle Sündenerhebung* (GA 220)

¹⁹² Rudolf Steiner: *Anthroposophie, ihre Erkenntniswurzeln und Lebensfrüchte* (GA 78) – *Mit einer Einleitung über den Arostizismus als Verderber echten Menschentums*; 8 előadás Stuttgartban 1921. augusztus 29. és 1921. szeptember 6. között. Az V. előadás címe: *Imaginatives Erkennen und das Leben in der Erinnerung. Vom gegenständlichen Erkennen durch Imagination und Inspiration zur kosmischen Intuition*

¹⁹³ Rudolf Steiner: *Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten* (GA 10)

Das Beobachten des Denkens u. Materialismus.

Die zwei Grundpfeiler.

Die Abgeschreckten; die Mitschuldigen. Der Rückfall in die Gemütsseele.

Das Antichristliche in der Mitteilung der Geisteswissenschaft.

Die mehrfache Bedeutung des reinen Denkens (unbefleckten Wahrnehmens).

200 *Lebensgang*

Nachwort, *Lebensgang* Nr.7

Man braucht keine Intellektualität

Die Jugendfrage

42 Unger

52 Z –

53 –

54 –

55 –

Das Verstehen des Anderen –

5. *Erkenntniswurzeln*¹⁹⁴ 114-115

Der geistige Darwinismus

Az igazi egoizmus; igazi anyag

A norma, negatív moralitás.

Akarat és spontánság.

Graz August 1967

Die Verwirklichung des Menschen

1. Ausgangspunkte: Denken, Fühlen, Wollen, Wahrnehmen.
2. Das Wesen der Konzentration
3. Die moralische Entwicklung.

¹⁹⁴ Rudolf Steiner: *Anthroposophie, ihre Erkenntniswurzeln und Lebensfrüchte* (GA 78) – Mit einer Einleitung über den Anostizismus als Verderber echten Menschentums; 8 előadás Stuttgartban 1921. augusztus 29. és 1921. szeptember 6. között. A cím melletti oldalszámok egy meghatározott kiadásra vonatkoznak.

Graz April 68

A vallásos beállítottságban a gyakorlatok normatívák és nem szabadok lesznek.

Az indirektség alapvető értelme.

1. Das abstrakte Denken und der Schulungsweg
2. Die Kunst des Erkennens
3. Christliche Erkenntnistheorie
4. Wesen des Materialismus
5. Glaube; Gegenstandsbew.; Bew.-seele, Geistselbst
6. Die Magie
7. Das Mysterium des Wahrnehmens; bünbeesés, szemek fölnyílottak

Nyelv:

Azonos mentalitás itt és ott. De itt nyíltabb, őszintébb, következetesebb. A medicina nem lehet ugyanazon az úton át, a gondolkodáson át.

Lauer!¹⁹⁵

Agnoszticizmus a gondolattal, észlelettel szemben.

Mit mondanak ott, ahol bármit lehet mondani?

A term.tud.ból következik a materializmus.

A tan lehetetlensége.

Wissen und Glauben

.A term.tud. gond. ráfordítása a gondolkodásra.

Godot

Der erste Schritt: das Anschauen des Denkens, als wissenschaftliche moralische Aufgabe.

A realitás: nem a csupán észlelet. Ez a főtéma.

*Segreti*¹⁹⁶ 35. fej.

A biztos: a term.tud. gondolkodás.

Das Menschenbild in Ost und West.

A Primum movens és a jelenlegi movens: az észlelt.

Ein Zeuge der stofflichen Vorgänge.

Az Én élménye nélkül csak materialisták lehetünk.

1. Die Wahrnehmung ist die Wahrheit. Was folgt daraus?
2. Die Widersprüche
3. Die Heilung

1. Die Wandlung des Ichgefühls; das Ich „drinnen“ und „draußen“. *Makro – Mikro*¹⁹⁷
189–

¹⁹⁵ Lauer, Hans Erhard (1899-1979) német születésű Svájcban élt antropozófus, író, szerkesztő, tanár.

¹⁹⁶ Massimo Scaligero: *Segreti dello spazio e del tempo* (Tilopa – Roma, 1963)

¹⁹⁷ Rudolf Steiner: *Makrokosmos und Mikrokosmos*. Die große und die kleine Welt (GA 119)

2. Die zwei Entwicklungsstufen des Bewusstseins in der *Philosophie der Freiheit*

Keine Ahnung, dass mit dem Denken nicht nur zu denken ist.

3. Reines Denken – reines Wahrnehmen; Identität und Anderheit.

4. Das abstrakte Denken und der Schulungsweg. *Magia*¹⁹⁸ 132; *Luk. Ev.*¹⁹⁹ 72 –

5. Die Moralische Phantasie, Spontaneität und Wille;

6. Die Devotion. *Magia* 125, 127; végeredmény a *Wie erlangt man*; *Luce*²⁰⁰ 69

Das künstlerische Element in der inneren Entwicklung. Die Indirektheit, das formale Wesen, die Unlehrbarkeit, das Tun Selbstvergessen; spannungslos

Segreti 49²⁰¹ lent.

Herzgedanke, Die Sicherheit.

5. Az igazi egoizmus. Az ego akarata; II. 27; 30; 29; *Luce*²⁰² 123; 4. 6;

Zürich: A világ megismerése. Kultus *Segreti*²⁰³ 49 lent

Didaktikai előadás: 1. Das Appellieren auf den eigenen Geist. 2. Az azonosításból élő én. 3. A nem-anyagi fogalma. 4. A transzcendencia – értelmi lélek. 5. Indirektség és szemérmertlenség. 6. Az ismeretelmélet. Mindez Steinernél. Tan; az igazság megérzése. 10; 13; A kétely abban, hogy jól értem-e? A gondolkodás átalakítása. Die Schulung ... Revolt des Meditation. Az absztrakt angyal, Saturnus stb. Akik jól érzik magukat. (5 lent) 6 *Lebensgang*²⁰⁴ 78, 121. Kétféle érzelem. Annak, aki nem elégszik meg, hogy kívülről nézze. Umkehrung des Denkens. Der Chr.-Impuls: durch das Ich die Geistwelt zu suchen. A szellem álláspontját tanítani, nem a szellem véleményét, ami nincs. *Lebensgang*²⁰⁵ XXXIII. *Makro – Mikro*²⁰⁶ 267 és környéke. Das Goetheanum brennt noch. Was lehrt die Geisteswiss? Du bist hungrig. Das Studium 31,39,42. Erweiterung des Bewusstseins.

A szódásüveg, ...

Momentán egyéni lehetőség, nem információ, nem tan.

Schulung lehetősége.

Tiszta gondolkodás.

Szent témák.

*

¹⁹⁸ Massimo Scaligero: *Magia sacra – Una via per la reintegrazione dell'uomo* (Tilopa Roma – 1966)

¹⁹⁹ Rudolf Steiner: *Das Lukas-Evangelium* (GA 114) – a cím melletti oldalszám egy 1966-os vagy az előtt megjelent kiadásra utal.

²⁰⁰ Massimo Scaligero: *La Luce – Introduzione all'immaginazione creatrice* (Tipola – Roma, 1964)

²⁰¹ Massimo Scaligero: *Segreti dello spazio e del tempo* (Tilopa – Roma, 1964)

²⁰² Massimo Scaligero: *La Luce – Introduzione all'immaginazione creatrice* (Tipola – Roma, 1964)

²⁰³ Massimo Scaligero: *Segreti dello spazio e del tempo* (Tilopa – Roma, 1964)

²⁰⁴ Rudolf Steiner: *Mein Lebensgang* (GA 28) – a cím melletti számok egy 1966-os vagy egy korábbi kiadás oldalszámait jelzik.

²⁰⁵ Rudolf Steiner: *Mein Lebensgang* (GA 28) – A római számok a 33. fejezetet jelzik.

²⁰⁶ Rudolf Steiner: *Makrokosmos und Mikrokosmos. Die große und die kleine Welt* (GA 119) – A cím melletti szám egy 1966-os vagy korábbi kiadás oldalszámát jelzi.

1. Das Ersterben des Intellektes heute

Thomas: Formprinzip in den Dingen, das der Mensch aufnimmt. Die lebendige Ideenwelt. Die denkende Tätigkeit kann der Mensch nicht anschauen, nach Thomas.

Wahrnehmungswelt wandelt sich durch das Verhältnis des Denkens und des Wahrnehmens. Der Wegweiser ist nicht das Gehen. Das Beobachten des Denkens.

Egoismus; naiver Realismus. Der Individuationsprozess. Der Wille.

Logos; Das Intuitionsorgan. Bildhaftigkeit des Denkens. Maja

2. Ursache des Atheismus: das eigene Denken.

3. Die Unmöglichkeit der Lehre.

Leibfreies Denken, reines Denken.

Der Intellektualismus in der Anthroposophie. Nicht der Inhalt.

Venezia, Poste Centrale (fermo)